

INFORME SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

DESEMBRE 2013

SÍNDIC

EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

INFORME
SOBRE ELS
DRETS DE
L'INFANT
DESEMBRE 2013

SÍNDIC

EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

Síndic de Greuges de Catalunya

1a edició: Desembre de 2013

Informe sobre els drets dels infants. Desembre 2013

ISSN: 2014-7899

Dipòsit legal:

Maquetació: Síndic de Greuges

Imprès sobre paper ecològic

Disseny original: America Sanchez

Foto portada: © Jordi Soteras

ÍNDIX GENERAL

INTRODUCCIÓ	5
I. PRINCIPIS GENERALS DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT	9
1. DRET DE L'INFANT A SER ESCOLTAT (ART. 12)	13
1.1. El dret de participació dels infants i adolescents	13
1.2. Dret dels infants residents en centres o acollits a presentar queixes	14
II. DRETS DE PROTECCIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT	19
1. PROTECCIÓ CONTRA TOTA FORMA DE VIOLÈNCIA (ART. 19)	23
1.1. Regulació i límits de les mesures de contenció als centres	23
1.2. Situacions del maltractament derivat de separacions conflictives de parella	25
2. INFANTS PRIVATS DE L'ENTORN FAMILIAR (ART. 20)	29
2.1. El seguiment de l'acolliment en família	29
2.2. El retorn dels infants tutelats a l'entorn familiar	32
2.3. El dret a l'educació dels infants i dels adolescents tutelats per l'Administració	36
3. ELS JOVES EN CONFLICTE AMB LA LLEI (ART. 37)	43
3.1. Els centres de justícia juvenil després de la unificació de centres	43
3.2. La separació d'infants i adults joves als centres de justícia juvenil	44
III. DRETS DE PROVISIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT	49
1. DRETS DELS INFANTS AMB DISCAPACITAT (ART. 23)	53
1.1. L'atenció dels alumnes amb trastorns del llenguatge o amb sordesa als CREDA	53
1.2. El desenvolupament del principi d'educació inclusiva	55
2. DRET A UN NIVELL DE VIDA ADEQUAT (ART. 27)	59
2.1. El dret a una alimentació adequada: la malnutrició infantil	59
2.2. El dret de l'infant a un nivell de vida adequat i l'afectació de les modificacions normatives i problemes de gestió de la renda mínima d'inserció	61
2.3. La situació dels infants que viuen en assentaments de famílies gitanes	62
3. EL DRET A L'EDUCACIÓ (ART. 28 I 29)	69
3.1. L'accés a les activitats complementàries en condicions d'igualtat	69
3.2. Les garanties del dret a una educació de qualitat a les UEC	72
IV. SEGUIMENT DEL COMPLIMENT DE LES RECOMANACIONS FORMULADES EN L'INFORME SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT 2012.	77
V. ALTRES ACTIVITATS EN DEFENSA DELS DRETS DELS INFANTS I ADOLESCENTS.	91
1. CONSELL ASSESSOR JOVE	95
2. SEGUIMENT DEL PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS EN CASOS D'ABUSOS SEXUALS I ALTRES MALTRACTAMENTS GREUS A MENORS	97
3. ENOC	98

I. INTRODUCCIÓ

1. Introducció

L'informe que es presenta respon al manament establert en la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. Aquest informe, el tercer des de l'aprovació de la Llei, analitza situacions en l'àmbit de la participació, de la protecció de la infància i dels drets de provisió o socials en què es detecten mancances, amenaces, desigualtats, etc. En definitiva: situacions que vulneren els drets dels infants.

Per analitzar els drets dels infants, cal partir de la Convenció sobre els drets de l'infant i del principi que s'hi proclama sobre el dret de l'infant que es tingui en compte el seu interès primordial en totes les actuacions que l'afectin.

Sobre aquest principi, cal fer esment que l'any 2013 el Comitè dels Drets de l'Infant ha formulat una observació referida al paràgraf 1 de l'article 3, que estableix que "en totes les mesures relatives als infants que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, la consideració primordial a què s'han d'atenir és l'interès superior de l'infant.

En l'observació general s'estableixen els criteris per guiar les decisions que han de prendre tots els que s'ocupen dels infants, tant amb relació a les decisions judicials o administratives com en l'adopció de lleis, polítiques, estratègies, programes, plans, etc.

L'interès superior de l'infant està directament relacionat amb la resta de principis generals de la Convenció: dret a la no-discriminació, dret a la vida, a la supervivència i al desenvolupament, i dret a ser escoltat.

L'actuació del Síndic en l'anàlisi de polítiques públiques, de mesures administratives i de qualsevol actuació que afecti els infants parteix d'aquesta consideració, i la tasca d'anàlisi i de supervisió es fa partint de la base que les mesures sempre han de tenir en compte aquest interès superior. L'aprovació d'aquesta observació general és una excel·lent ocasió per reivindicar l'aplicació d'aquest principi per part de tots els agents, pares i cuidadors.

En l'informe s'analitzen les principals qüestions plantejades al Síndic en el darrer exercici, tant pel que fa als drets de participació com als de protecció i provisió, i també es dona compte dels informes monogràfics ja presentats al Parlament de Catalunya, pendents de ser discutits en comissió, i de les mesures anunciades per les administracions. Els diferents apartats de l'informe es divideixen segons el tipus de drets afectats: participació, protecció i provisió, i al final de cada dret s'estableixen una sèrie de recomanacions.

En l'àmbit de la participació, tenint en compte la darrera recomanació del Comitè dels Drets de l'Infant (en el seu darrer informe sobre la situació dels drets dels infants a Espanya, publicat l'any 2010) i la Recomanació del Consell d'Europa sobre la participació d'infants i adolescents, de 28 de març de 2012, el Síndic formula unes recomanacions perquè es pugui fer efectiu aquest impuls.

Com a concreció d'aquest principi, s'han analitzat específicament quins són els procediments de què disposen els infants i adolescents tutelats per adreçar-se a la mateixa Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) o a organismes externs de supervisió per formular queixes, i s'ha demanat un desplegament normatiu i l'adopció de mesures per garantir l'exercici d'aquest dret.

En l'àmbit de protecció de la infància, el mes de desembre de 2013 el Síndic ha presentat un informe sobre el seguiment de l'acolliment familiar i s'han formulat una sèrie de recomanacions amb relació a la seva implantació i a la millora dels mecanismes de supervisió i seguiment.

Una altra actuació destacada de l'any 2013 és la recomanació de regular i limitar les mesures de contenció aplicades a infants en diversos tipus de centres residencials. La mateixa indefinició dels centres i la manca d'una regulació garantista en aquest tipus d'intervencions i d'una supervisió adequada i suficient en alguns casos poden donar lloc a situacions de vulneració de drets per una aplicació inadequada d'aquestes mesures.

Pel que fa als drets de provisió, en els darrers anys el Síndic ha posat de manifest com la situació econòmica afecta els drets bàsics

dels infants, des de la garantia d'una alimentació adequada i suficient a d'altres drets. Com ja es plantejava en l'*Informe sobre pobresa infantil*, la infància és el col·lectiu amb més risc de pobresa i més afectat per la crisi econòmica i les mesures d'austeritat. L'any 2013 el Síndic ha presentat l'*Informe sobre la malnutrició infantil a Catalunya*, que torna a posar de manifest com les situacions d'alta precarietat econòmica en famílies amb infants condicionen i vulneren alguns drets bàsics, en aquest cas el dret a una alimentació adequada.

En l'àmbit educatiu, els retrocessos en l'escola inclusiva i la desigualtat en l'accés a les activitats complementàries també tenen a veure amb una manca de recursos materials i d'una regulació garantista que permeti als infants una escolarització de plena igualtat, independentment de la seva condició.

Juntament amb l'anàlisi de les situacions relacionades amb els drets dels infants plantejades al Síndic, es fa un seguiment de les recomanacions formulades en l'*Informe sobre els drets dels infants 2012*, per donar compte, a

partir de la informació obtinguda de les administracions, del seu grau de compliment.

En la segona part de l'informe, es dona compte del treball de la Comissió Tècnica de Seguiment del Protocol marc per a la prevenció de l'abús sexual i altres maltractaments greus a menors, en què es duu a terme l'intercanvi d'informació entre tots els signants del Protocol amb relació a la coordinació i l'actuació conjunta. A més, s'han activat uns grups de treball per avançar en l'àmbit de la detecció dels maltractaments i en les situacions de maltractament d'infants derivades de separacions conflictives.

Pel que fa a les activitats de difusió i de foment de la participació dels infants, el Consell Assessor Jove del Síndic ha continuat duent a terme la tasca de participació i assessorament del Síndic i ha treballat en diversos temes d'interès en matèria de drets dels infants. Les propostes que se'n van derivar es van fer arribar al Síndic i al Parlament de Catalunya, a través de la sessió conjunta que va tenir lloc a la Comissió d'Infància del Parlament.

I. PRINCIPIS GENERALS DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

I. PRINCIPIS GENERALS DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

1. DRET DE L'INFANT A SER ESCOLTAT (ART. 12)	13
1.1. El dret de participació dels infants i adolescents.	13
1.2. Dret dels infants residents en centres o acollits a presentar queixes	14

1. DRET DE L'INFANT A SER ESCOLTAT (ART. 12)

1. Els estats membres han d'assegurar al nen i la nena amb capacitat de formar-se un judici propi el dret a manifestar la seva opinió en tots els afers que els afectin. Les seves opinions han de ser tingudes en compte segons la seva edat i maduresa.

2. Amb aquesta finalitat, l'infant ha de tenir especialment l'oportunitat de ser escoltat en qualsevol procediment judicial o administratiu que l'afecti, bé directament, bé per mitjà d'un representant o d'una institució adequada, d'acord amb les normes de procediment de la legislació.

1.1. El dret de participació dels infants i adolescents

La Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant (CDI), més enllà d'establir una sèrie de drets de protecció i provisió a favor dels infants, els reconeix la seva condició de titulars de drets, de subjectes de dret que han de poder esdevenir actors al si de qualsevol societat o col·lectivitat humana, la qual cosa suposa clarament un canvi del paradigma existent fins llavors.

Tant és així que aquesta necessitat de garantir la possibilitat dels infants i els adolescents de participar va esdevenir, a partir de la CDI, un dret de l'infant i alhora una obligació dels poders públics, que en tot moment han de garantir el dret dels infants a ser escoltats en tot allò que els afecti, i també l'obligació dels adults d'escoltar-los i tenir en consideració les seves opinions, en funció de la seva edat i maduresa (art.12).

Es parteix de la base que difícilment es pot respectar l'interès superior dels infants i garantir el màxim respecte i gaudi dels seus drets si no se'ls permet expressar l'opinió o no es té en compte a l'hora de prendre decisions.

Prenent el testimoni de la CDI i del que disposa el mateix Estatut d'autonomia de Catalunya, la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, avança amb pas decidit cap a aquest canvi de paradigma iniciat per les

Nacions Unides, i estableix la condició dels infants i els adolescents com a subjectes de dret i determina la importància de la seva participació:

La Llei obliga els poders públics a promoure el dret d'infants i adolescents a participar en la construcció d'una societat més justa, democràtica i solidària, i a adoptar les mesures necessàries per incrementar-ne la participació social (art. 11). Així mateix, estableix el següent: "Els infants i els adolescents tenen el dret de participar plenament en els nuclis de convivència més immediats i en la vida social, cultural, artística i recreativa de llur entorn. Els poders públics els han d'oferir les oportunitats necessàries perquè s'incorporin progressivament a la ciutadania activa, d'acord amb llur grau de desenvolupament personal" (art. 34).

La creació del Consell Nacional dels Infants i els Adolescents de Catalunya (CNIAC), com a òrgan col·legiat de caràcter consultiu i de participació, d'acord amb el que estableixen els articles 27 i 34 de la Llei 14/2010, és una expressió d'aquest canvi de paradigma. La recent aprovació del Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya, i la necessitat establerta de creació de consells de participació territorial d'àmbit comarcal o municipal s'emmarquen en aquesta tasca, necessària i ineludible, de creació de nous canals de participació dels infants i adolescents a Catalunya.

El Pacte per a la Infància a Catalunya, signat el mes de juliol de 2013, reconeix la insuficiència de les mesures adoptades fins al dia d'avui en aquesta matèria, quan manifesta que "[...] Catalunya té un repte pendent quant a la promoció de la participació social dels infants i els adolescents [...]" i, en conseqüència, cal desenvolupar tots els drets que s'hi vinculen amb relació a tots els àmbits de la vida dels nois i de les noies.

És evident que la creació del CNIAC i dels corresponents consells territorials d'àmbit local és un pas important per fer visibles les problemàtiques relatives als infants i adolescents, i també per considerar els infants com a membres de ple dret de la

societat. Així mateix, tal com indica el Pacte per a la Infància a Catalunya, cal treballar per fomentar la participació social dels infants en el disseny de les polítiques públiques: la participació d'infants i adolescents en les avaluacions d'impacte sobre els infants que l'Administració de la Generalitat farà amb relació als projectes de disposicions reglamentàries i els avantprojectes de llei que els afectin ha de ser clarament una mesura per tenir en compte i una oportunitat per afavorir-ne la participació.

No obstant això, cal treballar perquè la participació dels infants es produeixi en tots els àmbits de la seva vida (família, escola, activitats de lleure i extraescolars, activitats d'oci, barris, pobles, ciutats, mitjans de comunicació, etc.), atès que, altrament, difícilment se n'aconseguirà una participació plena i efectiva. Cal que la participació formi part de la quotidianitat dels infants.

1.2. Dret dels infants residents en centres o acollits a presentar queixes

El Síndic ha estat observant, per mitjà de les queixes i les visites que fa als centres, que els infants i els adolescents en el sistema de protecció no sempre tenen a l'abast un procediment que els garanteixi l'accés efectiu i en condicions adequades a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) o a altres organismes de supervisió com el Síndic de Greuges o la Fiscalia.

Per aquest motiu, va acordar l'obertura d'una actuació d'ofici (00476/2013) per conèixer quins són els procediments o mecanismes de què disposen els infants i adolescents tutelats per la DGAIA per adreçar-se a aquesta entitat i a organismes externs de supervisió per formular queixes, suggeriments o per demanar informació sobre la seva situació o altres qüestions que els afectin.

La Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant reconeix als infants i adolescents el dret a ser escoltats, i també el dret a manifestar les seves opinions en els assumptes que els puguin afectar. La Convenció també estableix que l'infant ha

de tenir especialment l'oportunitat de ser escoltat en qualsevol procediment judicial o administratiu que l'afecti.

L'Observació general núm. 12 del Comitè estableix que “els infants han de tenir la possibilitat de dirigir-se a un defensor del poble o a una persona amb un càrrec similar, a totes les institucions relacionades amb la infància, entre d'altres, les escoles i les llars d'infants, a fi que puguin expressar les seves queixes. Els infants han de saber qui són aquestes persones i com hi poden accedir”.

A més del que disposa la Convenció, les Regles de les Nacions Unides per a la protecció dels menors privats de llibertat, adoptades per l'Assemblea General (Resolució 45/113, de 14 de desembre de 1990), estableixen unes garanties mínimes per a tots els infants que estan ingressats en institucions i recursos dels quals no poden sortir per voluntat pròpia. Aquestes regles recullen el dret de tot infant o adolescent a dirigir, pel procediment establert i sense censura quant al contingut, una petició o queixa a l'administració responsable dels establiments, a l'autoritat judicial o qualsevol altra competent, i també el dret a ser informat sense demora de la resposta (punt 76).

La possibilitat de presentar reclamacions o queixes adquireix una rellevància especial en el cas d'infants que han estat declarats en situació de desemparament i es troben dins el sistema de protecció. A Catalunya, la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, reconeix en general als infants i adolescents el dret a ser escoltats i, en l'àmbit del sistema de protecció, reconeix als infants el dret a ser escoltats pels equips tècnics en el procés d'estudi i avaluació. La Llei 14/2010 també reconeix el dret dels infants acollits en centres a ser escoltats, però no prescriu l'existència d'un mecanisme o procediment a través del qual els infants i adolescents puguin presentar queixes o fer suggeriments.

La manca de referència explícita a l'obligació que hi hagi un procediment amb unes garanties determinades en la Llei 14/2010 i la manca de desplegament reglamentari de la Llei ha estat suplerta, en el cas dels infants en centres, per dues instruccions.

D'una banda, la Instrucció 11/2010, de 20 de desembre, per la qual s'aprova el protocol sobre l'acolliment en centre per raons terapèutiques i educatives d'infants i adolescents en situació de guarda o tutela per la DGAIA, que reconeix el dret dels infants i adolescents ingressats en aquesta tipologia de centre a formular queixes i suggeriments, i estableix els canals per fer-ho.

D'altra banda, la Instrucció 3/2010, de 27 de maig, va aprovar el contingut de la denominada Carta dels drets i els deures dels nens, nenes i adolescents que viuen en centres, que recull, entre d'altres, el dret dels infants i adolescents a queixar-se i a presentar reclamacions, suggeriments i peticions, i els mecanismes per fer-ho.

La publicació i la difusió d'aquesta carta significa un important avenç, tenint en compte la manca d'establiment d'un procediment obligatori perquè els infants tutelats es puguin adreçar a l'administració que els tutela o a altres organismes externs, tant en la Llei d'infància com en reglaments de desplegament. Això no obstant, l'anàlisi del seu contingut posa de manifest l'existència de mancances en els procediments que estableix, tant pel que fa a la seva accessibilitat als nois i noies, com pel que fa les garanties de confidencialitat.

Així, la Carta de drets i deures no concreta la forma de fer efectiu el procediment per fer queixes "internes" i és cada centre el que ha de definir els mecanismes per formular la queixa i perquè en siguin informats el personal i els residents. En el cas de mecanismes de queixa a organismes externs al centre, els procediments establerts en la Carta de drets i deures dels infants en centres plantegen dificultats d'accessibilitat, atès que els infants ingressats en aquests recursos poden no tenir un accés il·limitat a internet (o senzillament no tenir-ne) per accedir al document telemàtic de queixa (d'accés difícil) de referència o la possibilitat d'enviar cartes per correu ordinari o, si més no, poden no tenir aquest accés en unes condicions que garanteixin la confidencialitat de la queixa respecte al centre.

Per tramitar aquesta actuació, el Síndic també ha tingut en compte les respostes als qüestionaris que va enviar als centres residencials d'acció educativa, d'acolliment i d'educació intensiva al principi de l'any 2013, en què es demanava informació relativa a

diversos aspectes del seu funcionament, entre d'altres, alguns referits a l'existència de procediments de queixa.

Pel que fa a l'existència o no de procediment per presentar queixes i denúncies internes (queixes dirigides al mateix centre, sigui als monitors, educadors, tutors o a la mateixa direcció), la gran majoria d'aquests equipaments responen afirmativament que disposen d'un procediment de queixa dins del centre. Tot i això, l'anàlisi dels qüestionaris encara evidencia que del total de vuitanta centres que responen aquesta pregunta n'hi ha que no en disposa, concretament el 8%, la qual cosa significa que en aquests centres els nois i les noies no disposen d'un canal formalitzat per presentar queixes o suggeriments dins el centre.

En relació amb els procediments de queixa externs, els resultats són més negatius. A la pregunta sobre si hi ha o no un procediment per presentar queixes dirigides a la DGAIA, el 13% del total de centres que contesten a aquesta pregunta ho fa negativament. Cal recordar que, com que es tracta d'infants declarats en situació de desemparament, aquest tipus de procediment és molt important perquè permet vehicular qüestions relacionades amb l'exercici de la tutela, com ara el tipus de mesura o el règim de visites amb els progenitors, que en alguns casos no depenen del centre.

En aquest mateix sentit, els resultats de la pregunta sobre l'existència o no d'un procediment per presentar les queixes davant del Síndic mostren que el nombre de centres que manifesten que no en tenen cap és encara més elevat: el 41% (33) dels centres que han contestat aquesta pregunta ho ha fet negativament.

Finalment, una situació similar s'evidencia en preguntar sobre l'existència de procediments per presentar queixes davant de la Fiscalia. El 27% (22) dels centres respon que no disposa de procediment perquè els infants i els adolescents puguin presentar queixes a aquestes instàncies.

Particularment sobre el grau de formalització dels procediments de queixa, l'anàlisi dels qüestionaris també posa de manifest que en la majoria de casos aquests procediments no estan escrits, ja que un 57% (46) dels centres responen que no consten per escrit. És a dir, més de la meitat dels centres

manifesta que no disposa d'un protocol escrit perquè els infants i els adolescents puguin presentar queixes.

Tanmateix, si els procediments de queixa no estan degudament recollits en un document, difícilment poden ser coneguts pels professionals dels centres i difícilment se'n pot fer difusió entre els nois i noies acollits perquè hi puguin recórrer. En aquest sentit, la grandària reduïda del centre i del nombre d'infants, a què es fa referència en algunes de les respostes, no justifiquen l'absència de procediments escrits, ja que es tracta d'un dret que han de poder exercir tots els infants i adolescents dins el sistema de protecció, amb independència del tipus de recurs alternatiu a la família en què es trobin acollits i de les seves característiques. De la mateixa manera, tampoc n'haurien de quedar exclosos els infants acollits en família extensa o en família aliena.

Amb caràcter general, de la informació recollida per mitjà dels qüestionaris, sorgeixen dubtes importants sobre el fet que els infants i adolescents puguin presentar denúncies i queixes dirigides directament a l'Administració, al Síndic o a la Fiscalia sense la participació o el coneixement dels professionals del mateix centre.

Pel que fa als infants en situació d'acolliment familiar, ja s'ha assenyalat que la Llei 14/2010, del 27 de maig, sobre els drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, reconeix el dret dels infants en centres a ser escoltats, però, en canvi, no hi ha una previsió similar en el cas dels infants acollits en família, sigui extensa o aliena.

En el cas d'aquests infants, es reconeix únicament el dret a ser escoltats pels equips tècnics en proposar la mesura, però no se'ls reconeix aquest dret com a col·lectiu d'infants que viuen en un recurs alternatiu a la família que ha de ser objecte de supervisió i dins el qual es poden produir situacions de vulneració de drets.

D'acord amb l'anterior, la informació obtinguda pel Síndic posa de manifest que el marc normatiu vigent en l'àmbit del sistema de protecció no garanteix als infants en situació de desemparament l'existència de procediments per presentar queixes o fer suggeriments a l'administració que n'exerceix les funcions tutelars ni a altres organismes externs de supervisió.

Les instruccions que ha dictat la DGAIA per suplir aquesta mancança no garanteixen l'existència d'un procediment de queixa a l'abast de tots els infants i adolescents tutelats. D'una banda, no hi ha cap procediment d'aquest tipus per als infants en situació d'acolliment familiar, que són una majoria dins el sistema protector.

D'altra banda, en el cas dels infants en centres, les instruccions dictades per la DGAIA són poc concretes i no garanteixen l'existència d'un procediment que assegurï l'accessibilitat i la confidencialitat dels nois i noies. El resultat dels qüestionaris i les queixes rebudes posen de manifest un coneixement i una aplicació desigual de la instrucció esmentada i la manca de procediment de queixa adequat en alguns dels centres, part dels quals estan mancats de qualsevol protocol respecte d'aquesta qüestió.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL DRET DE PARTICIPACIÓ DELS INFANTS I ADOLESCENTS

Cal que els poders públics duguin a terme les actuacions següents:

- Que promoguin una participació més activa dels infants i els adolescents en entorns com ara l'escola, de manera que s'asseguri que poden incidir en la definició d'aspectes organitzatius i formatius; que creïn, si escau, nous canals de representació de l'alumnat per fer efectiva aquesta participació.
- Que fomentin l'establiment d'òrgans de participació i òrgans consultius integrats per infants i adolescents, tant en l'àmbit local com en d'altres.
- Que promoguin la creació de més i millors canals de participació amb relació als mitjans de comunicació, permetent-hi més presència de l'opinió dels infants i adolescents i més possibilitats de creació i difusió de les seves opinions i informacions.
- Que fomentin l'establiment de xarxes d'informació a disposició dels infants i els adolescents, i que en garanteixin la participació a l'hora de configurar-les.
- Que promoguin, amb la dotació dels mitjans necessaris, la creació, la consolidació i l'articulació de l'associacionisme infantil i adolescent, i també la participació dels infants en la vida comunitària, per mitjà de les diverses formes que aquesta participació pot presentar (associacions esportives, culturals, artístiques, etc.)
- Que fomentin l'establiment de canals de participació i cooperació intergeneracionals que afavoreixin la cooperació i el mutu enteniment com a pas previ necessari per assegurar una participació d'infants i adolescents real i efectiva.
- Que adoptin les mesures necessàries per remoure els obstacles que dificulten la participació dels infants i adolescents en situació més desfavorida; que assegurin que no solament participin aquells que, per característiques individuals o condicionants socials, disposen de més recursos per poder fer-ho.
- Que destinin recursos a programes de formació i informació en matèria de participació, no solament destinats a infants i adolescents, sinó també a adults; que impliquin els adults en el necessari canvi de paradigma basat en el respecte envers els infants i adolescents com a subjectes de dret que mereixen respecte i consideració –igual que les seves opinions–, i que prenguin mesures tendents a afavorir una participació més alta de la infància en tots els afers que l'afecten.
- Que fomentin la divulgació i el coneixement dels drets dels infants i adolescents –en concret, els drets de participació– i que hi conscienciïn tota la societat, pas necessari per poder avançar cap a una societat on els infants i els adolescents ocupin el lloc que realment els pertoca.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL DRET DELS INFANTS RESIDENTS EN CENTRES O ACOLLITS A PRESENTAR QUEIXES

El Síndic ha recomanat al Departament de Benestar Social i Família:

- Que en el desplegament reglamentari de la Llei 14/2010, del 27 de maig, sobre els drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, s'estableixi un procediment de queixa, a l'abast de tots els infants dins el sistema de protecció, que en garanteixi l'accés efectiu a l'entitat que n'exerceix les funcions tutelars i a organismes de supervisió externs (Fiscalia de Menors i Síndic) en condicions de seguretat i confortabilitat per als infants, sense la intervenció dels centres o dels acollidors.
- Que la DGAIA vetlli perquè l'existència d'aquest procediment sigui coneguda per tots els professionals que mantenen contacte amb els infants en el sistema de protecció i, molt especialment, pels mateixos infants.
- Que, mentre no es faci efectiu el desplegament reglamentari esmentat, se supervisi l'aplicació de la Carta de drets i deures dels infants en centres, per garantir que tinguin establert un procediment de queixa accessible i que en garanteixi la confidencialitat.
- Que, així mateix, mentre no es dugui a terme el desplegament reglamentari corresponent, es donin instruccions per assegurar l'accés a un procediment de queixa amb garanties als infants en situació d'acolliment.
- Que, més enllà del procediment de queixa, es consideri l'assignació de professionals de referència de la DGAIA als quals es puguin adreçar els infants tutelats per presentar queixes o demanar informació sobre la seva situació.
- Que es consideri el lliurament als infants tutelats d'un document en què constin les dades de la persona que tinguin de referència i els mitjans per accedir-hi amb garantia de confidencialitat.
- Que s'adoptin les mesures necessàries per assegurar aquest dret també en el cas d'infants i adolescents ingressats en centres d'educació intensiva i terapèutics.

II. DRETS DE PROTECCIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

II. DRETS DE PROTECCIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

1. PROTECCIÓ CONTRA TOTA FORMA DE VIOLÈNCIA (ART. 19)	23
1.1. Regulació i límits de les mesures de contenció als centres	23
1.2. Situacions de maltractament derivat de separacions conflictives de parella	25
2. INFANTS PRIVATS DE L'ENTORN FAMILIAR (ART. 20).	29
2.1. El seguiment de l'acolliment en família.	29
2.2. El retorn d'infants tutelats al nucli familiar	32
2.3. El dret a l'educació dels infants i dels adolescents tutelats per l'Administració	36
3. ELS JOVES EN CONFLICTE AMB LA LLEI (ART. 37)	43
3.1. Els centres de justícia juvenil després de la unificació de centres	43
3.2. La separació d'infants i adults joveals centres de justícia juvenil	44

1. PROTECCIÓ CONTRA TOTA FORMA DE VIOLÈNCIA (ART. 19)

1. Els estats membres han de prendre totes les mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per a protegir l'infant contra totes les formes de violència física o mental, lesions, abusos, abandonament o tracte negligent, maltractament o explotació, inclosos els abusos sexuals, físics o mentals, mentre està sota la tutela dels seus pares, tutors legals o de qualsevol altra persona que en tingui la tutela.

2. Aquestes mesures protectores, si cal, han d'incloure procediments efectius per a l'establiment de programes socials, amb la finalitat de donar el suport necessari a l'infant i als que en tenen la tutela, i també per a d'altres maneres de prevenir, detectar, informar, derivar, investigar, tractar i seguir els casos de maltractaments descrits més amunt, a més de les actuacions judicials, si fossin necessàries.

1.1. Regulació i límits de les mesures de contenció als centres

Les Regles de les Nacions Unides per a la protecció dels menors privats de llibertat, adoptades per l'Assemblea General en la Resolució 45/113, de 14 de desembre de 1990, i que són aplicables en qualsevol internament del qual l'infant no pugui sortir per la seva pròpia voluntat, prohibeixen amb caràcter general l'ús de la força amb qualsevol fi (Regla 63).

Aquestes regles estableixen que només es pot fer ús de la força o d'instruments de coerció en casos excepcionals, quan s'hagin exhaurit i hagin fracassat tots els altres mitjans de control, i només de la forma expressament autoritzada i descrita per una llei o reglament (Regla 64).

A Catalunya, les pràctiques de contenció estan regulades per la Llei de responsabilitat penal del menor, en el cas dels menors i joves que compleixen mesures judicials en centres de justícia juvenil, i per la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

La regulació que conté la Llei d'infància fa referència als anomenats centres d'educació

intensiva (aquells que tenen com a objectiu donar una resposta educativa i assistencial als adolescents que presenten alteracions de conducta i que requereixen un sistema d'educació intensiva, article 133 de la Llei 14/2010), que acullen infants i adolescents tutelats, però no inclou altres recursos residencials on també viuen infants no tutelats.

La Llei 14/2010 no conté, però, una regulació detallada sobre la realització de pràctiques de contenció i remet a un desplegament reglamentari que limiti els usos de les mesures de contenció i aïllament físic dels infants i els adolescents en centres de tipus terapèutic o d'educació intensiva perquè se'n faci un ús limitat i extraordinari per protegir l'infant. A hores d'ara, l'aprovació d'aquest reglament, ja demanat pel Síndic en informes anteriors al Parlament, encara està pendent.

En aquest sentit, a banda del desplegament reglamentari de la Llei 14/2010 que reguli –entre molts altres elements de funcionament dels centres– la pràctica de contencions, també manca una norma d'abast general que estableixi en quines condicions s'han de fer les contencions en centres terapèutics que atenen infants no tutelats per l'Administració pública.

Val a dir que en el cas d'infants i adolescents en situació de desemparament la manca de desplegament reglamentari de la Llei 14/2010 ha estat suplerta per la Instrucció 11/2010, de 20 de desembre, per la qual s'aprova el protocol sobre l'acolliment en centre per raons terapèutiques i educatives d'infants o adolescents en situació de guarda o tutela per la DGAIA.

Aquesta instrucció regula, entre altres aspectes, les contencions físiques i mecàniques i les mesures d'aïllament. També estableix que en tot allò que no estigui previst, subsidiàriament, cal regir-se per la Instrucció 2/2006, d'1 de març, de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, sobre l'exercici de la facultat de correcció i contenció dels menors acollits en centres, i també pel document *Protocolo básico de actuación en centros y/o residencias con menores diagnosticados de trastorno de conducta*, del Ministeri de Sanitat i Política Social, del maig de 2010.

Cal fer notar, però, que la Instrucció 11/2010, per la qual s'aprova el protocol sobre l'acolliment en centres terapèutics i educatives d'infants o adolescents en situació de guarda o tutela per la DGAIA, no constitueix una norma jurídica d'abast general, sinó que és una ordre de servei, i el seu àmbit d'aplicació s'estén només als infants i adolescents en situació de tutela o guarda de la DGAIA, però no als nois i noies menors d'edat ingressats en els anomenats centres terapèutics i que estan sota la potestat dels seus pares.

En l'àmbit sanitari, no hi ha una normativa específica que reguli com fer les pràctiques de contenció. Cal fer esment, però, del document Contencions, publicat l'abril de 2013 pel Col·legi Oficial de Metges de Barcelona dins la col·lecció Quaderns de la Bona Praxi, que és una guia de bona pràctica clínica i conté diverses recomanacions en relació amb la pràctica d'aquesta mesura.

En aquest document, el Col·legi de Metges de Barcelona assenyala que "la contenció física de les persones és un procediment excepcional coercitiu i traumàtic, i el seu ús causa efectes físics i psicològics negatius en els pacients". En la mateixa guia també es fa constar que "les contencions mecàniques posen les persones en risc de lesions físiques i, fins i tot, de mort", i es conceben les contencions com un acte que ha de ser prescrit per un metge.

El Síndic ha rebut queixes referides a la pràctica de contencions en recursos residencials on viuen adolescents menors d'edat i ha dut a terme visites en aquests centres. En aquestes visites, no només es duu a terme una supervisió de les instal·lacions, sinó de les formes d'intervenció, i es tenen entrevistes amb l'equip directiu, amb professionals i amb interns.

Les mancances detectades per mitjà de les actuacions fan referència, d'una banda, a un ús recurrent de les mesures de contenció que entra en contradicció amb el principi d'excepcionalitat, i també a la forma com es fan aquestes contencions.

En el cas del centre residencial que acull adolescents tutelats per la DGAIA, es va observar que es recorria sovint a les

contencions físiques, les quals, segons es desprenia del relat de les entrevistes, s'aplicaven de manera habitual, diverses vegades per setmana, i no com a últim recurs en els supòsits que preveu la norma. En aquest centre, a més, es plantejava un ús excessiu de la força i un procediment que podia causar lesions als menors objecte d'immobilització. La intervenció del Síndic va donar lloc a una intervenció immediata de DGAIA, que va obrir un expedient informatiu al centre i va recomanar una formació especialitzada i la protocol·lització de les situacions, encara que siguin excepcionals. Les presumptes irregularitats que afectaven el tracte van ser comunicades per la DGAIA a la Fiscalia, que està investigant els fets.

En el cas del centre terapèutic, la investigació del Síndic conclou que la realització de les contencions en aquest recurs residencial no garanteix els drets dels menors ingressats:

- Les contencions al centre es duen a terme en mitjans no homologats, ja que es fan servir dues cadires de fusta i ferro de fabricació manual no homologades.
- Es fa un ús recurrent i sovintejat de les mesures de contenció, la qual cosa contravé el principi d'excepcionalitat que ha de regir-ne l'ús com a última opció terapèutica, segons es desprèn de la informació recollida de manera reiterada a través de les queixes.
- La durada de les contencions mecàniques excedeix la que hauria de ser la mínima imprescindible, més enllà del temps necessari per contenir-los i evitar-los danys a ells mateixos o a tercers.
- La forma en què es duu a terme la contenció fa pensar en una voluntat intimidadora i exemplaritzant del seu ús. Aquest ús va molt més enllà dels objectius propis de la contenció (per evitar danys imminents) i esdevé una forma de càstig que atempta contra la dignitat dels nois i noies.
- Al centre es produeix la intervenció dels altres menors o usuaris del centre per fer les contencions mecàniques.

D'acord amb la informació obtinguda del Departament de Salut, aquest considera que el centre en qüestió no pot aplicar mesures

de contenció, ja que l'ús està limitat a centres hospitalaris amb presència de psiquiatra les 24 hores del dia.

1.2. Situacions de maltractament derivat de separacions conflictives de parella

Un any més, el Síndic deixa constància de l'important nombre de queixes i consultes que exposen situacions de patiment psicològic i emocional d'infants o adolescents, especialment durant o després de la ruptura conflictiva dels seus pares.

La major part d'aquestes queixes han estat presentades per un sol pare o mare i addueixen, principalment, motius de presumpta negligència en la cura de l'infant per l'altre progenitor; no facilitar o respectar les trobades i les comunicacions de l'altre progenitor amb el fill o filla, fins i tot havent estat reconegudes judicialment; desacord expressat per un progenitor d'haver de complir estrictament les trobades i les comunicacions establertes judicialment perquè considera que suposa un perjudici per a l'infant; desacord expressat per l'infant o adolescent d'haver de complir amb el calendari de trobades establert amb un pare o mare, i disconformitat de l'infant per no haver estat escoltat durant el procés judicial.

A banda, cal assenyalar que les situacions sobre presumptes abusos sexuals són especialment rellevants per la seva complexitat, ja que apareixen múltiples denúncies creuades, i sovint hi ha expedients judicials oberts en l'àmbit civil i penal simultàniament. L'infant o adolescent que presumptament ha patit o pateix la pràctica d'un abús es troba enmig d'una situació amb una excessiva, i de vegades duplicada, intervenció de pèrits i instàncies judicials, i la durada dels processos judicials i els diversos mecanismes empresos li provoquen molta angoixa.

Per això, en aquests casos, és imprescindible subratllar la importància de l'agilitat i la celeritat en el coneixement judicial, i també la implicació de la Fiscalia per evitar el pas del temps i la dilació en la presa de mesures que puguin posar ordre a la situació dels

nens, d'acord amb l'interès superior de l'infant.

Situacions de maltractament psicològic o emocional dels infants. Intervenció de la DGAIA

Hi ha situacions en què les necessitats de l'infant passen a ocupar un lloc secundari i, en alguns casos, hi ha fins i tot omissió i negligència en la cobertura d'aquestes necessitats, de manera que es produeix una situació de veritable maltractament a l'infant.

Sobre això, el Síndic ha tingut coneixement que la gravetat d'algunes d'aquestes situacions ha comportat, en casos extrems, que l'autoritat judicial hagi instat la intervenció de la DGAIA, a fi de protegir els fills menors d'edat que estaven immersos en una situació d'alta conflictivitat entre els seus pares, enmig de la qual no quedava garantit el seu benestar, d'acord amb l'article 105 de la Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, que determina que es consideren desemparats "els infants o els adolescents que es troben en una situació de fet en què els manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a llur protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar".

A banda de la intervenció de la DGAIA, a instància de l'autoritat judicial, altres serveis (equips d'atenció a la infància i l'adolescència, serveis socials, centres escolars, centres d'atenció primària, CDIAP, etc.) poden o han pogut observar i informar respecte de signes relacionats amb el patiment d'infants que estan enmig d'una situació d'alta conflictivitat entre els seus pares.

Potenciar l'ús de la mediació

Davant de la llarga i complexa judicialització d'algunes situacions per les múltiples denúncies creuades entre les parts i per la multiplicitat de processos judicials, el ple respecte d'un dels grans drets fonamentals de l'infant de poder relacionar-se amb ambdós progenitors (tret que això sigui perjudicial per

al seu interès primordial) implica potenciar una cultura de la mediació, a fi d'ajudar els progenitors a separar-se respectant, preservant i prioritzant sempre l'interès superior dels infants i adolescents.

Així, s'observa que l'arrel d'algunes de les situacions no neix dels drets i les necessitats dels infants a mantenir relació i contacte directe amb ambdós progenitors, sinó que es pren com a punt de partida d'arguments per impedir o per afavorir les visites, sense comptar amb els drets dels infants.

Quan aquestes situacions es judicialitzen es magnifiquen i moltes vegades es traslladen a l'infant els problemes de relació dels adults a fi d'implicar-los en els diferents posicionaments dels seus pares, i s'hauria de garantir que els infants no fossin utilitzats com a "moneda de canvi".

A aquest respecte, el Síndic continua considerant molt convenient que les administracions i les instàncies judicials potenciïn la cultura de l'acord i l'ús de la mediació, a fi d'intentar al màxim facilitar els pactes entre els membres de la parella i preservar la comunicació entre les parts, amb l'objectiu respectar i no negligir l'interès superior dels infants i adolescents.

Processos d'escolta i de formació dels professionals

En els casos de separació i divorci, els fills de la relació es veuen clarament afectats per les decisions dels tribunals. El dret dels infants a ser escoltats s'hauria de determinar de manera individual, ja que cal considerar l'edat i la maduresa de l'infant. Les opinions dels infants s'han de tenir en compte quan una anàlisi individual indiqui que són capaços de formar-se un judici propi. Si són capaç de formar-se un judici propi, la persona que pren les decisions hauria de tenir en

compte les seves opinions com un factor rellevant en l'anàlisi del conflicte. Amb tot, manca desenvolupar una bona pràctica per avaluar la capacitat de l'infant i assegurar que s'escolta els infants.

L'article 233.11 del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, determina que quan hi hagi discrepància entre els pares a l'hora d'atribuir el règim i la forma de l'exercici de la custòdia dels infants, un dels elements que ha de tenir en compte el jutge és l'opinió dels fills.

En aquesta qüestió, el Síndic insisteix en la necessitat que els professionals que treballen amb els infants tinguin la màxima preparació perquè es pugui fer efectiva una escolta real de l'infant o adolescent.

Finalment, l'article 6 de la Convenció del Consell d'Europa de 15 de maig de 2003, esmentada més amunt, sobre les relacions personals relatives als infants, també disposa que un infant amb prou capacitat, sempre que no sigui contrari al seu interès, pugui rebre tota la informació pertinent i pugui ser consultat i expressar la seva opinió, i aquesta opinió s'ha de tenir en compte, i també altres signes constatats relatius als seus desitjos i anhels.

Resposta multidisciplinària

De l'anàlisi de les queixes que descriuen aquest tipus de situacions, se'n desprèn que les respostes dels diversos òrgans i institucions estan al límit de les seves pròpies competències, de manera que calen nous instruments multidisciplinaris que englobin l'àmbit de la justícia, la pedagogia, la psicologia i els serveis socials, entre d'altres, atès que es comprova que no hi ha respostes immediates per evitar que aquestes situacions acabin afectant els drets dels fills menors d'edat.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE LA REGULACIÓ I ELS LÍMITS DE LES MESURES DE CONTENCIÓ ALS CENTRES

- Que es desplegui reglamentàriament la Llei 14/2010, del 27 de maig, sobre els drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, i que es regulin els drets dels infants i adolescents sota tutela o guarda de la DGAIA, la realització de pràctiques de contenció i el funcionament dels centres residencials d'acció educativa, d'acolliment i d'educació intensiva.
- Que, amb caràcter general, es reguli la garantia dels drets dels infants en qualsevol tipologia d'establiment residencial, com ara centres sociosanitaris, per a l'atenció d'infants amb discapacitat o d'altres.
- Que, amb caràcter general, es demani una autorització judicial per efectuar internaments d'infants i adolescents, i que es garanteixi que tots ells tenen un diagnòstic mèdic que indica la necessitat de l'ingrés.
- Que, mentre no es faci efectiva la revisió en profunditat dels protocols de funcionament del centre terapèutic on es detecten les irregularitats, la DGAIA no hi derivi més infants tutelats.
- Que el Departament de Salut revisi l'autorització del centre per valorar si la tipologia d'usuari atès s'ajusta al tipus d'autorització.
- Que els departaments de Salut i Benestar Social i Família prohibeixin l'ús dels mitjans de contenció no homologats dels centres i que les contencions siguin les estrictament necessàries amb respecte a la integritat física i psicològica i la dignitat dels infants i adolescents.
- Que els departaments de Salut i Benestar Social i Família adoptin les mesures necessàries per garantir que la pràctica de contencions als centres s'utilitza només com a últim recurs i de forma excepcional. A més, cal garantir que les mesures s'apliquen en el temps mínim imprescindible, en un espai separat, sense la participació d'altres infants, mai com a càstig o sanció, i amb ple respecte a la seva dignitat, en els termes establerts pel marc normatiu vigent i les instruccions i recomanacions del departaments de Benestar Social i Família i de Salut, i del Col·legi de Metges de Barcelona.
- Que el Departament de Benestar Social i Família revisi el funcionament dels centres en qüestió per garantir que s'adeqüen a la normativa sobre drets dels infants. En aquest sentit:
 - Que es garanteixi la formació específica dels professionals en infància i una ràtio educador/infant suficient.
 - Que es garanteixi un tracte afectiu i una intervenció individualitzada mitjançant l'establiment de la figura d'educador-tutor.
 - Que es garanteixi la separació d'infants i adults.
 - Que s'estableixi un procediment de revisió de les sancions.

- Que s'asseguri que el règim de visites amb els progenitors i la durada de l'estada es fan en funció de les necessitats dels infants i no s'utilitzen com a instrument de pressió o de càstig.
- Que s'estableixi un procediment de queixa perquè els infants es puguin adreçar a la DGAIA, la Fiscalia i el Síndic sense haver de demanar-ho al centre, i que se'ls faciliti informació sobre aquest procediment.

Finalment, el Síndic ha tornat a demanar que es consideri la creació d'un centre residencial públic d'atenció a les drogodependències per a persones menors d'edat tant per a infants i adolescents sota tutela o guarda de la DGAIA com per a infants o adolescents no tutelats.

DRETS DELS INFANTS EN SITUACIONS DE MALTRACTAMENT DERIVAT DE SEPARACIONS CONFLICTIVES DE PARELLA

- Cal potenciar la cultura de la mediació, a fi d'ajudar els progenitors a separar-se respectant, preservant i prioritant sempre l'interès superior dels infants i adolescents, i fomentar la parentalitat positiva i la coresponsabilitat d'ambdós progenitors vers el fill que tenen en comú, més enllà de com se'n distribueixi la guarda, la qual s'hauria de repartir de la millor manera possible, d'acord amb l'edat i les necessitats de l'infant o adolescent, i les característiques de cada cas.
- És necessari fomentar el treball en xarxa dels serveis que poden observar signes relacionats amb el patiment d'infants que es troben enmig d'una relació d'alta conflictivitat entre els seus pares.
- Cal assegurar la formació especialitzada de tots els professionals implicats en l'atenció i la presa de decisions que afecten infants i adolescents, a fi que la seva actuació sempre tingui en compte l'interès superior de l'infant o adolescent.
- És necessari dotar els processos d'escolta dels infants i adolescents de les màximes garanties, com ara aprofundir en la preparació dels professionals que participen en aquest procés.
- Cal avançar cap a una especialització de tots els jutjats de família, i també de la implicació de la Fiscalia, en tots els processos judicials que afecten infants i adolescents.

2. INFANTS PRIVATS DE L'ENTORN FAMILIAR (ART. 20)

Article 20

1. Un infant privat temporalment o permanentment del seu entorn familiar o quan per al seu interès primordial no es pugui permetre que hi romanguí, té dret a la protecció i l'ajuda especials de l'estat.

2. Els estats membres, d'acord amb les seves legislacions nacionals, han d'assegurar una atenció alternativa a aquest infant.

3. Aquesta atenció pot comprendre, entre d'altres, l'acolliment familiar, la Kafala de la llei islàmica, l'adopció o, si fos necessari, la col·locació en institucions apropiades per a l'atenció de l'infant. En considerar les solucions s'ha de prestar una especial atenció al fet que és desitjable que l'infant continuï la seva educació en el seu propi medi ètnic, religiós, cultural i lingüístic.

2.1. El seguiment de l'acolliment en família

El Síndic de Greuges ha presentat un informe sobre l'acolliment familiar que posa de manifest tant la manca de famílies acollidores com alguns dèficits observats amb relació a l'acolliment familiar i al seguiment que se'n fa: (<http://www.sindic.cat/site/unitFiles/3554/Informe%20seguiment%20acolliment%20definitiu.pdf>)

Els principals aspectes tractats en l'informe són la insuficiència de famílies acollidores, en bona part, per la manca d'implantació de l'acolliment professional i la manca d'un desplegament normatiu de l'acolliment familiar. Pel que fa al seguiment dels infants i les famílies, es remarca la necessitat que tota actuació estigui centrada en l'infant i que es millori el suport a les famílies i persones acollidores.

Pel que fa a les condicions que haurien de ser presents en un seguiment adequat de la situació d'acolliment, al qual té dret qualsevol infant o adolescent acollit, es planteja la necessitat de l'adequació del personal, tant en formació com en suficiència, la multidisciplinarietat en l'anàlisi, una intervenció i una supervisió

(interna i externa) adequades en l'àmbit de la institució col·laboradora d'integració familiar (ICIF) i una supervisió i un suport adequats per part de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA). A més, és imprescindible una revisió periòdica i acurada de la capacitat de la família o persona acollidora.

Les principals recomanacions de l'informe són les següents:

- Desenvolupar una política per potenciar l'acolliment en família, per mitjà de mesures de difusió i de campanyes informatives i de sensibilització social, per proveir d'aquest recurs l'infant quan aquesta sigui la proposta, i garantir la professionalització de la mesura i que les famílies acollidores tinguin el suport tècnic i terapèutic necessari.
- Regular específicament els drets dels infants tutelats per l'Administració que recull la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, entre els quals hi ha el dret a una atenció individualitzada, el dret a tenir assignat un recurs adequat a les seves necessitats, el dret a tenir una persona de referència al llarg de tot el procés d'intervenció i el dret a formular queixes amb garanties.
- Elaborar una guia o carta de drets dels infants i dels adolescents acollits en la qual constin els seus drets i la persona o persones de referència a qui poden acudir.
- Regular la formalització de l'acolliment, per mitjà d'un document de formalització en què constin, entre d'altres, els drets i deures de cadascuna de les parts, el contingut del seguiment que farà l'entitat pública i el compromís de col·laboració de la família acollidora a aquest seguiment.
- Reglamentar detalladament la revisió de les mesures, el suport i la supervisió dels equips, i els diversos recursos de protecció i les seves característiques i condicions de funcionament, especialment en els casos dels centres de protecció i de l'acolliment familiar. Respecte de l'acolliment familiar, reglamentar les funcions del tutor i del guardador, i els drets i els deures dels infants i dels acollidors.

- Establir criteris de seguiment dels acolliments, que haurien d'incloure: protocols d'actuació per a cada un dels serveis i professionals; la fixació de les plantilles adequades i suficients de les ICIF per assumir l'encàrrec de l'ICAA; circuits de coordinació, amb identificació de la institució responsable; definicions clares i concretes de les competències i responsabilitats de tots els agents que intervenen en el recurs d'acolliment familiar (DGAIA, EFI, EAIA, ICAA, ICIF), de manera que l'actuació de tots els professionals vagi en línia amb la posició del Departament.

- Establir criteris de validació de les ICIF que incloguin la garantia que es respecten els drets dels infants i dels adolescents, que els drets dels infants formen part de l'actuació de l'entitat en qualsevol de les tasques que té encomanades i que l'interès dels infants és prioritari a qualsevol altre interès.

- Elaborar instruccions per a les ICIF que tenen encomanat el seguiment dels acolliments que incloguin els drets dels infants i dels adolescents acollits i els deures dels acollidors, l'exercici de la competència delegada i la responsabilitat de l'entitat envers els infants acollits, i les funcions dels professionals encarregats de fer el seguiment dels acolliments.

- Establir criteris i instruccions perquè l'ICAA dugui a terme les funcions de seguiment, supervisió i inspecció de les entitats en qui ha delegat la gestió dels acolliments familiars i a qui ha encarregat la guarda dels infants que la DGAIA té tutelats.

Aquest hauria de ser un instrument per garantir una supervisió i una inspecció rigoroses dels recursos i de les intervencions en acolliment familiar.

- Elaborar instruccions de compliment obligat respecte de l'especialització, la formació i la supervisió dels professionals de les ICIF.

- Garantir la suficiència de recursos humans, la formació especialitzada dels professionals, i la participació i l'escolta activa de l'infant o de l'adolescent.

- Establir un procediment de queixa per als infants i els adolescents en acolliment familiar.

- Establir mecanismes per assegurar que cada infant o adolescent acollit té un projecte educatiu individualitzat (PEI) en el qual ha participat, que és renovat de manera rigorosa i periòdica i que és l'eina principal per fer el seguiment dels infants acollits.

- Establir un professional referent que faci únicament el seguiment de l'atenció a l'infant, i un professional referent per supervisar la família en l'exercici de les seves funcions i donar-li suport.

- Activar el pla de professionalització de famílies acollidores, en compliment de l'obligació de l'Administració d'assignar als infants i als adolescents que estan tutelats el recurs alternatiu a la família més adequat.

A continuació, s'exposen algunes mesures adoptades per l'ICAA amb relació al seguiment dels infants acollits i a la valoració de les famílies acollidores.

Mesures adoptades per l'Administració

Després de la presentació de l'informe, l'ICAA ha tramès al Síndic de Greuges una nova documentació elaborada per l'Administració que consta de quatre documents: *Protocol d'actuacions en l'àmbit de l'acolliment en família aliena*, *Guia d'elaboració de l'informe psicosocial d'actualització per a l'acolliment familiar*, *Pautes per elaborar l'informe de seguiment trimestral en acolliment familiar* i *Pautes per elaborar l'informe de seguiment semestral en acolliment familiar*.

Un cop estudiat el contingut de la documentació esmentada, s'observa que l'Administració reconeix la necessitat de revisar les seves actuacions i les de les ICIF amb els infants i adolescents acollits. Amb aquest objectiu, ha estudiat les millores que s'han d'introduir en els processos de valoració i de formació de les famílies sol·licitants d'acolliment i en el seguiment dels infants i adolescents acollits.

En aquest sentit, l'ICAA fa constar que ha volgut reforçar el coneixement de les famílies acollidores per part de l'Administració, abans de validar-les com a adequades per acollir un infant o un adolescent, i el seguiment més exhaustiu i continuat de la situació real de l'infant acollit.

Les mesures concretes adoptades són:

Per part de l'ICAA

- La possibilitat d'una intervenció directa per conèixer l'estat de l'infant de manera aleatòria.
- La possibilitat d'assistir a les activitats de formació organitzades per les ICIF.
- La formació en pederàstia dels professionals de l'ICAA i de les ICIF.

Per part de les ICIF

- Fer un estudi actualitzat de la família acollidora quan canviïn les seves circumstàncies.
- Visitar el domicili acollidor els sis primers mesos de l'acolliment i quan canviï de domicili.
- Revisar anualment la validació dels acollidors i deixar-ne constància en un informe.
- Presentar informes trimestrals en comptes de semestrals.
- Presentar informes trimestrals d'escolta i seguiment de l'infant.
- Realització discrecional de determinats tests davant perfils concrets de sol·licitants com fins ara.

S'observa que els nous models d'informes inclouen tots els aspectes rellevants per a una valoració. Això no obstant, atès que no es disposa d'informació sobre l'existència de pautes anteriors per a l'elaboració d'informes, no se'n poden apreciar les possibles millores.

Quant al document *Pautes per elaborar l'informe de seguiment trimestral en acolliment familiar*:

- a. Deixa constància que l'objectiu és donar un espai d'escolta a l'infant o adolescent i que en quedi constància escrita.
- b. Indica les condicions que ha de tenir l'escolta: que sigui a soles amb l'infant, que ho facin els professionals encarregats del seguiment i en un espai on els infants es puguin sentir lliures de manifestar el que senten.
- c. Defineix els apartats que ha de contenir l'informe: dades bàsiques, desenvolupament bàsic, situació emocional i relacional, entrevistes amb l'infant.

El document *Pautes per elaborar l'informe de seguiment semestral en acolliment familiar* defineix els apartats que ha de contenir l'informe: relació de l'infant amb la seva família (règim i evolució de les visites), desenvolupament bàsic de l'infant (hàbits, alimentació, etc.), situació emocional i relacional (desenvolupament emocional, relació amb la família acollidora), situació escolar, estat de salut, valoració tècnica, objectius i intervencions professionals realitzades (coordinacions amb altres serveis, entrevistes i visites al domicili).

Valoració de les mesures adoptades

El Síndic considera que les noves mesures adoptades per l'Administració per garantir que els infants i adolescents tutelats per la DGAIA estan ben atesos reflecteix la voluntat de l'ICAA d'adoptar un paper més actiu i garantista en la seva responsabilitat respecte del benestar d'aquests infants.

Es valoren especialment com a factors que aporten més garanties sobre la bona atenció dels infants i adolescents en acolliment en família aliena:

- La introducció de l'obligatorietat que les ICIF presentin un informe trimestral d'escolta de l'infant i els requisits en què s'ha de fer l'escolta.
- La revisió anual de la idoneïtat dels acollidors.
- L'estudi obligat d'actualització de la família acollidora quan canviïn les seves circumstàncies.
- La formació a càrrec de l'ICAA dels seus tècnics i dels de l'ICAA respecte de la pederàstia.
- L'obligatorietat de fer visites al domicili.

No obstant l'avenç que representen aquestes mesures, amb relació a alguns aspectes, caldria anar encara més enllà:

- Pel que fa a la presentació d'un informe centrat en l'escolta de l'infant o l'adolescent, seria important supervisar que les condicions en què es fa l'escolta siguin les adequades i que els professionals que la porten a terme estiguin degudament formats per a aquesta tasca; que es faci prou sovint per generar una relació de confiança; i que els professionals siguin prou estables per poder

constituir un referent a qui l'infant pugui acudir en tot moment.

- La revisió anual dels acollidors hauria d'incloure un professional extern que validés la valoració del referent del cas.
- La formació dels tècnics de l'ICAA i de les ICIF hauria d'anar més enllà i englobar qualsevol forma de maltractament i dels indicadors de cadascun. Enfocar la formació en la pederàstia, tot i que és una mesura encertada per l'especialització que representa, no sembla suficient per dotar de recursos de detecció altres tractes inadequats als infants acollits.
- D'altra banda, es considera que tant l'estudi de la família acollidora quan han canviat les seves circumstàncies com l'obligació de fer visites al domicili havien de ser requisits bàsics i consta que en un nombre important de seguiments ja s'estava fent.

Altres mesures, com ara la possibilitat de passar determinats tests psicològics davant perfils concrets de personalitat o davant indicis sorgits en l'estudi de valoració de possibles riscos per a l'infant que ha de ser acollit, possibilitat que ja hi era anteriorment, no assegurin la detecció de personalitats perilloses per a la integritat física, psíquica i sexual dels infants i dels adolescents acollits, ateses les conclusions de diversos estudis científics sobre aquesta qüestió.

La possibilitat que els tècnics de l'ICAA facin una observació in situ de l'infant acollit, i que ho facin de manera aleatòria, pot ser una de les mesures per assegurar el seguiment acurat dels infants en acolliment familiar. Tanmateix, aquesta funció pròpia de l'ICAA de garantir que tots els infants i els adolescents acollits tinguin garantida la supervisió de la seva situació es pot dur a terme mitjançant intervencions no directes com la prevista.

Així mateix, es troben a faltar mesures que incloguin el paper i les funcions de la DGAIA, com a tutora dels infants i dels adolescents acollits en família aliena, i en el mateix sentit, mecanismes per assegurar un treball de col·laboració i unes instruccions per a la coordinació efectiva en la revisió de les propostes de mesura i recurs.

Partint de la valoració positiva d'aquestes mesures, també cal dir que encara no donen resposta a totes les recomanacions formulades

en *El seguiment de l'acolliment en família*. En aquest sentit, cal fer un esment especial d'algunes d'aquestes recomanacions: l'assignació d'un referent per a l'infant o adolescent acollit (mesura que podria ser complementària a l'adoptada respecte de l'obligació d'un informe centrat en l'escolta de l'infant), la regulació dels drets dels infants tutelats acollits en família, l'establiment d'un procediment de queixa per als infants i els adolescents acollits (mesura que podria ser complementària a l'obligació de l'escolta), carta de drets dels infants acollits i elaboració d'instruccions que incloguin les funcions delegades.

Finalment, dues qüestions són bàsiques perquè les noves mesures adoptades per l'Administració garanteixin una bona atenció a tots els infants acollits: a) una rigorosa supervisió del compliment d'aquestes noves mesures, tant per part de l'ICAA com per part de les ICIF; b) l'adopció de mecanismes urgents per assegurar l'especialització de tots els professionals per portar a terme aquesta tasca.

2.2. El retorn d'infants tutelats al nucli familiar

El Síndic ha tingut coneixement d'alguns supòsits en què es plantejava la discrepància amb la decisió de retornar, amb els seus pares o amb altres familiars, infants tutelats per la DGAIA que vivien en centres o estaven acollits per una família.

En uns casos el retorn amb els pares o familiars comporta marxar a un altre país o marxar a un entorn social i cultural completament diferent d'aquell en què ha viscut l'infant els darrers temps.

En alguns casos les demandes d'actuació provenien dels acollidors dels infants, siguin familiars o no, o d'altres membres de la família. En tots els casos, s'invoca l'interès de l'infant perquè es considera que allà on anirà no tindrà cobertes degudament les seves necessitats, siguin les materials, siguin les emocionals i afectives.

Per resoldre aquestes situacions, el Síndic demana els informes que justifiquen la proposta i l'adopció de la mesura de

Taula 1. Comparació d'alguns indicadors de la situació escolar als quinze-setze anys entre població general i població tutelada a Catalunya

	POBLACIO GENERAL		POBLACIO TUTELADA	
	2011/2012	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Taxa idoneïtat 15/16 anys	72,0%	31,7%	26,0%	38,6%
Graduats per edat	60% (1)	20,6%	16,4%	18,6%
Graduats segons avaluats a 4t ESO	82,3%	59,6%	63,0%	48,2%
Educació especial per edat	1,1% (2)	10,6%	9,3%	8,8%
Orientats a PQPI (3)	4,4% (2)	55,7%	55,4%	52,6%
CFGM	33,4% (2)	22,9%	31,1%	33,0%
Batxillerat	62,2% (2)	21,4%	13,5%	15,4%

Font: Institut de Recerca sobre la Qualitat de Vida de la Universitat de Girona, "La situació escolar dels adolescents nascuts entre els anys entre el 1996 i 2000 acollits en centre residencial, família extensa o aliena a Catalunya" (2013), i actualització a partir de dades del Departament d'Ensenyament i del Ministeri d'Educació.

(1) Dada estimada.

(2) Dada corresponent al curs 2009/2010.

(3) Les dades de població general no es refereixen a l'orientació, es refereixen al percentatge d'alumnes que cursaven les diferents modalitats el curs 2009/2010.

cessament de les funcions tutelars i de retorn amb els pares o familiars, i després d'analitzar-los, valora si s'ha prioritzat l'interès de l'infant i si es donen les condicions per garantir la cobertura de les seves necessitats de criança.

Com a elements comuns en algunes de situacions considerades, cal esmentar:

- La manca d'informació suficient sobre la situació del nucli familiar al qual retorna l'infant. En el cas dels retorns als països d'origen dels infants, aquesta manca d'informació pot ser deguda a mancances estructurals del sistema de protecció del país d'origen, dèficits d'especialització dels serveis i dels professionals, etc. En altres casos, s'ha observat una manca de comprovació de les condicions de vida dels pares o de les seves activitats laborals, que han resultat ser diferents de les que consten en la proposta de retorn. En tots els casos, aquest fet deixa els infants sense garanties d'una atenció adequada.

- Una valoració de la situació del nucli familiar on es retorna d'acord amb els

esforços fets pels pares, però en la qual no són prou avaluades les mancances que encara persisteixen per poder donar resposta a les necessitats de l'infant.

- Una decisió adoptada sense tenir prou en compte la vinculació afectiva dels infants amb les persones amb qui retornen: a) en el cas d'infants que tornen al país d'origen familiar, de vegades no només no coneixen les persones, o no hi tenen cap vinculació afectiva, sinó que potser no han estat mai al país d'origen dels pares; b) en el cas d'infants que van ser separats de casa seva en edats molt primerenques i on les visites i les sortides des del primer moment ja no han sovintejat; i c) en el cas d'infants que tenen un vincle feble amb els pares i on cal treballar el vincle en la preparació per al retorn abans de la seva incorporació plena.

- Dèficits en els suports oferts als pares en la fase de preparació i en el moment immediatament posterior al retorn, tant de caràcter psicològic i socioeducatiu com econòmic. La manca de recursos humans suficients dels equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA), el retard a

fer efectives les prestacions per infant en risc i l'assumpció del seguiment per part dels serveis socials d'atenció primària sense la preparació ni els recursos suficients, arran de la Llei 14/2010, de 27 de maig, poden deixar l'infant que torna a casa sense el suport que necessita per fer adequadament el procés de reincorporació i adaptació.

1. La preparació del retorn

El retorn dels infants provinents d'un recurs residencial del sistema de protecció o de l'acolliment en família aliena amb la seva família d'origen pot ser tan difícil com ho va ser la separació, tant per als pares com per als fills.

Per resoldre aquesta dificultat, cal preparar el retorn en el moment de l'ingrés en un centre o de l'acollida en família, a excepció de les situacions que es preveuen irreversibles. Si des del primer moment l'objectiu és el retorn a casa quan sigui possible, perquè l'interès de l'infant així ho recomana, cal dissenyar el pla de millora planificat en aquest moment i, especialment, sospesar i decidir el grau de participació i d'inclusió dels pares en la situació de l'infant i en el recurs en què viu.

La planificació del retorn des del moment posterior a la separació de l'infant del seu nucli familiar és un dels factors determinants en la bona evolució dels pares i en la superació dels problemes que van originar el desemparament, atès que es consensua en un moment d'alta motivació dels pares per a la recuperació de les funcions parentals.

Altres factors d'èxit per al retorn dels infants a casa és la intervenció inclusiva basada en la col·laboració amb els pares, un pla de treball realista i una intervenció professional intensiva.

Com a factors de risc en el retorn, s'observen els canvis reiterats en la situació de la parella de pares, els canvis de proposta i/o d'objectiu del pla de millora, els canvis de professionals i d'equips responsables del seguiment, entre d'altres.

Tanmateix, el retorn dels infants a casa no hauria de significar que els pares assumissin de cop els deures inherents a l'exercici de la

parentalitat que se'ls va treure en el moment de la separació, sinó que cal fer el traspàs de responsabilitats de manera progressiva i amb una preparació específica dels pares perquè puguin acollir els fills a casa. Un període de pares amb suport és més fàcilment assumible i genera menys estrès en els pares i en els fills.

La qualitat de les relacions familiars i del vincle afectiu és molt important a l'hora de decidir el retorn. Aquest vincle ha de ser observat i mesurat per mitjà de la freqüència i la qualitat de les visites i sortides, dels contactes telefònics, dels escrits, etc. Malgrat que la freqüència del contacte no comporta necessàriament una bona vinculació entre l'infant i els seus pares, l'observació de la interacció, de l'interès real dels pares envers els seus fills a l'hora d'escoltar-los, de saber què fan i com estan, és imprescindible.

En aquest sentit, en alguns casos s'ha observat que no es dona la importància deguda als signes de malestar de l'infant durant les visites i sortides (i en hores i dies posteriors), als canvis de caràcter i a les manifestacions de regressió en aplicar el pla de retorn. Això succeeix perquè no es posa l'infant en el centre de la presa de decisions, bé perquè es minimitzen els indicadors de patiment emocional de l'infant pel fet de no donar-hi credibilitat; bé perquè s'atribueix al centre o a la família acollidora la resistència al retorn per la pèrdua que els suposa; bé per manca d'estudi i d'anàlisi del que l'infant diu i, finalment, per posicionaments tècnics encasellats en un determinat marc teòric sobre la base del qual s'ha decidit el retorn.

2. La consideració de l'interès de l'infant a l'hora de decidir el seu retorn a casa

Cal assegurar que les decisions respecte del retorn d'un infant o adolescent tutelat (sobre quan i com retorna i sobre el suport de què disposaran ell i la seva família) es prenen d'acord amb el seu interès superior.

Segons el Comentari general núm. 14 del Comitè de Ginebra, el principi de l'interès superior de l'infant com a forma de procedir seria plenament aplicable també en aquest assumpte.

En qualsevol moment en què cal prendre una decisió que afecti un infant o un grup d'infants, el procés de presa de decisió ha d'incloure una avaluació del possible impacte (positiu o negatiu) de la decisió en l'infant o infants implicats (interessats).

Ara bé, determinar quin és l'interès de l'infant requereix unes garanties i la motivació de la mesura ha de mostrar que aquest principi s'ha tingut en compte de manera explícita.

Si es valora que per a l'infant el millor és el retorn, els pares ho desitgen i mostren la seva motivació per acollir-lo a casa de nou, cal que l'Administració adopti mesures per fer possible que l'infant deixi el recurs alternatiu i torni a casa, i permetre que els pares exerceixin les seves funcions parentals amb el suport necessari.

En definitiva, per poder decidir d'acord amb l'interès superior de l'infant pel que fa al retorn, l'Administració ha de garantir mecanismes de suport i de supervisió tècnics, econòmics, propers i accessibles en la preparació per al retorn i en l'etapa d'inici de la represa de la convivència. Així mateix, s'ha de garantir que en el nucli familiar on torna hi hagi el desig i la motivació pel retorn de l'infant o l'adolescent, i la capacitat per cobrir les necessitats materials i afectives de l'infant i per preservar-lo de qualsevol tipus de negligència o maltractament

En qualsevol cas, és imprescindible escoltar l'infant per garantir-ne la motivació i el vincle afectiu amb la família. L'escolta dels infants s'ha de produir en tots els assumptes que l'afecten i requereix anar més enllà de ser escoltat en el procediment administratiu de protecció dels infants. Aquest procés, l'han de dur a terme professionals especialitzats en psicologia infantil. Cal garantir que les condicions i l'entorn en què s'escolta l'infant siguin els adequats per donar-li seguretat perquè expressi el seu punt de vista i se senti respectat, i l'escolta s'ha de portar a terme segons l'edat i la maduresa de cada infant, que ha d'haver estat avaluada degudament per tenir-la en compte a l'hora de determinar quin n'és l'interès superior.

Així doncs, el retorn de l'infant tutelat a casa seva comporta més riscos i dificultats dels

que aparentment es puguin preveure. Això no obstant, el retorn no ha estat objecte de recerca com altres qüestions que afecten els infants en el sistema de protecció, i no es té coneixement de l'establiment de protocols, ni d'un debat respecte dels factors d'èxit per al retorn, dels factors de protecció, ni dels factors de risc.

Una bona planificació i una efectiva supervisió de la presa de decisions són fonamentals per assegurar un retorn positiu per a l'infant, partint de la base que els professionals que han de valorar i fer la proposta de retorn estan degudament formats i especialitzats i tenen el temps necessari per fer-ho.

Tanmateix, al Síndic es plantegen situacions en què s'observa una manca de garanties d'estabilitat de la situació personal (psicològica, mèdica, etc.) dels pares per poder acollir els fills de nou, una manca de preparació dels infants per al retorn, un retorn sobtat que no es correspon ni es justifica amb els informes de valoració, una manca d'escolta real del desig i una valoració insuficient o inexistent de les necessitats emocionals i psicològiques dels infants.

Estudis d'altres països assenyalen que els retorns a casa sovint estan poc preparats i han tingut poc suport, i també que els infants no han participat en la preparació ni han estat consultats respecte del retorn (alguns estudis parlen de quasi un 50% d'infants que no han estat escoltats).

Els resultats d'alguns estudis mostren que els infants que han retornat a casa en tenen experiències positives quan han disposat d'ajut, tant per a ells com per als seus pares o familiars. I aquest suport és més eficaç si es treballa en xarxa des dels diversos àmbits en què es mouen l'infant i la seva família: el centre o família acollidora, l'escola, l'esplai, etc. i fan més fàcil la reincorporació a casa.

Tot i així, els estudis també assenyalen que un nombre important d'infants i d'adolescents retornats a casa no viuen en les condicions apropiades per cobrir les seves necessitats, i molts d'ells no són reingressats als sistema de protecció, i si ho són, normalment no poden tornar allà on eren. En resum, pateixen les conseqüències

d'una decisió amb resultat negatiu i no tenen els suports ni l'escolta que necessiten.

2.3. El dret a l'educació dels infants i dels adolescents tutelats per l'Administració

L'assumpció de les funcions tutelars per part dels poders públics els obliga a garantir la protecció dels infants i també l'exercici efectiu dels seus drets, a fi que puguin assolir el màxim desenvolupament possible. Les administracions públiques han de garantir, amb el seu suport, que les oportunitats socials dels infants tutelats siguin les mateixes que qualsevol altre infant que resideix a l'entorn familiar i han de vetllar perquè l'impacte de la criança fora de la seva família i de les experiències de negligència o maltractament viscudes anteriorment sobre la seva trajectòria vital present i futura sigui pal·liat o compensat.

A Catalunya, la tasca de recollida i anàlisi de dades desenvolupada en els darrers cursos escolars pel grup de recerca ERIDIQV, adscrit a l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida (IRQV) de la Universitat de Girona (UdG), en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament i la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (DGAIA) de la Generalitat de Catalunya, constata l'existència de dèficits importants en la situació escolar dels adolescents acollits en centre residencial i en família d'acollida aliena i extensa, que presenten un rendiment escolar molt per sota de la mitjana de la resta de la població de la mateixa edat.

Concretament, segons aquest treball de recerca, amb dades del curs escolar 2011/2012, només el 38,6% dels adolescents tutelats de quinze i setze anys estudia el nivell que li correspon per edat, mentre que la taxa d'idoneïtat en la població total d'aquesta edat és del 72%; o només un 48,2% dels adolescents tutelats pel sistema de protecció que estudien quart d'ESO aconseguixen graduar-se, mentre que la taxa de graduació en el conjunt de la població és del 82,3% (vegeu Taula 1). Les trajectòries escolars dels infants tutelats, doncs, es caracteritzen per dèficits en l'assoliment dels continguts curriculars (per exemple, més de la meitat dels infants tutelats a sisè de primària promocionen de curs sense assolir-ne els continguts) i per elevats nivells de repetició, especialment com més s'avança en l'edat, i més entre els infants residents en centres que acollits en família extensa o aliena, situació que acaba derivant en un problema de no-graduació a l'ESO. És més, dels adolescents que continuen estudiant després de l'ESO, només

el 48,4% s'orienta cap als ensenyaments secundaris postobligatoris (batxillerat o CFGM), mentre que en la població general aquesta proporció s'ubica en el 95,6%. La part restant (52,6% vs. 4,4%) accedeix als programes de qualificació professional inicial (PQPI).

Davant d'aquesta situació, el Departament de Benestar Social i Família i el Departament d'Ensenyament informen que han emprès diverses actuacions, com ara iniciar, l'any 2012, un projecte pilot per afavorir els aprenentatges i millorar els resultats acadèmics a l'ESO de nois i noies en el sistema de protecció de la infància i l'adolescència a Catalunya. En aquest projecte, ja hi han participat diversos infants residents en CRAE i docents jubilats que donaven un reforç escolar a aquests alumnes de manera voluntària i que establien reunions de coordinació amb els referents dels alumnes, tant del centre residencial com del centre educatiu. També es va posar en marxa, l'octubre de 2013, el projecte "Suport escolar en família" extensa, adreçat als infants i els adolescents que es troben sota mesura de família extensa. La DGAIA també ha manifestat la seva voluntat de treballar amb els professionals del sistema de protecció amb la finalitat d'introduir millores en les actuacions relacionades amb l'escolarització d'aquests alumnes i els seus resultats educatius.

En aquest sentit, les actuacions de supervisió desenvolupades pel Síndic constaten que les condicions que presenten el sistema de protecció i el sistema educatiu no sempre són idònies per promoure l'èxit educatiu dels infants i dels adolescents tutelats. Alguns dels dèficits són:

- Ruptures no sempre imprescindibles derivades de canvis d'escola en el moment de l'assumpció de la tutela i de coordinació insuficient entre els diversos serveis del sistema de protecció i entre els centres educatius que han format part de l'itinerari formatiu d'aquests infants (de fet, segons la recerca referida anteriorment, a mesura que augmenta l'antiguitat a l'escola, s'informa de menys problemes de comportament, es produeixen menys repeticions, s'obtenen més graduacions, etc.).
- Dèficits d'un tractament específic de les necessitats educatives d'aquests infants per part del professorat, amb reticències a fer adaptacions curriculars, i mancances de suport específic per part dels EAP per pal·liar les seves necessitats específiques (segons la recerca esmentada, malgrat els resultats acadèmics observats, només un 51%

dels adolescents que cursen ensenyaments obligatoris disposa d'algun tipus de suport específic, com ara adaptacions curriculars, atenció en grups reduïts, escolaritat compartida, etc.).

- Aplicació de mesures disciplinàries no sempre proporcionades i adequades a la seva situació personal, sense tenir present la seva especial situació de no ser criats al seu entorn familiar i el fet que la inhabilitació per assistir a l'escola obliga l'infant a romandre al centre residencial.
- Institucionalització freqüent de trajectòries formatives dels infants tutelats amb més problemes de comportament al marge dels centres educatius ordinaris, com ara derivacions freqüents a la UEC.
- Desconeixement del sistema de protecció, manca de reconeixement de les necessitats educatives específiques dels infants tutelats i dèficits de formació adequada del professorat per atendre aquestes necessitats.
- Problemes d'estigmatització dels infants tutelats dins dels centres escolars i manca d'un treball amb els companys.
- Dèficits de participació dels infants tutelats en programes d'acompanyament a l'escolaritat al llarg dels ensenyaments obligatoris i manca d'oportunitats de reforç escolar dins i fora dels centres escolars.
- Canvis de recurs de protecció i d'aplicació de propostes per part dels EAIA de recurs viable, però no sempre idònies per a les necessitats dels infants tutelats, la qual cosa va en detriment de la qualitat de l'atenció que reben en el marc d'aquests recursos (d'acord amb la recerca esmentada, com més temps fa que són al recurs de protecció, menys problemes presenten relacionats amb el rendiment escolar).
- Condicions materials i ambientals als centres residencials que no afavoreixen un entorn propici per a l'estudi, com ara l'existència de centres grans amb habitacions compartides i no sempre amb un lloc per estudiar (el 72% dels infants residents en CRAE no té habitació individual i el 12% no té lloc per estudiar a l'habitació).
- Mancances en la incentivació per a l'estudi dels infants tutelats per part dels professionals dels centres residencials i dels seus companys; implicació insuficient dels educadors del centre, que poden ser de caràcter personal o

produïdes per la saturació de tasques i de situacions problemàtiques al centre.

- Dèficits de coordinació entre responsables del Departament d'Ensenyament i de la DGAIA, i entre els professionals del CRAE i el professorat.

La recerca transnacional YIPPEE (Young people from a public care background pathways to education in Europe), de l'UdG, centrada en aquest assumpte, dóna algunes claus per comprendre les possibles causes d'aquesta situació.

L'informe danès, per exemple, assenyala com l'entorn i els models de referència afecten el procés d'aprenentatge, i conclou que els suports familiars i parentals són crucials en l'itinerari dels infants i adolescents (Höjer et al., 2008: 130). En el cas del Regne Unit, per exemple, s'ha conclòs que els antecedents educatius dels cuidadors poden condicionar les actituds dels infants i adolescents envers l'escola i l'educació postobligatòria (Jackson, 1989), i que els adolescents que donen a l'educació una baixa prioritat tenen dèficits d'autoconfiança, poc o nul contacte amb les seves famílies, i se senten angoixats, isolats i infeliços a l'escola. Per contra, els que donen prioritat a l'educació tenen un nivell acceptable de relació amb la família, tenen amics i se senten bé amb si mateixos.

Amb referència als problemes de conducta a l'escola dels infants i dels adolescents tutelats, als càstigs, a la suspensió del dret d'assistència a classe i a l'expulsió de l'escola, diversos experts han valorat que les conductes disruptives d'aquests infants poden ser manifestacions de les dificultats viscudes en la seva experiència vital, sovint en edats primerenques, que generen una manca d'habilitats socials i d'autoestima i inseguretats en el maneig de les emocions. Es considera que els professors entendrien millor i podrien abordar més fàcilment els problemes conductuals d'aquests alumnes si tinguessin més informació sobre els motius que els han portat a viure en un centre o en acolliment familiar.

Si bé les dificultats són clares, les solucions no semblen fàcils, i cal que els mestres i els guardadors assumeixin la important responsabilitat de donar suport de manera especial als alumnes tutelats. Les dificultats amb què es troben els infants tutelats en l'exercici dels seus drets són nombroses, i

moltes tenen relació amb el seu itinerari educatiu i amb la seva relació amb l'escola. Amb tot, hi ha infants tutelats amb bons resultats acadèmics que, si bé han hagut de superar reptes importants en l'àmbit educatiu, ho han aconseguit perquè reben els suports necessaris.

L'Administració ha d'activar mecanismes compensadors dels dèficits en el procés d'aprenentatge dels infants i dels adolescents que han estat víctimes de negligència o maltractaments produïts per factors com ara la manca d'assistència regular i continuada a l'escola, l'absència d'estímul d'aprenentatge en l'entorn familiar, els retards en la maduració personal, els dèficits en la cobertura de les necessitats bàsiques per a un correcte desenvolupament, etc.

Un exemple de mesura compensadora seria el mòdul educatiu que la DGAIA aportava als centres residencials d'acció educativa i que estava destinat principalment al reforç escolar, recentment eliminat en els nous contractes amb les entitats titulars dels CRAE. Però, tot i aquest mòdul educatiu, en les visites realitzades als centres s'ha observat que alguns es fan càrrec del pagament del reforç escolar per als infants del centre que ho necessiten; però d'altres deixen aquesta tasca als voluntaris, i no sempre es pot assegurar que es cobreixin les àmplies necessitats de reforç educatiu de molts dels infants dels centres.

Una possible causa de la manca d'actuacions compensadores en aquest àmbit seria que, a causa de la complexitat i la gravetat de les situacions de desprotecció infantil i la dificultat de la intervenció de l'Administració en la seva funció de suspendre les funcions parentals i assumir la cura dels infants i dels adolescents

afectats, s'hagi situat en el centre de la seva acció la protecció i seguretat de l'infant, i es percebin altres accions com a secundàries o no primordials.

En altres països amb més experiència en l'acompanyament a l'escolaritat dels infants tutelats, les actuacions dutes a terme se centren, sobretot, a:

- Intensificar els suports des del sistema educatiu i des del sistema de protecció.
- Promoure l'estabilitat i la continuïtat dels infants en el recurs, especialment en moments clau.
- Implantar plans d'acció conjunts entre les diverses institucions implicades centrats a reforçar les oportunitats en l'educació.
- Preparar material de formació per a la capacitat dels guardadors i dels professionals per atendre els infants en l'àmbit de l'ensenyament reglat.
- Desenvolupar enfocaments específics i de mesures, tant per part dels professionals de l'àmbit de l'educació com per part de l'àmbit de la protecció, que puguin ser aplicades directament o indirectament als alumnes.
- L'assignació d'un mestre o d'un membre de la direcció de l'escola com a tutor (mentor) per a cada un dels alumnes de l'escola que viu en un centre o en acolliment familiar.
- La identificació de la responsabilitat concreta de l'escola i dels equips d'infància quan un infant o adolescent entra en un recurs de protecció de la infància o quan inicia la seva escolaritat en un nou centre escolar.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL SEGUIMENT DE L'ACOLLIMENT EN FAMÍLIA

- Desenvolupar una política per potenciar l'acolliment en família, per mitjà de mesures de difusió i de campanyes informatives i de sensibilització social, per proveir d'aquest recurs l'infant quan aquesta sigui la proposta, i garantir la professionalització de la mesura i que les famílies acollidores tinguin el suport tècnic i terapèutic necessari.
- Regular específicament els drets dels infants tutelats per l'Administració que recull la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, entre els quals hi ha el dret a una atenció individualitzada, el dret a tenir assignat un recurs adequat a les seves necessitats, el dret a tenir una persona de referència al llarg de tot el procés d'intervenció i el dret a formular queixes amb garanties.
- Elaborar una guia o carta de drets dels infants i dels adolescents acollits en la qual constin els seus drets i la persona o persones de referència a qui poden acudir.
- Regular la formalització de l'acolliment, per mitjà d'un document de formalització en què constin, entre d'altres, els drets i deures de cadascuna de les parts, el contingut del seguiment que farà l'entitat pública i el compromís de col·laboració de la família acollidora a aquest seguiment.
- Reglamentar detalladament la revisió de les mesures, el suport i la supervisió dels equips, i els diversos recursos de protecció i les seves característiques i condicions de funcionament, especialment en els casos dels centres de protecció i de l'acolliment familiar. Respecte de l'acolliment familiar, reglamentar les funcions del tutor i del guardador, i els drets i els deures dels infants i dels acollidors.
- Establir criteris de seguiment dels acolliments, que haurien d'incloure: protocols d'actuació per a cada un dels serveis i professionals; la fixació de les plantilles adequades i suficients de les ICIF per assumir l'encàrrec de l'ICAA; circuits de coordinació, amb identificació de la institució responsable; definicions clares i concretes de les competències i responsabilitats de tots els agents que intervenen en el recurs d'acolliment familiar (DGAIA, EFI, EAIA, ICAA, ICIF), de manera que l'actuació de tots els professionals vagi en línia amb la posició del Departament.
- Establir criteris de validació de les ICIF que incloguin la garantia que es respecten els drets dels infants i dels adolescents, que els drets dels infants formen part de l'actuació de l'entitat en qualsevol de les tasques que té encomanades i que l'interès dels infants és prioritari a qualsevol altre interès.
- Elaborar instruccions per a les ICIF que tenen encomanat el seguiment dels acolliments que incloguin els drets dels infants i dels adolescents acollits i els deures dels acollidors, l'exercici de la competència delegada i la responsabilitat de l'entitat envers els infants acollits, i les funcions dels professionals encarregats de fer el seguiment dels acolliments.

- Establir criteris i instruccions perquè l'ICAA dugui a terme les funcions de seguiment, supervisió i inspecció de les entitats en qui ha delegat la gestió dels acolliments familiars i a qui ha encarregat la guarda dels infants que la DGAIA té tutelats.

Aquest hauria de ser un instrument per garantir una supervisió i una inspecció rigoroses dels recursos i de les intervencions en acolliment familiar.

- Elaborar instruccions de compliment obligat respecte de l'especialització, la formació i la supervisió dels professionals de les ICIF.
- Garantir la suficiència de recursos humans, la formació especialitzada dels professionals, i la participació i l'escolta activa de l'infant o de l'adolescent.
- Establir un procediment de queixa per als infants i els adolescents en acolliment familiar.
- Establir mecanismes per assegurar que cada infant o adolescent acollit té un projecte educatiu individualitzat (PEI) en el qual ha participat, que és renovat de manera rigorosa i periòdica i que és l'eina principal per fer el seguiment dels infants acollits.
- Establir un professional referent que faci únicament el seguiment de l'atenció a l'infant, i un professional referent per supervisar la família en l'exercici de les seves funcions i donar-li suport.
- Activar el pla de professionalització de famílies acollidores, en compliment de l'obligació de l'Administració d'assignar als infants i als adolescents que estan tutelats el recurs alternatiu a la família més adequat.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL RETORN D'INFANTS TUTELATS AL NUCLI FAMILIAR

- Assegurar que el pla de retorn inclou:
 - L'anàlisi de la valoració i la decisió de retorn des de la perspectiva de l'interès superior de l'infant.
 - L'escolta de l'infant o adolescent: com s'ha fet, qui hi ha intervingut i quines han estat manifestacions de l'infant o adolescent interessat.
 - Les condicions dels pares o familiars per assumir el retorn i les seves manifestacions a aquest respecte.
 - La justificació i aprovació de les mesures de suport proposades.
- Regular i protocol·litzar els processos de preparació del retorn i de la incorporació a casa dels infants i adolescents:
 - Establir els requisits previs exigits en la proposta de retorn, entre els quals hi hagi l'exploració de la situació emocional de l'infant.
 - Fixar els indicadors d'èxit del retorn i la seva anàlisi en cada cas.
 - Establir els indicadors de fracàs del retorn i la seva anàlisi en cada cas.

- **Augmentar els mecanismes de suport al retorn:**
 - Pla de formació per als pares que han d'acollir els seus fills.
 - Pla de preparació dels infants: establir protocols amb les funcions de tots els agents intervinents.
 - Prestació econòmica garantida en el moment del retorn, un cop valorada la necessitat d'aquest tipus d'ajut.
 - Seguiment intensiu de la situació de l'infant durant el retorn.
- **Intensificar i protocol·litzar el treball en xarxa en les situacions de retorn dels infants:**
 - amb l'escola anterior i amb la nova;
 - amb el servei de salut mental infantojuvenil o el CDIAP, si hi intervenen;
 - amb els serveis de salut, lleure o altres.
- **Promoure l'estudi de la situació dels infants i dels adolescents retornats a casa:**
 - Avaluar els resultats en la vida dels infants i adolescents retornats a casa.
 - Avaluar la suficiència dels suports tècnics i econòmics.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL DRET A L'EDUCACIÓ DELS INFANTS TUTELATS PER L'ADMINISTRACIÓ

- El Síndic demana a la DGAIA, en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament, que elabori un pla d'actuació urgent per canviar la situació de dèficits greus en el dret a l'educació dels infants i dels adolescents tutelats per l'Administració. Aquest pla hauria d'incloure:
 - El reconeixement de les necessitats educatives específiques dels infants i els adolescents tutelats com a necessitats educatives especials.
 - El reconeixement de la necessitat d'una formació i una implicació específica dels professors.
 - La informació al professor sobre el sistema de protecció de la infància a Catalunya, i sobre l'itinerari personal de l'alumne i les mancances en la seva criança que l'han portat a la situació actual.
 - La inclusió del professor en el pla educatiu individualitzat (PEI) dels infants i els adolescents en un recurs residencial o d'acolliment familiar.
 - El disseny i l'establiment de programes de suport i d'acompanyament del procés d'aprenentatge i de l'escolaritat per als infants i els adolescents tutelats.
 - Els recursos específics per portar a terme els programes establerts.
 - L'establiment de mecanismes formals concrets de coordinació i de coresponsabilitat dels diversos agents que intervenen en els diferents nivells: DGAIA-Ensenyament, professors- tutors/educadors, EAIA-EAP.
 - La creació d'una comissió de seguiment de la implantació del pla i dels seus resultats formada per professionals especialitzats en l'educació i en la protecció.

3. ELS JOVES EN CONFLICTE AMB LA LLEI (ART. 37)

Els estats membres han de vetllar que: a) Cap infant no sigui sotmès a tortura o cap altre tractament o càstig cruel, inhumà o degradant. Especialment, no s'ha d'imposar la pena capital ni la de presó perpètua sense la possibilitat d'excarceració pels delictes comesos per menors de 18 anys. b) Cap infant no sigui privat de la seva llibertat il·legalment o arbitràriament. La detenció o l'empresonament d'un infant només pot portar-se a terme d'acord amb la llei i només com a última mesura, i durant el període de temps més curt possible que correspongui. c) Tot infant privat de llibertat ha de ser tractat amb la humanitat i el respecte a la dignitat inherent a la persona humana i tenint en compte les necessitats d'una persona de la seva edat.

Especialment, un infant privat de llibertat ha d'estar separat dels adults, tret que es considerés convenient per a l'interès primordial de l'infant, i ha de tenir dret a mantenir el contacte amb la seva família per mitjà de correspondència o visites, tret de circumstàncies excepcionals. d) Tot infant privat de la seva llibertat ha de tenir dret a un accés ràpid a l'assistència legal o d'altra que sigui adequada i a recusar la legalitat de la seva privació de llibertat davant d'un tribunal o d'una altra autoritat competent, independent i imparcial i a una resolució ràpida de l'actuació.

3.1. Els centres de justícia juvenil després de la unificació de centres

En l'Informe sobre els drets de l'infant de l'any 2012 el Síndic va fer referència a les mesures adoptades pel Departament de Justícia en relació amb els centres de justícia juvenil. Aquestes mesures van consistir, entre d'altres, en la reducció del nombre de places del centre Montilivi i el tancament del centre Els Til·lers, que manté únicament la unitat terapèutica. Aquests canvis es van formalitzar per mitjà de l'Acord de Govern de 28 d'agost de 2012, pel qual s'aprovaven les mesures de racionalització referides a la reorganització dels centres educatius de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil del Departament de Justícia.

El Síndic va acordar l'obertura d'una actuació d'ofici per conèixer l'abast i els

efectes en els drets dels nois i noies en el sistema de justícia juvenil i, com a resultat d'aquesta actuació, el Síndic va fer quatre recomanacions al Departament de Justícia: 1) que suspengués la decisió de tancar el centre Els Til·lers i de reduir les places al centre Montilivi fins a la creació de nous centres o bé que millorés els ja esmentats; 2) que mantingués la capacitat original dels centres Can Llupià, El Segre i L'Alzina; 3) que continués impulsant els programes de medi obert i de mediació per tal d'evitar la reincidència; i 4) finalment, que garantís una intervenció educativa individualitzada, evitant la massificació als centres i procurant un tracte afectiu i personalitzat als interns, i respectés i garantís el dret a la intimitat del menor.

El Síndic va considerar que les mesures del Departament de Justícia comportaven un canvi en l'orientació del model de justícia juvenil, atès que els menors quedaven agrupats en pocs centres de gran capacitat, i això contravé les Regles de l'Assemblea General de les Nacions Unides per a la protecció dels menors privats de llibertat, que aconsellen que el nombre de menors interns en un centre tancat sigui prou reduït per oferir un tractament individualitzat.

En aquest sentit, es va considerar que, malgrat que es portés a terme un increment correlatiu del nombre d'educadors, l'atenció individualitzada dels joves i menors quedaria afectada per la grandària de les instal·lacions i l'increment dels menors i joves ingressats, que en un dels centres passava a duplicar la població anterior. A banda d'això, aquesta reducció d'espais es va considerar que comportava una afectació directa al dret a la intimitat dels joves i menors.

Durant l'any 2013, el Síndic ha visitat els centres educatius L'Alzina i Can Llupià amb l'objectiu de fer un seguiment de l'impacte de l'aplicació de la reorganització dels centres educatius.

L'Alzina és un centre de règim tancat que s'encarrega de l'execució de les mesures més llargues imposades als menors i joves de més edat i nois que tenen pitjor evolució o més necessitat de contenció. El centre ha vist incrementada la seva capacitat inicial

de 60 places a 87 i el 80% de la població té més de divuit anys i tan sols un 20% té entre setze i disset anys.

Durant la visita realitzada a aquest centre el Síndic va tenir coneixement de les males condicions de l'anomenada *zona d'intervenció puntual*, que són habitacions destinades als menors i joves que, de manera puntual i temporal, estan en situació d'aïllament provisional com a mitjà de contenció, o dels nois que compleixen una sanció disciplinària de separació del grup. En concret, la informació rebuda assenyalava que aquestes habitacions eren fosques i no complien les condicions de salubritat adequades, ja que no disposen d'un sistema de ventilació adequat.

En relació amb aquesta qüestió, el Departament de Justícia ha informat el Síndic, posteriorment a la visita i en el marc de l'actuació d'ofici oberta en relació amb aquest centre, que s'estaven desenvolupant actuacions de revisió, reparació i millora en totes les habitacions d'aquesta zona, s'estaven fent noves obertures de ventilació, climatització i extracció d'olors, i també s'havia ampliat el temps de funcionament dels extractors.

El centre Can Llupià, de règim semiobert i tancat, acull menors internats en règim cautelar i els menors sentenciats en ferm de menys edat. Això justifica que un 71,7% dels nois interns tinguin menys de divuit anys i un 28,3% siguin majors d'edat.

Aquest centre ha doblat el nombre de places, que han passat de 60 a 120, actualment, però manté la mateixa estructura i les mateixes instal·lacions. Amb motiu d'aquest increment, les habitacions que en un principi eren individuals i dobles han passat a ser dobles i de quatre persones, amb les mateixes dimensions.

L'espai de les habitacions per a quatre persones resulta clarament insuficient per garantir el dret a la intimitat d'infants i joves, i entra en contradicció amb el que estableixen les Regles de Nacions Unides per a la protecció dels menors privats de llibertat i amb el Reglament de la Llei orgànica 5/2000, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, que estableix que el menor internat ocupa, com a norma general, una habitació

individual, si bé preveu que es puguin compartir els dormitoris, "sempre que aquests tinguin les condicions suficients i adequades per preservar la intimitat".

Així mateix, el nombre de prestatgeries i espais per a les pertinences personals continua sent el mateix, però repartit entre el doble de persones. Per tant, òbviament l'espai disponible per deixar la roba i els efectes personals s'ha vist reduït a la meitat.

L'increment dels nois i noies ingressats al centre Can Llupià també ha tingut com a conseqüència un increment del nombre de nois i noies inclosos dins de les unitats, que han passat d'atendre quinze nois a trenta. A parer del Síndic, la duplicació del nombre de nois per grup impedeix l'atenció individualitzada, encara que s'hagi produït un increment del nombre d'educadors i es mantinguin les ràtios de professionals.

En aquest sentit, amb grups de trenta nois, tot i haver-hi més dotació d'educadors, no és possible crear espais on puguin tenir una relació més propera amb els educadors i s'hi puguin confiar i on, en definitiva, es pugui fer efectiu el principi d'intervenció individualitzada que hauria de regir el funcionament del centre.

Des d'aquesta perspectiva, es constata un canvi en el model d'intervenció, que, tot i mantenir la ràtio de professionals, implica el funcionament amb unitats o grups amb un nombre més alt de menors i joves i, per tant, amb menys possibilitats d'establir relacions afectives i personalitzades.

3.2. La separació d'infants i adults joves als centres de justícia juvenil

Durant la visita realitzada al centre L'Alzina, el Síndic ha pogut observar que en algunes unitats del centre els menors conviuen amb nois que han assolit la majoria d'edat. Aquesta distribució pot contravenir la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, que estableix que tot infant privat de llibertat ha d'estar separat dels adults, tret que això resulti contrari al seu interès. Per aquest motiu, el Síndic va acordar l'obertura d'una actuació d'ofici i va demanar informació al Departament de Justícia.

El Departament de Justícia informa que els centres educatius es poden agrupar en una primera classificació en dos grans grups: els centres oberts, destinats a menors i joves internats en règim obert o semiobert, i els centres tancats, destinats a menors i joves en règim tancat i als internats en règim semiobert que no compleixen les condicions per poder estar en un centre obert.

La Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil assigna a cadascun dels centres educatius de justícia juvenil el tipus de menors i joves que ha d'assumir i les mesures d'internament que ha d'executar, i aquest encàrrec és el mapa de centres.

Els criteris que té en compte aquesta direcció general per elaborar el mapa de centres són, a més de l'edat, altres variables: el règim de les mesures que s'han d'executar (obert, semiobert, tancat, terapèutic), la situació judicial del menor (cautelar o sentenciat), la gravetat dels fets delictius, la durada de les mesures imposades, el territori de residència del jove, el sexe, l'evolució educativa dels interns, i les necessitats de contenció i control en funció de l'evolució.

Pel que fa als centres tancats, el Departament de Justícia informa que L'Alzina és el centre que s'encarrega de l'execució de les mesures més llargues imposades als menors i joves de més edat, i també dels nois que tenen una pitjor evolució o més necessitat de contenció. S'afegeix que normalment en aquest centre el percentatge de joves més grans de divuit anys és molt superior al percentatge de menors.

En el cas del centre L'Alzina, el Departament de Justícia informa, en data 12 de juny de 2013, que hi ha un clar predomini dels joves majors d'edat al centre, amb un 80% de nois amb més de divuit anys, davant el 20% de menors d'edat. Tanmateix, malgrat la presència percentualment reduïda de menors, que el mes juny de 2013 sumaven disset, s'observa que aquests no es concentren en determinades unitats, sinó que estan distribuïts entre cinc de les sis unitats en què s'organitza l'establiment.

D'aquesta manera, en data 12 de juny de 2013, només en una unitat del centre L'Alzina hi ha únicament majors d'edat (la unitat

Daró), mentre que a la resta d'unitats hi conviuen infants i adults.

En el cas de les unitats Ebre i Besòs, s'assenyala que tenen un encàrrec similar, destinades preferentment a acollir joves de més de divuit anys, però en canvi a les dues hi ha una presència de menors prou significativa (3 + 8) per constituir una unitat separada.

Així, es posa de manifest que la separació d'infants i adults no és un criteri prioritari a l'hora de distribuir els menors i joves en les diferents unitats del centre L'Alzina.

Pel que fa al centre Can Llupià, el Departament de Justícia informa que el seu encàrrec principal és acollir els menors internats en règim cautelar i els menors sentenciats en ferm de menys edat. Per aquest motiu, en aquest centre la proporció de menors d'edat és molt superior que la de majors d'edat.

En data 12 de juny de 2013 el Departament de Justícia informa que dels 92 interns del centre Can Llupià 66 eren menors d'edat (el 71,7%), mentre que 26 eren majors d'edat (el 28,3%). Així, en aquest centre s'observa un predomini dels adolescents menors d'edat, que representen el 71% de la població, respecte d'un 28% que són majors d'edat. Pel que fa a la distribució en grups, s'observa que una de les unitats (Garbí) té únicament menors.

Malgrat això, la resta d'unitats del centre Can Llupià atén de forma indistinta majors i menors d'edat, de manera que no hi ha una separació en funció de la condició de menor d'edat, malgrat que el nombre de majors d'edat al centre en aquella data (26) sembla que en fa possible l'assignació en dues o fins i tot en una sola unitat.

La manca d'un criteri de separació d'infants i adults resulta especialment visible en el cas de les noies, ja que el centre disposa d'una sola unitat destinada a atendre-les, sense distinció en funció de l'edat. D'aquesta manera, en cas que coincideixin al centre, les noies menors conviuen amb les internes adultes en tots els casos.

Pel que fa al centre El Segre, el Departament de Justícia informa que l'encàrrec principal és acollir menors i joves residents a les comarques de Lleida i a les comarques de Tarragona. En aquest centre, el criteri

territorial és el que condiciona l'encàrrec. Per aquest motiu, és un centre que acull majors i menors d'edat.

S'informa que dels 43 interns 23 eren menors (53%) i 20 eren majors d'edat (46,5%). El centre està organitzat en tres unitats de convivència: el grup 1, destinat a majors d'edat i a menors de setze i disset anys; el grup 2, que acull preferentment majors d'edat i alguns menors de setze i disset anys, i el grup 3, que acull preferentment menors d'edat i algun major d'edat.

L'anàlisi d'aquesta informació posa de manifest, també al centre El Segre, la presència indistinta d'infants i adults en les diferents unitats i, en aquest, sentit, la manca de separació d'infants i adults i la manca de consideració de l'edat com a criteri a l'hora configurar els grups de convivència.

Pel que fa als centres oberts, el Departament de Justícia informa que estan organitzats en una única unitat interior pel nombre reduït de places que tenen, i les variables fonamentals que es tenen en compte per destinar-hi menors i joves són el règim de la mesura, l'evolució educativa i el lloc de residència.

S'informa que a aquestes unitats s'hi destinen interns en règim obert i interns en règim semiobert de bona evolució procedents d'altres centres tancats que reuneixen les condicions necessàries per complir la part de mesura que els resta en un equipament d'aquestes característiques, a prop del seu domicili, com a forma de consolidació del seu procés educatiu, amb independència de l'edat que tinguin.

El Departament de Justícia informa que dels 35 menors ingressats el dia 12 de juny en aquestes unitats obertes, 21 eren majors d'edat (60%), mentre que 14 eren menors (40%). L'anàlisi de la informació relativa als centres oberts posa de manifest que en aquests centres conviuen els menors i adults joves, sense que hi hagi cap previsió de separar-los dins d'aquests centres i sense que, d'altra banda, aquest sigui un criteri per assignar-hi els nois que han d'ingressar-hi.

Certament, les dimensions reduïdes d'aquests centres (9 places, la unitat oberta

de Montilivi; 13 places, el centre Oriol Badia; 9 places, el centre Folch i Torres, i 4, al pis de Barcelona) plantegen dificultats per fer-hi efectiva la separació entre infants i adults. D'altra banda, com assenyala el Departament de Justícia, cal considerar el fet que a aquests centres s'hi destinen infants i joves procedents d'altres centres que presenten una bona evolució. El tipus de mesura que s'hi aplica també és un altre element que s'ha de considerar, atès que es tracta de centres on infants i joves pernocten, però on no desenvolupen totes o algunes de les activitats formatives i laborals.

Tots aquests elements són rellevants, cal tenir-los en consideració i s'entén que condicionen. Tanmateix, l'obligació de separar infants i adults, en el marc normatiu vigent, es predica de tots els centres, amb independència que es tracti de centres oberts o tancats.

Així, la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant estableix, en l'article 37, que "un infant privat de llibertat ha d'estar separat dels adults, tret que es consideri convenient per al seu interès primordial".

El Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics conté una disposició en el mateix sentit (art.10.2 b), i també les Regles de les Nacions Unides per a la protecció dels menors privats de llibertat, que estableixen que "en tots els centres de detenció, els menors han d'estar separats dels adults, llevat que pertanyin a la mateixa família"(regla 29).

L'objectiu d'aquestes normes és assegurar que infants i adolescents compleixin les mesures imposades en centres o unitats separades d'aquells espais on compleixen mesures o on estan empresonades persones adultes, tot considerant que la justícia de menors té una finalitat i uns criteris d'intervenció diferenciats de la dels adults.

El marc normatiu vigent a Catalunya –la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors, i la Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil– preveu, a més, que infants i adolescents compleixin les mesures judicials en centres específics diferents dels centres penitenciaris d'adults.

Aquest marc normatiu també estableix que, un cop assolida la majoria d'edat, infants i adolescents puguin romandre al centre on compleixen la mesura, fins al límit de vint-i-un anys. Aquesta previsió resulta coherent amb la naturalesa educativa que s'atribueix a la justícia de menors i s'ha de valorar de manera positiva des del punt de vista del seu interès.

Tanmateix, aquesta disposició legal no hauria d'obviar l'obligació que, amb caràcter general, estableixen la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i altres normes internacionals, en el sentit que els infants han de romandre separats dels adults als centres, si no hi ha raons d'interès dels infants i adolescents que ho justifiquin.

La Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil, no deixa cap marge de dubte respecte d'aquesta qüestió i obliga a l'establiment de grups de separació interior dins els centres per mantenir una total separació entre els menors i els joves, "llevat dels casos en què pertanyin a una mateixa família i que el contacte es consideri beneficiós per a uns i altres o quan es tracti d'aplicar conjuntament un programa o una activitat concreta i el contacte sigui útil per als menors".

La informació recollida pel Síndic posa de manifest que als centres educatius menors i joves conviuen de manera indiferenciada a les mateixes unitats. Certament, l'organització dels centres ha de valorar criteris diversos com ara la conflictivitat dels nois o la proximitat al domicili, factor també previst en la norma.

Però les dades obtingudes fan palès que el dret dels infants a romandre separats dels adults, que reconeix el marc normatiu vigent en l'àmbit internacional i del nostre país, no

es té en compte de manera prioritària a l'hora de configurar els grups o les unitats que integren els centres tancats de justícia juvenil, sense que, d'altra banda, constin al Síndic raons d'interès dels menors que puguin justificar aquesta manca de separació.

Així, cal recordar que Catalunya va ser pionera en la creació de centres específics per atendre els nois i les noies del Sistema de Justícia Juvenil i va ser un referent, tant a l'Estat espanyol com a Europa, especialment per als països del sud del continent. En aquest sentit, quan es va començar a aplicar la Llei orgànica 5/2000, els equips educatius van haver d'adaptar-se, no sense esforç, a la intervenció amb persones adultes, i s'hauria de treballar per no perdre l'especialització educativa amb persones menors d'edat.

A partir de la informació recollida s'observa que les necessitats organitzatives han passat, de facto, per damunt del dret dels menors d'edat internats en el Sistema de Justícia Juvenil a viure de manera separada de les persones adultes del mateix centre. Es poden entendre els avantatges pràctics de treballar conjuntament amb els menors i joves que compleixen el mateix tipus de pena o que evolucionen de manera similar quant a avançar positivament o no fer-ho.

Però davant les facilitats que aporta aquest tipus d'organització, cal confrontar-hi la conveniència dels nois i noies de fer vida amb els altres interns de la seva franja d'edat, de la seva mateixa condició de menors d'edat, amb uns drets específics. Quan es diu *viure* es fa referència a *fer vida*, no només al lloc on es dorm, sinó allà on es fan les altres activitats quotidianes de formació, lleure, etc.

PRINCIPALS RECOMANACIONS AMB RELACIÓ A LA SEPARACIÓ D'INFANTS I ADULTS ALS CENTRES DE JUSTÍCIA JUVENIL

- Que s'adoptin les mesures necessàries per garantir la separació efectiva dels adolescents menors dels adults joves als centres educatius del Departament de Justícia mitjançant la seva assignació en unitats diferenciades, si no és que consten motius d'interès que s'han de poder justificar cas per cas.
- Que als centres tancats l'organització de les unitats i de les activitats es faci d'acord amb l'edat dels interns, segons si són menors o majors d'edat, i que aquesta separació afecti tota la seva vida quotidiana. Aquesta agrupació té l'objectiu de dur a terme una intervenció educativa que tingui el noi o la noia menor d'edat al centre, tal com estableix la Convenció de les Nacions Unides i enfocada de manera inequívoca en la seva rehabilitació.
- Que als centres tancats, l'equip educatiu per als menors d'edat estigui format específicament per treballar amb nois i noies menors de divuit anys, requisit que no seria exigible als educadors que treballen a les unitats de joves que finalitzen el compliment de mesura privativa de llibertat.
- Que els centres oberts estudiïn la forma d'organitzar la vida partint del factor edat, en la mesura que sigui possible, i especialment amb relació a la formació i les activitats i al tracte educatiu especialitzat.

III. DRETS DE PROVISIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

III. DRETS DE PROVISIÓ DE LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

1. DRETS DELS INFANTS AMB DISCAPACITAT (ART. 23)	53
1.1. L'atenció dels alumnes amb trastorns del llenguatge o amb sordesa als CREDA	53
1.2. El desenvolupament del principi d'educació inclusiva	55
2. DRET A UN NIVELL DE VIDA ADEQUAT (ART. 27).....	59
2.1. El dret a una alimentació adequada: la malnutrició infantil.	59
2.2. El dret de l'infant a un nivell de vida adequat i l'afectació de les modificacions normatives i problemes de gestió de la renda mínima d'inserció.	61
2.3. La situació dels infants que viuen en assentaments de famílies gitanes .	62
3. EL DRET A L'EDUCACIÓ (ART. 28 I 29)	69
3.1. L'accés a les activitats complementàries en condicions d'igualtat	69
3.2. Les garanties del dret a una educació de qualitat a les UEC	72

1. DRETS DELS INFANTS AMB DISCAPACITAT (ART. 23)

1. Els estats membres reconeixen que l'infant discapacitat físicament o mentalment ha de gaudir d'una vida plena i respectable en condicions que li assegurin dignitat, que li permetin d'arribar a valdre's per ell mateix i que li facilitin la participació activa en la comunitat.

2. Els estats membres reconeixen el dret de l'infant discapacitat a rebre atencions especials i vetllaran perquè, d'acord amb els recursos disponibles, es presti a l'infant beneficiari i als qui tinguin la responsabilitat de la seva cura l'ajuda sol·licitada, i que aquesta sigui l'adequada a la situació de l'infant i dels pares o d'altres persones que en tinguin cura.

3. En consideració a les necessitats especials de l'infant discapacitat, l'ajuda donada d'acord amb el paràgraf 2 ha de ser gratuïta sempre que sigui possible, tenint en compte els recursos econòmics dels seus pares o de les altres persones que en tinguin cura, i ha d'anar destinada a assegurar que l'infant discapacitat tingui accés efectiu a l'educació, la formació, els serveis d'atenció a la salut, la preparació per al treball, i les oportunitats d'esplai, i que rebi aquests serveis de manera adequada per a aconseguir la màxima integració social i desenvolupament individual possibles, inclòs el desenvolupament cultural i espiritual.

4. Els estats membres han de promoure, amb esperit de cooperació internacional, l'intercanvi d'informació adequada en el camp de l'atenció preventiva de la salut i del tractament mèdic, psicològic i funcional dels infants discapacitats, i la difusió d'informació concernent als mètodes de rehabilitació i als serveis d'ensenyament i de formació professional, i l'accés a aquesta informació, amb l'objectiu que els estats membres puguin millorar llur capacitat i coneixements i ampliar llur experiència en aquest camp. En aquest aspecte, s'han de tenir especialment en compte els països en vies de desenvolupament.

1.1. L'atenció dels alumnes amb trastorns del llenguatge o amb sordesa als CREDA

En el marc de diverses queixes rebudes, el Síndic ha tingut constància que hi ha alumnat amb trastorns del llenguatge o amb

sordesa que ha deixat de percebre atenció directa per part dels centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA), encara que tinguin necessitats d'atenció valorades per l'equip d'assessorament psicopedagògic (EAP) i pel mateix CREDA, per les dificultats d'aquests serveis d'atendre la demanda existent.

En el marc d'aquests expedients de queixa, el Departament d'Ensenyament informa que aquestes dificultats d'atenció, com a mínim en determinats CREDA, estan relacionades amb increments de demandes d'atenció logopèdica i amb decrements del nombre de professionals, la qual cosa ha obligat a prioritzar l'atenció dels casos amb necessitats educatives especials més greus i a derivar la resta de casos que també requereixen aquesta atenció logopèdica als recursos propis de què disposa cada centre escolar (especialment, als mestres d'educació especial).

L'anàlisi de les dades facilitades pel Departament d'Ensenyament sobre l'atenció d'alumnat als CREDA conclou que:

- S'ha reduït el nombre d'alumnat amb trastorn del llenguatge atès pel CREDA, amb 127 alumnes menys (un 6% menys) el curs 2012/2013 respecte al curs anterior.
- S'ha reduït el nombre d'alumnat amb trastorn del llenguatge atès pel CREDA en la modalitat d'atenció directa, amb 165 alumnes menys, i s'ha augmentat el nombre d'alumnat atès en la modalitat de seguiment i assessorament pel CREDA als mateixos centres escolars, amb 38 alumnes més.
- S'ha reduït el nombre d'alumnat amb sordesa atès pel CREDA, amb 94 alumnes menys (5,1% menys) el curs 2012/2013 respecte al curs anterior.

En definitiva, els CREDA atenen més d'un 5% menys d'alumnes amb greus dificultats d'audició, llenguatge i/o comunicació i, pel que fa a la modalitat d'atenció, tendeixen a vehicular aquesta atenció a través dels recursos propis de cada centre en detriment de l'atenció directa per part dels mateixos professionals d'aquest servei.

A més, hi ha desigualtats territorials importants en l'evolució de les dades

d'atenció per part dels CREDA de l'alumnat amb greus dificultats d'audició, de llenguatge i/o comunicació. Mentre que als CREDA de Lleida o del Vallès Occidental ha decrescut notablement el nombre d'alumnat amb trastorn de llenguatge atès, o als CREDA del Baix Llobregat, de Comarques II o de Lleida ho ha fet el nombre d'alumnat amb sordesa, en altres CREDA s'han incrementat els nivells d'atenció. També hi ha diferències notables del nombre d'alumnat atès en funció de l'alumnat escolaritzat a la zona de referència.

Les dades de professionals als diversos CREDA també assenyalen que s'ha augmentat la dotació de psicopedagogs assignats a aquests serveis en el conjunt de Catalunya (de 14 el curs 2011/2012 a 16 el curs 2012/2013), i que s'ha mantingut el nombre d'audioprotesistes (en 10), però també que s'ha reduït ostensiblement el nombre de mestres d'audició i llenguatge (de 355,5 el curs 2011/2012 a 329 el curs 2012/2013). En total, els CREDA tenen el curs 2012/2013 24,5 dotacions menys de professionals, un 6,4% menys.

En relació amb l'evolució de les dades d'alumnat atès, el Departament d'Ensenyament informa que ha elaborat materials didàctics de suport, com ara *L'ús del llenguatge a l'escola*, adreçats als mestres que han d'atendre alumnat que no disposa de l'atenció dels CREDA, però que necessita estratègies metodològiques i organitzatives, a partir dels recursos propis dels centres educatius, per garantir un procés de desenvolupament del llenguatge adequat.

Amb tot, el Síndic assenyalava que els CREDA han de garantir l'atenció dels alumnes amb greus dificultats d'audició, de comunicació i/o llenguatge que requereixin atenció logopèdica específica complementària a les mesures que es proporcionin a partir dels recursos propis dels centres, i que, segons l'estudi de les queixes esmentades anteriorment, aquesta atenció no sempre s'ha proporcionat al conjunt d'alumnes que ho requerien.

Ahora, el Síndic també recorda que, si bé els CREDA són serveis de suport i d'assessorament tècnic a la tasca docent dels professors i a la tasca d'altres professionals dels centres, els centres

escolars no sempre disposen de professionals qualificats per proporcionar, com a principal recurs terapèutic i amb plenes garanties de qualitat, l'atenció logopèdica als alumnes amb greus dificultats d'audició, de comunicació i/o llenguatge, encara que sigui amb el suport del CREDA.

I, finalment, el Síndic també assenyalava que, si bé el Departament d'Ensenyament pot reorganitzar la prestació de serveis per millorar la seva eficiència, l'atenció de l'alumnat amb greus dificultats d'audició, de comunicació i/o llenguatge per part del CREDA no hauria d'estar condicionada a les demandes existents de la zona, ni tampoc a les mesures de contenció de la despesa pública en educació.

El dret dels alumnes amb necessitats educatives especials a rebre aquesta atenció especial està protegit per l'ordenament jurídic, i l'exercici efectiu d'aquest dret no s'hauria de veure afectat per les dificultats pressupostàries actualment existents o per altres condicionants.

Convé recordar que la Convenció sobre els drets dels infants de les Nacions Unides estableix el dret dels infants, sigui quina sigui la seva condició, a l'educació en igualtat d'oportunitats i al màxim desenvolupament possible a través del sistema educatiu (art. 2, 6, 28 i 29), i també el deure de les administracions públiques de proporcionar als infants amb discapacitat aquestes oportunitats de ple desenvolupament mitjançant l'atenció especial de les seves necessitats educatives (art. 23).

Igualment, la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat estableix el dret de les persones amb discapacitat a rebre el suport necessari dins del sistema educatiu general per facilitar la seva educació efectiva, i a fer-ho en règim d'inclusió, qualitat i equitat (art. 14), i també el deure de les administracions públiques de garantir el ple gaudi d'aquest dret (art. 7).

La mateixa Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, també incorpora aquests principis i regula el dret de qualsevol alumne a rebre una educació integral i adequada a les seves necessitats educatives.

1.2. El desenvolupament del principi d'educació inclusiva

L'ordenament jurídic estableix que l'atenció educativa dels infants amb discapacitat es regeix pel principi d'escola inclusiva, de manera que, sempre que es disposin dels suports per atendre les seves necessitats educatives, aquests infants tenen dret a ser escolaritzats en centres ordinaris.

Si bé el nombre d'unitats de suport a l'educació especial (USEE) augmenta any rere any i se situa ja en 359 per al curs 2013/2014 (segons dades del Departament d'Ensenyament), el seu desplegament progressiu ha estat acompanyat de reduccions en la dotació de personal docent i també de problemes derivats de la manca de cobertura de les reduccions de jornada i de les baixes temporals dels educadors d'educació especial, amb USEE que no disposen del personal assignat durant tot l'horari de l'alumnat. Aquestes mesures d'austeritat també han provocat reduccions de les hores de personal vetllador assignat a molts centres educatius públics respecte a cursos anteriors, malgrat que, en molts casos, el nombre d'alumnat amb necessitats educatives especials hagi augmentat.

Aquest escenari ha provocat, segons algunes fonts, que alguns centres d'educació especial rebin alumnat amb necessitats educatives especials que podria estar escolaritzat en centres ordinaris si aquests disposessin del suport adequat, amb la qual cosa no es compleix el principi d'escolaritzar en un centre d'educació especial únicament per als casos en què l'escolarització en un centre ordinari no sigui possible.

De fet, les dades aportades pel mateix Departament d'Ensenyament indiquen que, per primera vegada en els darrers quatre cursos, el nombre d'alumnat amb necessitats educatives especials escolaritzat en centres ordinaris ha decregut i que el nombre d'alumnat escolaritzat en centres d'educació especial ha augmentat. Aquestes dades, doncs, són indicatives d'un cert retrocés en el desenvolupament del principi d'educació inclusiva a Catalunya.

Els problemes de dotació dels centres ordinaris poden condicionar notablement la tria escolar manifestada per les famílies

dels alumnes amb discapacitat i també els dictàmens d'escolarització que elaboren els mateixos EAP. L'existència de centres d'educació especial al territori és un dels factors condicionants d'aquestes diferències territorials en les propostes d'escolarització dels EAP, però la manca de criteris clars i compartits per part dels EAP sobre quins alumnes s'han d'escolaritzar en centres ordinaris i quins en centres d'educació especial també hi influeix.

Aquesta manca de criteris clars també afavoreix l'existència de desigualtats en l'aplicació del principi d'educació inclusiva en funció de les característiques de l'alumnat i la sobrerepresentació de determinats col·lectius als centres d'educació especial, com ara l'alumnat tutelat per l'Administració (el 8,8% d'adolescents de dotze a setze anys tutelats per l'Administració està escolaritzat en centres d'educació especial, mentre que entre la població general aquesta proporció és de l'1,1%) i estranger (entre els cursos 2009/2010 i 2011/2012 als centres d'educació especial ha tendit a créixer, del 17,3% al 20,7%, per sobre del que ho ha fet als centres ordinaris en els ensenyaments obligatoris). Si bé no necessàriament és conseqüència d'una acció prevista pel Departament d'Ensenyament, aquesta realitat pot estar emmascarant una situació que vulnera el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

En aquest sentit, en els darrers cursos el Departament d'Ensenyament ha aprovat resolucions per establir el procediment a seguir i els protocols que han d'utilitzar els EAP per a l'elaboració de dictàmens d'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives especials (per exemple, Resolució de 28 de febrer de 2013, de la Direcció General d'Educació Infantil i Primària, per al curs 2013/2014).

Altres àmbits en què s'observen mancances:

- Hi ha enormes dificultats perquè un infant de zero a tres anys que pateix una multidiscapacitat amb una afectació severa pugui ser atès en una escola bressol ordinària. Si bé hi ha exemples d'inclusió d'aquests infants en escoles bressol, són escassos respecte dels casos en què no poden accedir-hi per manca de personal adequat. De fet, l'única escola bressol especialitzada per a infants amb

multidiscapacitat és privada. Si bé hi ha algunes pràctiques d'escolarització compartida entre escoles bressol municipals i l'escola bressol especialitzada (actualment, quatre a Barcelona ciutat) i aquesta pràctica està pensada per fer-se extensiva a altres municipis, no hi ha cap previsió concreta sobre aquesta qüestió.

- Els dèficits d'escolarització inclusiva també es fan presents en les activitats complementàries i extraescolars i en el servei de menjador escolar. Hi ha nombroses queixes per la manca d'oportunitats, especialment de l'alumnat amb discapacitat, a l'hora d'accedir a aquestes activitats i serveis, i pels dèficits en la provisió de personal de suport per part de l'administració afectada que acompanyi la seva participació.
- Cal destacar les dificultats amb què es troba l'alumnat amb necessitats educatives especials que s'ha graduat en ESO i que, d'acord amb aquestes necessitats, presenta

molts problemes per prosseguir la seva escolarització en ensenyaments secundaris postobligatoris, encara que sigui amb adaptacions curriculars. Per a molts d'ells, el recurs educatiu més adequat a les seves necessitats formatives i d'inserció laboral són els programes de qualificació professional inicial (PQPI), però la normativa vigent limita l'accés a aquesta oferta als alumnes sense graduació en ESO.

Aquesta situació provoca que hi hagi instituts que suggereixin a aquest alumnat que no es graduï en ESO, a fi que pugui accedir sense problemes a aquesta oferta formativa. A criteri del Síndic, la normativa estatal, si bé no preveu de manera literal com a cas excepcional la possibilitat que l'alumnat graduat en ESO es pugui inscriure en un PQPI, no exclou que les administracions educatives, d'acord amb el seu manament de vetllar pel dret a l'educació, puguin regular amb caràcter excepcional altres supòsits d'accés.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE L'ATENCIÓ DELS ALUMNES AMB TRASTORNS DEL LENGUATGE O AMB SORDESA ALS CREDA

En relació amb els trastorns del llenguatge o amb sordesa als CREDA, el Síndic demana al Departament d'Ensenyament:

- Que els CREDA disposin dels recursos necessaris per garantir l'atenció logopèdica de tot l'alumnat amb greus dificultats d'audició, de llenguatge i/o comunicació.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL DESENVOLUPAMENT DEL PRINCIPÍ D'EDUCACIÓ INCLUSIVA

- Que s'estableixin mesures normatives i polítiques que permetin aprofundir encara més en el desenvolupament de l'educació inclusiva, sigui amb la dotació dels suports suficients als centres ordinaris per fer possible l'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials, sigui amb l'establiment de criteris d'escolarització que combatin les desigualtats territorials i socials en l'aplicació del principi d'educació inclusiva existents actualment.
- Que s'avanci en l'assignació de personal de suport necessari per a l'atenció adequada dels alumnes amb necessitats educatives especials en cada escola ordinària, amb una dotació condicionada a l'evolució de necessitats educatives especials present en cada centre per fer possible l'educació inclusiva.
- Que es completi la implantació de les USEE, d'acord amb l'estudi de valoració de les necessitats del territori, per garantir l'atenció dels alumnes per als quals l'EAP ha indicat aquest tipus d'escolarització.
- Que s'impulsi i es finalitzi la reconversió definitiva dels centres d'educació especial en centres de referència per a les escoles ordinàries com a mecanisme de suport per fer efectiva l'escolarització inclusiva dels alumnes amb discapacitats.
- Que es prenguin mesures perquè els infants i els adolescents amb discapacitat tinguin accés als diversos serveis escolars (menjador, activitats complementàries, etc.) en condicions d'igualtat amb els altres infants i adolescents.
- Que es garanteixi l'accés dels infants amb discapacitat a les escoles bressol.
- Que s'asseguri la formació dels docents en l'atenció dels alumnes amb discapacitats i amb necessitats educatives especials, perquè l'alumnat rebi l'atenció individualitzada i especialitzada que necessita.
- Que s'estudii quines són les ràtios adequades per a l'atenció dels alumnes amb discapacitat en règim d'educació inclusiva i les necessitats de suport a l'aula i que s'apliquin.

- Que es desplegui la normativa que ha de regular les disposicions recollides en la mateixa Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, en l'àmbit de les activitats complementàries, de les activitats extraescolars organitzades als centres escolars i de les activitats d'educació en el lleure, a fi de garantir el dret dels infants amb discapacitat, sense discriminació per raó de cap condició, a accedir a aquests àmbits educatius en igualtat d'oportunitats.
- Que s'estudii la possibilitat d'autoritzar excepcionalment l'accés als PQPI de l'alumnat amb necessitats educatives especials graduat en ESO que, per indicació de l'EAP o del mateix centre, no pot accedir als ensenyaments secundaris postobligatoris, encara que sigui per mitjà de la reserva de places per a alumnat amb necessitats educatives específiques, i que s'adeqüi la normativa d'àmbit català a aquest propòsit.

2. DRET A UN NIVELL DE VIDA ADEQUAT (ART. 27)

1. Els estats membres reconeixen el dret de tots els infants a un nivell de vida adequat al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social.

2. Els pares o altres persones responsables de l'infant tenen l'obligació primordial d'assegurar, dins de les seves possibilitats econòmiques, les condicions de vida necessàries per al desenvolupament de l'infant.

3. Els estats membres, d'acord amb les condicions nacionals i segons els seus mitjans, han de prendre les mesures apropiades per ajudar els pares i les altres persones responsables de l'infant a fer efectiu aquest dret i, en cas de necessitat, han de donar ajut material i programes de suport, principalment pel que fa a la nutrició, el vestit i l'habitatge.

4. Els estats membres han de prendre les mesures pertinents per assegurar que els pares, o altres persones que en tinguin la responsabilitat financera, satisfacin la pensió per a la manutenció i l'allotjament de l'infant, tant si viuen a l'estat integrant com a l'estranger. Especialment, si la persona que té la responsabilitat financera de l'infant viu en un estat diferent d'aquell on viu l'infant, els estats integrants han de promoure l'adhesió als acords internacionals o la signatura d'aquests acords, a més de fer tota altra gestió pertinent.

2.1. El dret a una alimentació adequada: la malnutrició infantil

El mes d'agost de 2013 el Síndic de Greuges va presentar l'informe *La malnutrició infantil a Catalunya* al Parlament de Catalunya.

El Síndic posa de manifest que hi ha situacions de malnutrició infantil per raons socioeconòmiques, per ingesta insuficient d'aliments en determinats moments del dia o èpoques de l'any o per dèficits d'una alimentació prou equilibrada, amb dieta pobra, sense ingerir la diversitat de nutrients necessaris.

El deure de les administracions públiques de garantir el dret dels infants a una alimentació adequada no es compleix plenament a

Catalunya per l'existència de dèficits en la provisió de determinades polítiques públiques, com ara les rendes mínimes d'inserció o els ajuts de menjador escolar. En el cas dels ajuts de menjador, per exemple, el Síndic de Greuges ha destacat els problemes relacionats amb la seva cobertura o també amb la infravaloració de la renda familiar com a criteri de prioritat en l'accés.

Alhora, el Síndic ha constatat la manca de garanties, com a mínim, d'un àpat diari durant el curs escolar en determinats col·lectius d'infants, especialment dels infants de zero a tres anys, per les desigualtats socials en l'accés a les escoles bressol i per la manca d'ajuts de menjador escolar a aquesta etapa educativa, i també dels adolescents, per la introducció de la jornada compactada a molts instituts i per la impossibilitat d'accedir a ajuts en aquests casos.

A més, el Síndic també ha destacat el debilitament de les garanties d'alimentació adequada en els períodes de vacances, a causa de l'aturada d'activitat de molts serveis socials i educatius clau, com ara centres oberts.

Altres aspectes són les desigualtats econòmiques i territorials en l'atenció alimentària per mitjà del lleure educatiu, i també els dèficits en la planificació i l'impacte de la distribució solidària d'aliments, en la detecció dels infants amb problemes de malnutrició infantil i en el desplegament de plans integrals de lluita contra la pobresa infantil.

Les principals recomanacions de l'informe són les següents:

El Síndic demana als departaments d'Empresa i Ocupació, Benestar Social i Família, Ensenyament i Salut de la Generalitat, als consells comarcals i als ajuntaments:

- Que es condicioni la partida pressupostària d'ajuts de menjador escolar a les necessitats socials i econòmiques existents, de manera que augmenti en períodes en què la precarietat econòmica de les famílies també augmenti, per garantir que tots els alumnes que no tenen recursos suficients per sufragar l'accés a aquest servei percebin l'ajut.

- Que s'estableixi un llindar de renda unificat a totes les comarques equiparable a l'IRSC per sota del qual totes les sol·licituds de menjador escolar rebin ajut de menjador escolar i que es consensuïn entre els diversos consells comarcals criteris més homogenis per ordenar la concessió dels ajuts de menjador escolar.
- Que es resolguin i es paguin els ajuts de menjador escolar abans de l'inici de curs o durant els primers dies.
- Que es garanteixi el funcionament del servei de menjador als instituts de secundària els cinc dies de la setmana, tinguin jornada compactada o no, i la provisió de beques als alumnes socialment desfavorits.
- Que es fomenti l'accessibilitat econòmica als serveis de menjador de les escoles bressol per als infants de zero a tres anys que es trobin en situacions socioeconòmiques desfavorides.
- Que es garanteixi la cobertura de la distribució solidària d'aliments al conjunt de municipis de Catalunya i es desenvolupin experiències de treball integrat a escala local entre serveis socials municipals, entitats distribuïdores d'aliments, empreses distribuïdores d'aliments, etc., per millorar la detecció de necessitats, els circuits de distribució, i l'eficàcia i eficiència de les actuacions dutes a terme.
- Que es planifiqui la provisió gratuïta de places suficients de casals i colònies d'estiu al conjunt de municipis de Catalunya per garantir que tots els infants en situació de pobresa, i amb possibles problemes de malnutrició infantil, puguin participar en aquestes activitats de lleure i tenir garantit, com a mínim, un àpat diari.
- Que es garanteixin l'obertura dels centres oberts durant tot l'any, també en els períodes de vacances.
- Que es desenvolupin protocols de detecció de casos de malnutrició infantil a escala local que comptin amb la implicació dels serveis socials, els centres escolars i altres serveis que s'ocupen d'atendre infants.
- Que se situï el desenvolupament de mesures contra la malnutrició infantil en el

marc de plans integrals per combatre la pobresa infantil en el conjunt de Catalunya o en els diferents territoris que la integren, a fi que les diverses actuacions endegades es puguin coordinar i puguin donar respostes compartides, més eficaces i globals, a les necessitats dels infants que es troben en aquesta situació.

A continuació, s'exposen algunes de les mesures anunciades per les administracions públiques arran de l'informe La malnutrició infantil a Catalunya, i també algunes reaccions d'entitats que agrupen professionals o estudis posteriors:

Informacions públiques de les administracions:

El Departament d'Ensenyament ha informat que per al curs 2013/2014 incrementarà la partida pressupostària destinada a les beques de menjador escolar (en 1,8 milions d'euros) per garantir que cap infant amb privació alimentària es quedi sense ajut.

Alhora, ha comunicat que està treballant amb els consells comarcals per garantir una més gran puntualitat en els pagaments dels ajuts, amb transferències de caràcter mensual, i per homogeneïtzar els criteris de concessió de les beques, especialment els criteris de renda. Entre altres aspectes, el Departament d'Ensenyament ja ha comunicat que, tal com es suggeria en l'informe, la concessió dels ajuts es condicionarà a l'IRSC com a llindar de renda.

En relació amb els protocols de detecció de casos i amb l'adopció de mesures preventives i compensatòries, el Departament d'Ensenyament i el Departament de Benestar Social i Família han informat que estan elaborant un protocol per fer la detecció i el seguiment de possibles situacions d'alimentació insuficient en infants i joves escolaritzats a partir del curs escolar 2013/2014, en col·laboració amb els ajuntaments i els consells comarcals.

Aquest protocol preveu que durant el període escolar els centres educatius i els serveis socials cooperin en la detecció de possibles casos d'alimentació deficient i

que el Departament d'Ensenyament i els consells comarcals vetllin perquè en els casos en què es confirmi una manca d'alimentació adequada els infants tinguin beca de menjador i perquè aquests alumnes realment facin ús del servei. Els serveis socials, a més, també duren a terme accions amb la família adreçades a garantir una alimentació suficient de l'infant, inclòs un seguiment de la tasca iniciada durant el curs escolar en el període de vacances.

També a escala local, en la línia dels plans locals per combatre la pobresa infantil suggerits en l'informe, hi ha hagut alguns municipis, com ara Girona, que han informat de l'elaboració d'un pla contra la malnutrició infantil amb actuacions de detecció i polítiques per garantir una alimentació adequada (beques de menjador escolar, distribució solidària d'aliments, etc.) i mesures de coordinació.

Aquests plans incorporen mesures adreçades a garantir una adequada intervenció des de l'àmbit del lleure educatiu, especialment a l'hora de prevenir i combatre la malnutrició infantil. En aquesta línia, el Departament de Benestar Social i alguns ajuntaments han promogut acords amb entitats de lleure i serveis com ara centres oberts per facilitar l'obertura d'aquests espais en períodes de vacances, per dispensar àpats (especialment berenars) en l'atenció diària i per incorporar accions de promoció d'hàbits saludables en l'alimentació.

Entitats que treballen amb infants en situació de vulnerabilitat

En una reunió mantinguda a mitjan setembre per valorar el contingut de l'informe, el Síndic de Greuges i la Societat Catalana de Pediatria van coincidir a destacar que actualment a Catalunya hi ha un problema de malnutrició infantil relacionat amb privacions alimentàries que pateixen nombroses famílies per causes socioeconòmiques, situació que s'ha anat agreujant amb la crisi econòmica, i també que cal millorar i canviar determinades polítiques públiques per combatre les situacions de malnutrició infantil i garantir el dret dels infants a una alimentació adequada.

La mateixa Societat Catalana de Pediatria i altres entitats, específicament el Banc d'Aliments, Càritas Catalunya i la Plataforma d'Infància de Catalunya, van comparèixer per analitzar aquesta problemàtica en la sessió núm. 9 de la Comissió de la Infància del Parlament de Catalunya, que va tenir lloc el 19 de novembre de 2013, i van constatar en seu parlamentària, com ja havien fet en compareixences anteriors Creu Roja i altres entitats, que la malnutrició infantil és una realitat social a la qual cal fer front.

Informe del Consell Assessor de Polítiques Socials i Familiars (CAPSIF)

El mes d'octubre va fer públic l'informe *La malnutrició infantil a Catalunya*, elaborat arran de l'informe del Síndic de Greuges, en què es traslladen diverses propostes d'actuació al Govern centrades en quatre eixos principals: aprofundir en mesures integrades d'atenció global a la família amb un caràcter preventiu, pal·liatiu, i educatiu; revisar i optimitzar espais educatius no formals que ajudin les famílies en les tasques d'acompanyament, cura i formació dels fills; garantir conjunturalment un àpat al dia a tots els infants que es trobin amb dificultats d'alimentació adequada, i definir un sistema de prestacions i ajuts, com ara una renda mínima vital, que garanteixi els recursos bàsics suficients per al sosteniment de les unitats familiars amb fills a càrrec.

2.2. El dret de l'infant a un nivell de vida adequat i l'afectació de les modificacions normatives i problemes de gestió de la renda mínima d'inserció

L'article 41 de la Llei sobre els drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència també reconeix el dret dels infants a un nivell bàsic de benestar i estableix l'obligació dels poders públics d'adoptar mesures per assegurar que els progenitors o les persones que en tenen la guarda tinguin l'oportunitat d'oferir-los el nivell bàsic de benestar material que necessiten per a un desenvolupament integral adequat.

En aquest sentit, es remarca que correspon als pares la responsabilitat primordial de criança i l'assegurament d'un nivell bàsic de benestar a l'infant a càrrec i una responsabilitat de l'Estat a ajudar aquests pares a assegurar que disposen de les condicions de vida necessàries per fer possible l'exercici d'aquesta responsabilitat.

D'acord amb aquest marc normatiu, el Síndic ha insistit de manera reiterada en la necessitat que els poders públics despleguin normativament el dret dels infants a un nivell de vida adequat, que estableixin criteris per determinar quin és el nivell bàsic de benestar material dels infants i adolescents i, en conseqüència, que desenvolupin ajuts i prestacions de caràcter públic i garantit que assegurin aquest nivell.

Així, el Síndic ha suggerit que es creï una prestació específica condicionada a la renda per garantir que les famílies amb infants a càrrec que no disposen d'ingressos necessaris per satisfer les necessitats essencials puguin disposar d'ingressos equivalents a l'indicador de suficiència econòmica de Catalunya (IRSC) corregit.

Així, malgrat els increments en el nombre de titulars i beneficiaris, i també en els nivells de cobertura durant el període 2005-2010, l'any 2010 només l'11,6% dels infants en situació de pobresa relativa va ser beneficiari de la renda mínima d'inserció (RMI), amb algun dels progenitors titulars d'aquesta prestació.

Tal com s'ha posat de manifest en els informes de pobresa infantil i de malnutrició (lliurats al Parlament el mes de setembre de 2012 i l'agost de 2013, respectivament), i atès que el programa de renda mínima d'inserció continua essent un dels principals programes adreçats indirectament a combatre la pobresa infantil (malgrat que estigui configurat de manera complementària i subsidiària respecte d'altres sistemes de protecció pública o ingressos i no estigui específicament adreçat als infants), les modificacions normatives i els problemes de gestió de l'RMI tenen un impacte molt important en el dret dels infants a un nivell de vida adequat.

2.3. La situació dels infants que viuen en assentaments de famílies gitanes

El Síndic ha analitzat les actuacions dutes a terme pels poders públics davant l'existència de famílies amb infants residents en assentaments gitanos en quatre municipis catalans (Lleida, Santa Perpètua de Mogoda, Sant Cugat del Vallès i Abrera), ja que les condicions materials en què viuen són inadequades i podrien posar en qüestió el benestar dels infants.

Els informes emesos pels ajuntaments d'aquests municipis confirmen que a mitjan 2013 en aquests quatre assentaments hi viuen 55 infants en condicions materials i d'habitabilitat que vulneren el dret de l'infant a gaudir d'un nivell de vida adequat al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social, establert per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant (art. 27.1).

Els informes socials tramesos pels ajuntaments afectats posen de manifest que, a banda de les condicions materials residencials inadequades dels assentaments (problemes de subministraments d'energia bàsics a les llars, manca d'aigua potable corrent, entorns i habitatges no sempre en condicions de salubritat i d'higiene adequades, etc.), la situació socioeconòmica de les famílies és molt precària i els infants són víctimes d'una elevada vulnerabilitat i exclusió socials.

En general, els infants en edat d'escolarització obligatòria estan escolaritzats, tenen beques de menjador (encara que siguin parcials) i mantenen de manera adequada les visites i els seguiments mèdics previstos o estan al dia del calendari de vacunacions. Hi ha ajuntaments que es fan càrrec del servei de transport escolar (per garantir l'escolarització dels infants), del servei de dutxes i bugaderia (si no disposen d'aigua corrent) i de proporcionar ajuts d'urgència social (ajuts d'alimentació, ajuts a l'escolaritat, subvencions per a la participació dels infants en activitats extraescolars, ajuts per a la compra de medicaments, etc.).

Amb tot, malgrat els esforços de les administracions públiques afectades, també

hi ha casos d'absentisme recurrent, dèficits d'acompanyament a l'escolaritat per part de les famílies, abandonament educatiu prematur entre els adolescents, dificultats de participació dels infants en les activitats de lleure educatiu, problemes de malnutrició infantil causats per una alimentació inadequada, etc.

Els informes socials coincideixen a destacar que la majoria de famílies pateix una situació de pobresa i exclusió social cronificada, associada sovint a llargues trajectòries de barraquisme, amb moltes dificultats de subsistència econòmica, amb pocs recursos personals i socials per millorar la seva situació social i amb una forta dependència econòmica de les administracions públiques. Nombroses famílies tenen activitats econòmiques marginals (fires d'estiu, música al carrer, recollida de ferralla, compravenda de béns, etc.), que generalment no garanteixen prou ingressos per cobrir les necessitats bàsiques, tot i que la dinàmica familiar està orientada al manteniment d'aquesta activitat.

Hi ha famílies que són beneficiàries de la renda mínima d'inserció (RMI), però algunes estan pendents dels tràmits de renovació, i d'altres han deixat de ser beneficiàries d'aquesta prestació per la impossibilitat de superar els seixanta mesos acumulats de percepció i, ocasionalment, per les dificultats de seguir els plans de treball establerts. La modificació dels requisits d'accés a l'RMI, prevista pel Decret 384/2011, de 30 d'agost, de desplegament de la Llei 10/1997, de 3 de juliol, de la renda mínima d'inserció, no ha contribuït a resoldre aquests problemes.

La manca de recursos i polítiques actives d'ocupació orientades a col·lectius amb elevat risc social, i també les dificultats de trobar feina en l'actual conjuntura econòmica no incentiven la cerca de feina per part dels joves i els adults.

Davant d'aquesta realitat, els ajuntaments afectats disposen, bé ja en ple funcionament, bé en la fase de planificació, de programes de reallotjament de les famílies que viuen en aquests assentaments, per afavorir que en un futur proper puguin ser desmantellats. En general, aquests programes acostumen a anar acompanyats d'altres actuacions d'intervenció social en els àmbits de l'educació, la salut, la subsistència econòmica, etc., amb especial

cura a atendre de manera integral les necessitats dels infants, i compten amb la implicació dels diversos serveis públics i agents socials del territori i amb la intermediació d'entitats representants del poble gitano, com ara la Federació d'Associacions Gitanes de Catalunya (FAGC), que faciliten la interlocució i l'acompanyament de les famílies afectades.

Dels informes tramesos pels ajuntaments afectats, també se'n desprèn que els processos de reallotjament representen una millora objectiva en les condicions materials de vida que acostuma a ser reconeguda per les famílies beneficiàries, tot i que també hi ha dificultats i resistències per part d'aquestes mateixes famílies derivades fonamentalment de:

- Ruptura amb l'estil de vida adoptat precedentment al llarg de generacions, associat a trajectòries de barraquisme fortament arrelades.
- Manca de recursos personals suficients per adaptar-se a noves maneres de viure, i dèficits de motivació i implicació en la millora de la situació social, després de trajectòries de pobresa i exclusió social cronificades.
- Dificultats de trencar espais convivencials articulats al voltant d'estructures de família extensa.
- Problemes de convivència amb el veïnatge, fruit d'estils de vida clarament diferenciats.
- Dificultats amb el sosteniment econòmic de l'habitatge (pagament de tributs, despeses de comunitat, lloguers i subministraments, etc.), amb un increment de les despeses derivades del reallotjament.
- Dificultats de desenvolupar activitats econòmiques derivades fonamentalment de la crisi econòmica.
- Dificultats d'accés a l'RMI i altres mesures d'austeritat en l'àmbit de les prestacions, que incrementa la pressió econòmica sobre les famílies.

Aquesta realitat provoca que, com demostren les experiències d'aquests municipis en la gestió de programes de reallotjament, moltes famílies no aconsegueixin completar amb

èxit el reallotjament i retornin als assentaments d'on procedien o s'instal·lin en d'altres.

De fet, l'anàlisi de les polítiques dutes a terme a escala europea posen de manifest que no hi ha fórmules unívocues i coincidents a l'hora d'assolir amb èxit el repte de garantir la integració social de la població gitana i d'intervenir davant els problemes relacionats amb els assentaments, i que són múltiples les opcions que s'han adoptat en diversos països europeus per poder eradicar les situacions d'infrahabitatge i proveir la població romaní d'un habitatge digne. Fonamentalment, aquestes experiències sí que coincideixen, però, que els abordatges han de tenir un caràcter més integral i que cal promoure, com ja han fet diferents països

europeus en els darrers anys, plans integrals d'actuació per promoure la integració social de la població gitana, com també succeeix a Catalunya amb el Pla integral del poble gitano a Catalunya 2009-2013.

En vista d'aquestes consideracions, el Síndic recorda a les diverses administracions públiques implicades la importància de persistir en les seves actuacions, a fi de garantir el dret a un habitatge digne de les famílies gitanes residents als assentaments esmentats, i els drets bàsics dels infants que també hi viuen, i de treballar coordinament i en col·laboració amb els representants del poble gitano, altres organitzacions socials implicades i les famílies afectades per propiciar-ne el compromís.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE EL DRET A UNA ALIMENTACIÓ ADEQUADA

El Síndic demana als departaments d'Empresa i Ocupació, Benestar Social i Família, Ensenyament i Salut de la Generalitat, als consells comarcals i als ajuntaments:

- Que es condicioni la partida pressupostària d'ajuts de menjador escolar a les necessitats socials i econòmiques existents, de manera que augmenti en períodes en què la precarietat econòmica de les famílies també augmenti, per garantir que tots els alumnes que no tenen recursos suficients per sufragar l'accés a aquest servei percebin l'ajut.
- Que s'estableixi un llindar de renda unificat a totes les comarques equiparable a l'IRSC per sota del qual totes les sol·licituds de menjador escolar rebin ajut de menjador escolar i que es consensuïn entre els diversos consells comarcals criteris més homogenis per ordenar la concessió dels ajuts de menjador escolar.
- Que es resolguin i es paguin els ajuts de menjador escolar abans de l'inici de curs o durant els primers dies.
- Que es garanteixi el funcionament del servei de menjador als instituts de secundària els cinc dies de la setmana, tinguin jornada compactada o no, i la provisió de beques als alumnes socialment desfavorits.
- Que es fomenti l'accessibilitat econòmica als serveis de menjador de les escoles bressol per als infants de zero a tres anys que es trobin en situacions socioeconòmiques desfavorides.
- Que es garanteixi la cobertura de la distribució solidària d'aliments al conjunt de municipis de Catalunya i es desenvolupin experiències de treball integrat a escala local entre serveis socials municipals, entitats distribuïdores d'aliments, empreses distribuïdores d'aliments, etc., per millorar la detecció de necessitats, els circuits de distribució, i l'eficàcia i eficiència de les actuacions dutes a terme.
- Que es planifiqui la provisió gratuïta de places suficients de casals i colònies d'estiu al conjunt de municipis de Catalunya per garantir que tots els infants en situació de pobresa, i amb possibles problemes de malnutrició infantil, puguin participar en aquestes activitats de lleure i tenir garantit, com a mínim, un àpat diari.
- Que es garanteixin l'obertura dels centres oberts durant tot l'any, també en els períodes de vacances.
- Que es desenvolupin protocols de detecció de casos de malnutrició infantil a escala local que comptin amb la implicació dels serveis socials, els centres escolars i altres serveis que s'ocupen d'atendre infants.

- Que se situï el desenvolupament de mesures contra la malnutrició infantil en el marc de plans integrals per combatre la pobresa infantil en el conjunt de Catalunya o en els diferents territoris que la integren, a fi que les diverses actuacions endegades es puguin coordinar i puguin donar respostes compartides, més eficaces i globals, a les necessitats dels infants que es troben en aquesta situació.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE LA RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ

- Que es desplegui normativament el dret dels infants a un nivell de vida adequat, que s'estableixin criteris per determinar quin és el nivell bàsic de benestar material dels infants i adolescents, i que desenvolupin ajuts i prestacions de caràcter públic i garantit que assegurin aquest nivell.
- Que es creï una prestació específica condicionada a la renda per garantir que les famílies amb infants a càrrec que no disposen dels ingressos necessaris per satisfer les necessitats essencials puguin disposar d'ingressos equivalents a l'IRSC corregit.
- Que s'adoptin polítiques i mesures concretes (per mitjà de la renda mínima d'inserció o d'altres), a fi de cobrir les necessitats bàsiques de la població que s'hagi vist privada dels recursos més elementals i que hagi vist accentuada la seva situació d'exclusió social, i que s'agilitin la revisió i la renovació dels expedients de renda mínima d'inserció pendents de resoldre.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE LA SITUACIÓ DELS INFANTS QUE VIUEN EN ASSENTAMENTS GITANOS

El Síndic demana als ajuntaments afectats:

- Que, a través dels serveis socials, es faci un seguiment exhaustiu dels infants que hi viuen, amb la implicació dels centres escolars i altres serveis que s'ocupen d'atendre aquests infants per garantir que les seves necessitats bàsiques estan cobertes i que tenen una protecció adequada.

En l'àmbit educatiu, el Síndic demana als ajuntaments afectats i al Departament d'Ensenyament:

- Que s'estudii la possibilitat de millorar els mecanismes de vigilància del compliment de l'escolarització obligatòria i de donar resposta als casos d'absentisme escolar existents.
- Que es fomenti la participació dels infants en altres ofertes de caràcter no obligatori (escoles bressol, PQPI, etc.), si convé amb ajuts econòmics que en garanteixin la gratuïtat.
- Que es fomenti la participació dels infants en activitats de lleure educatiu (centres oberts, activitats extraescolars, casals d'estiu, etc.), amb la intermediació d'agents comunitaris que en facin l'acompanyament.

En l'àmbit de salut, el Síndic demana als ajuntaments afectats, als consells comarcals corresponents, al Departament de Benestar Social i Família i al Departament d'Ensenyament, en coordinació amb les entitats d'acció social i de lleure, les entitats distribuïdores d'aliments i la resta d'agents afectats:

- Que es garanteixi la cobertura de la distribució solidària d'aliments a la població d'aquests assentaments per assegurar el dret a la bona alimentació dels infants.
- Que es proporcioni suport econòmic a les famílies, especialment amb infants menors de sis anys i especialment durant el període d'estiu, per garantir l'alimentació adequada dels seus fills.
- Que es garanteixi als infants escolaritzats residents als esmentats assentaments ajuts de menjador escolar del 100%, sigui amb finançament del Departament d'Ensenyament, sigui amb ajuts complementaris dels mateixos ajuntaments.

En l'àmbit de la suficiència econòmica, el Síndic demana al Departament de Benestar Social i Família i al Departament d'Empresa i Ocupació, en coordinació amb els ajuntaments:

- Que s'agilitin la revisió i la renovació dels expedients d'RMI pendents de resoldre, arran de la modificació dels criteris d'accés, de les famílies residents a aquests assentaments, especialment si tenen infants a càrrec.
- Que es desenvolupin les polítiques actives d'ocupació necessàries per acompanyar processos d'inserció laboral, especialment en famílies amb infants, encara que sigui en el marc de plans d'ocupació o altres dispositius protegits, dels joves residents en aquests assentaments.

I, en l'àmbit de l'habitatge, el Síndic demana als ajuntaments, al Departament de Benestar Social i Família i al Departament de Territori i Sostenibilitat (Agència de l'Habitatge de Catalunya):

- Que els assentaments, mentre hi visquin infants, tinguin condicions de salubritat i higièniques adequades.
- Que s'assegurin els subministraments d'energia i aigua potable necessaris per viure amb dignitat mentre els assentaments perdurin.
- Que es gestioni de manera coordinada l'accés prioritàriament de les famílies amb infants a habitatges amb lloguer social.
- Que es desenvolupin les actuacions que escaiguin per garantir l'acompanyament de les famílies després del reallotjament, per consolidar els processos d'integració social endegats o per mantenir-los dins dels programes de reallotjament en cas que no tinguin èxit.

3. EL DRET A L'EDUCACIÓ (ART. 28 I 29)

Article 28

1. Els estats membres reconeixen el dret de l'infant a l'educació, i amb l'objectiu d'aconseguir aquest dret progressivament i basant-se en la igualtat d'oportunitats, especialment han de:

a) Implantar l'ensenyament primari obligatori i gratuït per a tothom.

b) Fomentar el desenvolupament de formes diferents de l'ensenyament secundari, inclòs l'ensenyament general i el professional, i posar-lo a l'abast de tots els infants prenent les mesures pertinents, com ara implantant l'ensenyament gratuït i oferint ajut econòmic en cas de necessitat.

c) Mitjançant qualsevol mitjà adequat, fer que l'ensenyament superior sigui accessible a tothom, segons la capacitat de cadascú.

d) Posar a l'abast de tots els infants informació i orientació sobre les qüestions referents a l'educació i professionals.

e) Prendre mesures per a encoratjar l'assistència regular a l'escola i reduir les taxes d'abandonament escolar.

2. Els estats membres han de prendre totes les mesures adequades per assegurar que la disciplina escolar sigui administrada de manera compatible amb la dignitat humana de l'infant i de conformitat amb aquesta Convenció.

3. Els estats membres han de fomentar i encoratjar la cooperació internacional pel que fa a l'educació, especialment amb l'objectiu de contribuir a eliminar la ignorància i l'analfabetisme del món, i facilitar l'accés als coneixements científics i tècnics i als mètodes d'ensenyament moderns. En aquest aspecte, s'han de tenir en compte especialment les necessitats dels països en desenvolupament.

Article 29

1. Els estats membres convenen que l'educació de l'infant ha d'anar adreçada a:

a) Desenvolupar tant com es pugui la personalitat, el talent i la capacitat mental i física de l'infant.

b) Infondre en l'infant el respecte envers els drets humans i les llibertats fonamentals consagrats a la Carta de Nacions Unides.

c) Infondre en l'infant el respecte envers els seus pares, la seva pròpia identitat cultural, llengua i valors, i envers els valors nacionals del país on viu, del país d'on podria procedir i envers les civilitzacions diferents de la seva.

d) Preparar l'infant a una vida responsable en una societat lliure, amb esperit de comprensió, pau, tolerància, igualtat entre els sexes i amistat entre tots els pobles, grups ètnics, nacionals i religiosos i persones d'origen indígena.

e) Infondre en l'infant el respecte a l'entorn natural.

2. Cap punt d'aquest article o de l'article 28 ha de ser interpretat de manera que restringeixi la llibertat dels individus i de les entitats per establir i dirigir institucions d'ensenyament, sempre que siguin respectats els principis del paràgraf 1 d'aquest article, i que l'educació donada en aquestes institucions s'ajusti a les normes mínimes de l'Estat.

3.1. L'accés a les activitats complementàries en condicions d'igualtat

En els darrers anys, el Síndic ha anat constatant les dificultats creixents de determinades famílies amb infants escolaritzats en centres concertats per satisfer el pagament de les quotes per a les activitats complementàries. Si bé el tractament d'aquestes dificultats difereix molt en funció del centre, hi ha centres concertats que obliguen l'alumnat escolaritzat a no romandre a l'aula o al centre durant l'activitat complementària si no poden sufragar-ne el cost o que l'orienten al canvi de centre i a escolaritzar-se en una escola pública.

L'existència de quotes desemboca de vegades en situacions d'exclusió educativa dels alumnes socialment menys afavorits. Aquesta exclusió és tant interna, en relació amb els seus companys de classe, quan es veuen obligats a marxar de l'aula durant aquesta activitat, com externa, en relació amb la tria escolar de les famílies, quan aquestes famílies no escullen determinats centres concertats (o

sol·liciten canvi de centre) per les dificultats d'assumir el cost de la quota de l'activitat complementària.

El resultat d'aquesta desigualtat, com el Síndic ja ha manifestat reiteradament, és que l'alumnat socialment menys afavorit o bé tendeix a no escolaritzar-se al sector concertat per raons econòmiques, de manera que es reproduïx el fenomen de la segregació escolar, o bé, si s'hi escolaritza, té dificultats per seguir la mateixa escolarització que els seus companys de classe, la qual cosa genera una situació discriminatòria.

Davant d'aquests fets, el Síndic constata el desajust entre el reconeixement del dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, també en el cas de l'accés a les activitats complementàries, i els resultats que hi ha a la pràctica a causa de com es despleguen, en realitat, aquestes activitats als diversos centres concertats.

En primer lloc, val a dir que les activitats complementàries són de caràcter voluntari i no lectiu. Ara bé, això no implica que no tinguin efectes en les desigualtats educatives derivades de l'existència d'un cost d'accés, element que no és prou valorat pel Departament d'Ensenyament, que, en aquest aspecte, actua com si aquesta desigualtat fos inevitable, tingués cobertura jurídica i no suposés un problema fonamental a l'hora de garantir el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

En aquest sentit, en nombrosos centres concertats les activitats complementàries no tenen la consideració real i pràctica de complementària, és a dir, de voluntària i no lectiva, i no hi ha una diferenciació efectiva i clara entre l'horari lectiu i l'hora complementària.

En segon lloc, cal recordar que aquesta manca de diferenciació entre l'horari lectiu i l'activitat complementària té a veure, en bona part, amb l'horari en què aquesta activitat es desenvolupa. En determinats centres concertats l'horari escolar s'organitza de tal manera que no sempre les activitats complementàries s'ubiquen formalment abans o després de l'horari de matí o de tarda. En aquest sentit, el Departament d'Ensenyament afirma que el consell escolar de cada centre concertat aprova la distribució horària de les activitats complementàries, i té autonomia per fer-ho. Dit això, tot i que l'ordenament jurídic atorga

autonomia als centres concertats a l'hora d'ubicar l'hora complementària, el Síndic fa notar que aquesta mateixa normativa no esmenta la possibilitat de fraccionar l'horari lectiu de matí o de tarda per encabir-hi l'hora complementària, i també evidencia que la diferenciació entre l'horari lectiu i l'hora complementària és menys clara si les activitats complementàries s'intercalen amb les activitats lectives. A més, el fet que les activitats complementàries no s'ubiquin abans o després de l'horari de matí, o abans o després de l'horari de tarda, limita les possibilitats per part de les famílies d'exercir de manera efectiva el dret a la voluntarietat de participar en aquestes activitats o contribueix que l'exclusió d'aquestes activitats per manca de pagament es manifesti d'una manera més contrària a l'interès superior de l'infant.

En tercer lloc, la manca de diferenciació també està relacionada amb els continguts que s'imparteixen, que no sempre tenen un caràcter pròpiament no lectiu, en el sentit que s'utilitzen ocasionalment per al desenvolupament del currículum establert, com si tingués caràcter lectiu sense ser-ho, amb una clara continuïtat curricular amb les activitats lectives.

En quart lloc, atesa aquesta manca de diferenciació entre l'horari lectiu i l'hora complementària, hom entén que una escolarització normalitzada en un centre concertat inclou la participació en les activitats lectives i també a l'hora complementària, després de sufragar-ne el cost. La gran majoria d'alumnat d'aquests centres així ho fa.

L'existència de quotes per escolaritzar-se de manera normalitzada en aquests centres concertats, però, és un escenari clarament propici per a la segregació escolar, ja que tendeix a dissuadir l'alumnat socialment desfavorit d'accedir al sector concertat. Així doncs, aquest alumnat, a la pràctica, té restringida la tria de centre i tendeix a escolaritzar-se majoritàriament en el sector públic (fins i tot, l'alumnat amb necessitats educatives específiques assignat d'ofici a centres concertats per garantir l'escolarització equilibrada). En l'actual context de crisi econòmica, aquesta desigualtat es fa més evident, amb els fluxos d'alumnat amb dificultats econòmiques que passen del sector concertat cap al sector públic (o també amb els alumnes que no romanen al centre durant

l'activitat complementària per les dificultats de sufragar-ne el cost). En alguns casos és el mateix Departament d'Ensenyament el que suggereix a les famílies que no poden sufragar les activitats complementàries que formalitzin un canvi de centre per als seus fills, encara que sigui a meitat de la seva escolaritat.

A criteri d'aquesta institució, aquest transvasament d'alumnat amb dificultats econòmiques del sector concertat al sector públic o l'exclusió de l'alumnat socialment desfavorit de determinades activitats escolars són situacions inadequades, contràries al dret a l'educació en igualtat d'oportunitats i a l'interès superior de l'infant.

En cinquè lloc, i en vista d'aquesta desigualtat derivada del cost d'accés, d'una banda, s'ha de tenir en compte el caràcter no lucratiu de les activitats complementàries i, de l'altra, que les quotes s'han d'ajustar al cost real d'aquestes activitats (art. 50.3 LEC). A la pràctica, però, hi ha dubtes que les quotes complementàries que cobren alguns centres concertats garanteixin el caràcter no lucratiu de les activitats.

Respecte a l'import de les quotes, a més, la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix, sobre el finançament del sosteniment dels centres privats que presten el Servei d'Educació de Catalunya, que "el Departament ha d'establir els criteris per a autoritzar les quanties màximes que els centres poden percebre per activitats complementàries" (art. 205.11). Aquesta previsió, però, resta pendent de desplegament normatiu.

En sisè lloc, atesa aquesta desigualtat derivada del cost d'accés, d'altra banda, el Síndic també recorda que el caràcter voluntari de les activitats complementàries no justifica que els centres concertats puguin excloure d'aquesta activitat l'alumnat de famílies socialment desfavorides que no tenen la possibilitat de sufragar-ne el cost, i més quan aquesta activitat està plenament integrada en l'activitat escolar ordinària del grup-classe.

A banda dels principis fonamentals recollits en la legislació educativa i en matèria d'infància sobre el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, el Decret 198/1987, de 19 de

maig, pel qual es regulen les activitats complementàries, extrascolars i de serveis als centres docents en règim de concert de Catalunya, estableix que "els Consells Escolars dels centres concertats [...] [quan estableixin la programació de les activitats complementàries] tindran en compte el caràcter voluntari d'aquestes activitats, la possibilitat d'accés de tots els alumnes als quals vagin destinades i les seves finalitats" (art. 4.1), i afegeix que "les activitats complementàries [...] seran finançades amb les aportacions econòmiques, degudament autoritzades de les famílies, vetllant sempre el consell escolar del centre perquè cap alumne en sigui discriminat".

Anteriorment, s'ha manifestat que la distribució horària de les activitats complementàries dins l'horari lectiu pot condicionar negativament l'exercici efectiu del dret a la voluntarietat de la participació a aquestes activitats. En relació amb el cost, aquest exercici efectiu també es pot veure limitat per l'establiment d'una quota única mensual per a les diferents activitats complementàries que es fan al centre, quan aquestes poden ser diverses i tenir despeses diferenciades. En aquest cas, fórmules de fraccionament de les quotes i de pagament condicionat a les activitats complementàries que es facin en podria facilitar l'accessibilitat econòmica.

De fet, el Decret 198/1987, de 19 de maig, pel qual es regulen les activitats complementàries, extrascolars i de serveis als centres docents en règim de concert de Catalunya, estableix que "l'equip directiu farà la proposta d'activitats i serveis dins de la programació general anual del centre i el titular n'elaborarà el pressupost, que serà proposat al Consell Escolar per a la seva aprovació i la posterior autorització de quotes per part dels Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament. Anualment, el Consell Escolar farà una estimació valorativa de les activitats complementàries, extraescolars i de serveis" (art. 4.2).

En setè lloc, i amb relació a aquesta desigualtat derivada del cost d'accés, el Síndic també recorda que l'ordenament jurídic preveu el deure del Departament d'Ensenyament d'establir ajuts per a l'accés a les activitats complementàries, la qual cosa no es compleix actualment (art. 6 i 202 de la LEC).

Adicionalment, sobre les garanties de gratuïtat, la mateixa llei estableix que “el Departament ha de regular les activitats complementàries [...]. Així mateix, ha de regular l'establiment d'ajuts per a accedir-hi en situacions socials o econòmiques desfavorides, tenint en compte els acords de coresponsabilitat a què es refereix l'article 48.5.” (art. 50.3). Respecte a aquesta previsió, val a dir que aquest finançament addicional no s'ha convocat a partir del curs 2012/2013.

I, finalment, en vuitè lloc, davant de la possibilitat d'establir ajuts, el Departament d'Ensenyament exposa la manca de disponibilitat pressupostària per finançar aquestes activitats complementàries, i el caràcter discriminatori que el finançament d'aquestes activitats per a determinats alumnes amb dificultats econòmiques podria suposar en relació amb l'alumnat dels centres públics en els quals aquestes activitats no s'imparteixen.

Pel que fa al suposat caràcter discriminatori del finançament de les activitats complementàries, cal afirmar que qualsevol mesura adreçada a garantir la igualtat d'accés de l'alumnat socialment desfavorit a una determinada activitat escolar i a combatre la segregació escolar no pot ser concebuda com a discriminatòria, ja que l'ordenament jurídic conté un principi de discriminació positiva davant de situacions de desigualtat real (art. 9.2 CE i 4.2 EAC). Establir ajuts per sufragar el cost de l'activitat complementària per a l'alumnat socialment desfavorit escolaritzat als centres concertats, per exemple, permet a aquest alumnat gaudir d'una escolarització en condicions d'igualtat amb els seus companys de classe i afavoreix que pugui ser escolaritzat de manera normalitzada en qualsevol dels centres sufragats amb fons públics, no només en el sector públic.

3.2. Les garanties del dret a una educació de qualitat a les UEC

L'ordenament jurídic regula els programes de diversificació curricular i altres programes personalitzats per als alumnes amb necessitats específiques de reforç educatiu en els ensenyaments secundaris obligatoris (ESO). Les unitats d'escolarització compartida (UEC), precisament, representen una de les diverses modalitats possibles

de mesures d'atenció a la diversitat que el Departament d'Ensenyament pot desplegar en un determinat territori.

En concret, les UEC són programes de diversificació curricular específics per a alumnes amb inadaptació al medi escolar i risc d'exclusió social, que tenen per finalitat prestar atenció educativa, complementant la que ofereixen els centres educatius, als alumnes d'ESO que presenten problemes de comportament i conductes disruptives, absentisme i rebuig escolar, trets d'inadaptació social i risc de marginació. Són alumnes, doncs, amb necessitats especials de suport educatiu a les quals els mateixos centres ordinaris, amb els recursos ordinaris, no poden donar resposta, i només poden ser derivats a les UEC quan les mesures d'atenció a la diversitat dins el centre educatiu ordinaris hagin resultat insuficients i s'hagin esgotat totes les actuacions possibles per part del centre.

Dit això, cal posar de manifest que els alumnes de les UEC estan en una edat d'escolarització obligatòria, i que l'objectiu de les UEC consisteix a afavorir –per mitjà d'una metodologia que els motivi, que els retorni la confiança en les possibilitats d'èxit personal i que reforci els seus aprenentatges i eviti l'abandó escolar– l'assoliment de les competències bàsiques de l'etapa i l'obtenció del títol de graduat en educació secundària obligatòria, com succeeix amb qualsevol altre alumne que cursi els ensenyaments secundaris obligatoris. Aquests serveis, doncs, han de tenir les condicions per garantir el dret a l'educació d'aquests alumnes.

En els darrers anys, però, el Síndic ha rebut diverses queixes relacionades amb l'aplicació de mesures d'austeritat en la provisió de recursos financers a les entitats i als ens locals que s'ocupen de gestionar les UEC, que n'afecten la qualitat i la cobertura de l'atenció prestada. La reducció de la subvenció d'aquestes entitats amb requeriments d'atenció d'alumnat similars o la reducció dels mesos per curs finançat, entre d'altres, han provocat que hi hagi UEC que iniciïn la seva activitat setmanes més tard de la data d'inici de curs establert per calendari escolar o que contractin menys personal o que ho facin el mateix dia en què comencen les classes lectives amb l'alumnat, la qual cosa obliga a iniciar el

curs sense la programació necessària per al desenvolupament de qualsevol intervenció educativa.

En el marc d'aquestes queixes, el Departament d'Ensenyament admet que els alumnes van ser derivats a la UEC amb el curs ja iniciat (1 d'octubre, per exemple), però que, prèviament, havien romàs atesos als seus centres educatius durant el mes de setembre. Una anàlisi més acurada de l'escolarització d'aquests alumnes ha constatat, però, que la seva assistència al centre durant el període d'inactivitat de la UEC en la majoria de casos va ser inexistente, o bé discontinua, sense que el retorn al centre estigués previst en el pla individualitzat ni tingués l'acompanyament dels professionals de la UEC (entre altres motius, perquè aquests van començar a treballar tard).

En definitiva, a criteri d'aquesta institució, el retard en l'inici de l'activitat de la UEC

vulnera el dret a l'educació de l'alumnat adscrit, perquè les condicions d'escolarització alternatives, malgrat les adaptacions realitzades, no planificades conjuntament amb els professionals de la UEC, no en garanteixen suficientment una escolarització adequada. El Síndic considera que l'alumnat adscrit a les UEC ha de ser atès plenament durant el període lectiu establert per la normativa que regula el calendari escolar per als ensenyaments de secundària obligatòria, tal com succeeix amb la resta d'alumnat d'ESO. I el Síndic constata que, amb els recursos disponibles als centres de secundària, no és possible atendre adequadament les necessitats educatives d'aquest alumnat. Escolaritzar aquest alumnat al centre durant un període significatiu de temps, doncs, si es produeix, requereix ajudes, suports i adaptacions que poden depassar les possibilitats que ofereix la programació ordinària de l'aula i les mesures de reforç disponibles.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE L'ACCÉS A LES ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES EN CONDICIONS D'IGUALTAT

El Síndic demana al Departament d'Ensenyament:

- Un compromís més gran per evitar que les activitats complementàries siguin un àmbit que generi desigualtat educativa.
- Que reguli les activitats complementàries i també els ajuts per fomentar-ne l'accés, d'acord amb el que estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (article 50.3).
- Que es garanteixi la voluntarietat de la participació a les activitats complementàries i que s'ubiqui l'activitat complementària abans o després de l'horari lectiu de matí o de tarda.
- Que es garanteixi la diferenciació clara entre les activitats complementàries i les activitats lectives pel que fa al seu contingut curricular, i que s'impedeixi de manera més activa que hi hagi centres concertats que destinin l'hora complementària a reforçar el currículum oficial (especialment si hi ha alumnes que en queden exclosos per raons econòmiques).
- Que es valorin els processos de transvasament d'alumnat socialment menys afavorit del sector concertat al sector públic i els seus efectes sobre la segregació escolar i sobre el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, i que es duguin a terme actuacions específiques per evitar casos com ara els canvis de centre a meitat de l'escolaritat per raons econòmiques, si convé amb l'establiment d'ajuts recollits en l'ordenament jurídic vigent.
- Que es faci una convocatòria d'ajuts per garantir l'accés en igualtat d'oportunitats a les activitats complementàries, tal com estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (article 202 i altres).
- Que es vetlli perquè cap alumne amb dificultats per sufragar-ne el cost quedi exclòs de les activitats complementàries, tal com estableix el Decret 198/1987, de 19 de maig (article 4).
- Que no s'autoritzi quotes per a les activitats complementàries quan aquestes siguin superiors al cost real de l'activitat, tal com estableix el Decret 198/1987, de 19 de maig (article 6), de manera que es garanteixi la igualtat d'oportunitats i el seu caràcter no lucratiu.
- Que s'estableixin els criteris per autoritzar les quanties màximes que els centres poden percebre, tal com estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (article 205.11).
- Que s'estudii la possibilitat de fomentar el fraccionament de la quota en funció de les activitats que faci l'alumnat, com a mecanisme per afavorir-ne l'accessibilitat, quan les activitats tinguin despeses i pressupostos diferenciats.

PRINCIPALS RECOMANACIONS SOBRE LES GARANTIES DEL DRET A UNA EDUCACIÓ DE QUALITAT A LES UEC

El Síndic demana al Departament d'Ensenyament:

- Que, preferentment, vetlli perquè les UEC tinguin el mateix calendari escolar que els centres ordinaris on es desenvolupa l'educació secundària obligatòria, a fi que l'alumnat adscrit a la UEC i que presenta necessitats especials de suport educatiu pugui ser atès en igualtat d'oportunitats que la resta d'alumnat escolaritzat al centre educatiu.
- Alternativament, que garanteixi l'escolarització de l'alumnat adscrit a la UEC als centres ordinaris i que doti aquests centres dels recursos necessaris perquè aquest alumnat pugui ser atès adequadament durant les setmanes en què aquests programes no inicien la seva activitat; i que prevegi aquest retorn temporal de l'alumnat al centre en el pla individualitzat dels alumnes amb les corresponents necessitats de suport i garanteixi la continuïtat de l'actuació educativa entre la UEC i el centre educatiu.

IV. SEGUIMENT DEL COMPLIMENT DE LES RECOMANACIONS FORMULADES EN L'INFORME SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT 2012

IV. SEGUIMENT DEL COMPLIMENT DE LES RECOMANACIONS FORMULADES EN L'INFORME SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT 2012

1. Interès superior de l'infant (art. 3)	81
2. Dret a tenir un contacte regular amb els pares (art. 9)	81
3. Dret a ser escoltat (art. 12)	81
4. Obligacions comunes dels pares i l'assistència de l'estat en el desenvolupament de l'infant (art.18)	82
5. Protecció contra tota forma de violència (art. 19)	82
6. Infants privats de l'entorn familiar i dret a un examen periòdic del tractament (art. 20 i 25)	83
7. L'adopció (art.21)	84
8. Infants refugiats o sol·licitants d'asil i menors estrangers no acompanyats (art. 22)	85
9. Infants amb discapacitats (art. 23)	86
10. Dret a la salut i als serveis sanitaris (art. 24)	86
11. Dret a un nivell de vida adequat (art. 27)	87
12. Dret a l'educació (art. 28 i 29)	87
13. Dret al joc, al descans i a les activitats recreatives i culturals (art. 31)	89
14. Tortures, tractes degradants, privació de llibertat i justícia de menors (art. 37 i 40)	90

IV. SEGUIMENT DE LES RECOMANACIONS FORMULADES EN L'INFORME SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT 2012

Interès superior de l'infant (art. 3)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Fixar una nova regulació que inclogui els serveis d'atenció a la primera infància amb un funcionament anàleg a escoles bressol/ludoteques sense autorització administrativa (condicions de qualitat, responsabilitats competencials, etc.). 	Ensenyament / Benestar Social i Família	Els departaments de Benestar Social i Família i d'Ensenyament estan treballant per cercar una solució a la situació actual i analitzar la necessitat de regular de manera efectiva unes condicions bàsiques per als serveis que atenen de manera regular els infants de zero a tres anys.	PENDENT DE COMPLIMENT

Dret a tenir un contacte regular amb els pares (art. 9)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Consolidar una efectiva coordinació i actuació integrada entre tots els agents, a fi que l'establiment de les visites tingui en compte l'interès superior de l'infant (valoració del vincle, impacte emocional, etc.). 	Benestar Social i Família	Es prepara una nova instrucció sobre el dret de relació dels infants amb els seus pares o parents més pròxims (visites, comunicacions, sortides, etc.) que establirà criteris a partir de l'interès superior d'infants i adolescents i atenent la dificultat de compatibilització dels diferents actors, criteris que també s'inclouen en el Projecte de decret de protecció.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Incrementar la supervisió dels serveis de punts de trobada que assegurin un treball de qualitat dels professionals que hi treballen. 	Benestar Social i Família	En els plecs de clàusules i d'acords amb els ens locals s'estableixen el perfil i les característiques dels professionals que han de treballar-hi. La coordinació es fa mitjançant un seguiment periòdic.	PENDENT DE COMPLIMENT

Dret a ser escoltat (art. 12)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Fomentar que jutges, fiscals i advocats coneguin la mediació, a fi d'estendre'n la pràctica i assegurar la comunicació entre les parts en interès superior dels infants. 	Justícia	Els jutges s'estan conscienciant cada vegada més dels beneficis de la mediació i estan augmentant les derivacions judicials. El Centre de Mediació de Dret Privat assenyala que hi ha hagut un augment de la mediació en un 69% entre 2010-2012.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Establir mecanismes per assegurar l'escolta d'infants i adolescents tutelats per l'Administració, a fi de poder adoptar la mesura de protecció més adequada. 	Benestar Social i Família	La DGAIA fa difusió de la Carta de drets i deures dels infants que viuen en centres. A més, ha donat instruccions perquè se'ls escolti en el moment de tramitar expedients de protecció i perquè en siguin informats i hi participin.	COMPLIMENT PARCIAL

Obligacions comunes dels pares i l'assistència de l'Estat en el desenvolupament de l'infant (art.18)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Garantir l'existència i el manteniment dels espais familiars per prevenir una criança inadequada, donar suport parental i evitar situacions de desprotecció. 	Benestar Social i Família	Nou programa de formació de pares i mares (Créixer en família), amb 155 cicles de tallers formatius (2013). També es treballa amb ens municipalistes per definir nou model d'intervenció no residencial per a infants i adolescents en situació de risc, amb suport específic a famílies amb infants de zero a tres anys.	No es disposa d'informació suficient per valorar el grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Garantir jurídicament la consideració de la pobresa familiar com a risc social infantil. 	Administracions públiques	Sense resposta.	PENDENT DE COMPLIMENT

Protecció contra tota forma de violència (art. 19)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Instaurar programes específics de prevenció contra situacions d'abús sexual i maltractament d'infants/adolescents en centres. 	Benestar Social i Família	Sense resposta.	COMPLIMENT PARCIAL
	Interior	Programa operatiu específic en centres educatius en què els Mossos d'Esquadra actuen per prevenir, detectar i reduir fets delictius, especialment els relatius a relacions interpersonals, tot coordinant accions i oferint serveis de proximitat.	
	Ensenyament	En el marc del projecte de convivència, s'ofereixen orientacions, instruments i recursos per treballar amb l'alumnat aspectes com ara l'autoconeixement, l'autoestima, etc., fonamentals per desenvolupar les competències intrapersonals i interpersonals i per prevenir situacions de maltractament i abús.	
<ul style="list-style-type: none"> Assegurar la formació especialitzada i continuada dels equips i professionals d'atenció social primària, d'atenció a la infància i l'adolescència, d'atenció bàsica de la salut, centres escolars i serveis de lleure per a la detecció del maltractament. 	Salut	Mitjançant el Programa de prevenció de maltractaments infantils, s'ha establert una xarxa d'interlocutors hospitalaris amb tasques de prevenció i de detecció. A més, l'ASPCAT ha col·laborat en l'elaboració del programa "Estimar no fa mal", més emmarcat dins de la línia d'acció contra la violència masclista.	PENDENT DE COMPLIMENT
	Benestar Social i Família	El Pla de formació del Departament inclou aquesta matèria. Es va organitzar una jornada l'any 2012 amb les entitats que formen part del circuit per compartir experiències i aportar coneixements per prevenir i afrontar aquestes situacions.	

<ul style="list-style-type: none"> Garantir la intervenció de la DGAlA en les situacions de ruptura conflictiva de parella si l'infant està en situació de risc. 	Benestar Social i Família	La normativa garanteix la intervenció dels serveis socials i dels EAIA. En tot cas, les situacions de risc són competència de l'Administració local.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Vetllar perquè en els convenis de separació es determini el centre educatiu on escolaritzar l'infant i el procediment a seguir per canviar-lo de centre. 	Justícia	En les mediacions es promou l'adopció d'acords que prioritzen l'interès superior dels infants i adolescents. El mediador ha de vetllar perquè els acords els siguin beneficiosos en tots els àmbits, incloent-hi l'escolarització. En la tramitació de les queixes, s'han detectat actuacions positives.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Comunicar a la Fiscalia les situacions de manca d'escolarització d'alumnes per desacord dels progenitors pel que fa al centre. 	Ensenyament	El Departament d'Ensenyament informa de la comunicació a la Fiscalia en queixes individuals.	COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Revisar els procediments d'observació, de valoració i d'intervenció que empen els centres davant de situacions en què s'observa el patiment d'un alumne a causa de l'actuació dels companys de classe, amb la supervisió adequada de la Inspecció d'Educació. 	Ensenyament	El Departament ofereix un protocol de prevenció, detecció i intervenció amb relació a l'assetjament i el ciberassetjament que conté elements i instruments per facilitar-ne la detecció i orientar la intervenció, tant amb l'alumnat assetjat com amb l'assetjador, el grup d'iguals i les famílies, de tots els agents educatius que poden col·laborar en l'elaboració d'una resposta positiva.	COMPLIMENT PARCIAL

Infants privats de l'entorn familiar i dret a un examen periòdic del tractament (art. 20 i 25)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Potenciar polítiques actives de provisió de famílies acollidores alienes. 	Benestar Social i Família	L'ICAA informa de les campanyes de difusió i promoció de l'acolliment adreçades a tota la població.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Assegurar que s'adopten tots els mecanismes necessaris per evitar el perllongament de l'acolliment en centre per manca de famílies acollidores. 	Benestar Social i Família	L'ICAA informa de les gestions realitzades en casos concrets.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Garantir la suficiència de recursos humans, la formació especialitzada, la participació, l'escolta, la reflexió i la coordinació de tots els professionals i assegurar la revisió periòdica de la situació de l'infant. 	Benestar Social i Família	S'ha complert el model de finançament dels EAIA per garantir serveis. Durant el 2012, EVAMI, ETCA i EAIA s'han integrat al sistema d'informació i gestió sini@, la qual cosa permet que utilitzin els mateixos indicadors i factors.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Apostar decididament per engegar el Programa de famílies acollidores professionals. 	Benestar Social i Família	L'any 2009 l'ICAA va portar a terme un pla pilot d'acolliment familiar professionalitzat en UCAE, mitjançant dues institucions col·laboradores d'integració familiar. L'any 2013 s'hi havien produït 16 altes, al voltant del 10% del total d'altes en acolliment familiar.	PENDENT DE COMPLIMENT

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Crear un CREI per a noies. 	Benestar Social i Família	S'ha creat el CREI per a noies Mas Ritort.	COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Promoure la capacitat de centres amb capacitat de contenció dels problemes dels adolescents tutelats per l'Administració. 	Benestar Social i Família	Benestar Social i Família i Salut van dur a terme una jornada sobre infàncies i adolescències tutelades i es treballa amb les entitats gestores per garantir la formació i la capacitat necessàries dels professionals dels centres.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Considerar la progressiva creació de cases d'infants que substitueixin antics models residencials. 	Benestar Social i Família	Previsió d'obrir-ne tres l'any 2014.	COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Revisar els requisits per accedir al programa ASJTET, a fi de millorar-ne l'accessibilitat i maximitzar l'impacte de les actuacions d'acompanyament a la transició a la majoria d'edat. 	Benestar Social i Família	Actualment s'atenen gairebé tots els joves que compleixen els requisits, tenint en compte la necessitat del compromís personal amb el seu projecte. S'està treballant per ampliar els ajuts econòmics per arribar a col·lectius fins ara no coberts.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupar mesures d'acompanyament en el procés de desinternaltzació dels joves estrangers no acompanyats expulsats del sistema protector per majoria d'edat basada en proves mèdiques. 	Benestar Social i Família	Es desenvolupen actuacions de coordinació entre la DGAIA i el Consorci de Serveis Socials de Barcelona.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Garantir una oferta suficient de dispositius d'atenció per a joves estrangers no acompanyats que abandonen el sistema protector i territorialitzar-ne l'oferta. 	Benestar Social i Família	El Consorci de Serveis Socials de Barcelona disposa de recursos d'urgència.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Elaborar un protocol de derivació amb el SAIER en què la DGAIA (o centre) trameti un informe de derivació i coordini els temps del procés de desinternaltzació per garantir una atenció adequada de les necessitats socials. 	Benestar Social i Família	La DGAIA es coordina amb el Consorci de Serveis Socials de Barcelona. La derivació d'aquests joves no es pot fer amb informes detallats per manca d'informació.	PENDENT DE COMPLIMENT

L'adopció (art.21)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Revisar els tests psicològics i les valoracions d'idoneïtat i fer més reflexiu el procés de valoració per millorar la preparació de les futures famílies adoptives i minimitzar els fracassos. 	Benestar Social i Família	La millora de la preparació, la formació i la valoració de les persones que s'ofereixen per adoptar és un dels objectius d'actuació de l'ICAA. L'any 2012 es va implantar com a prova un nou sistema de formació per preparar millor les famílies.	No es disposa d'informació suficient per a valorar el grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Garantir mecanismes de supervisió de les ICIF perquè l'actuació tècnica sigui curosa, ètica i professional. 	Benestar Social i Família	Periòdicament, i dins del sistema de gestió de la qualitat de l'Institut, es recull sistemàticament l'opinió de les famílies per garantir-ne un correcte funcionament.	COMPLIMENT PARCIAL

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Fomentar el recurs específic postadoptiu, d'acord amb l'interès superior de l'infant, i garantir-ne un seguiment adequat, i enfortir l'acompanyament de les famílies adoptives. 	Benestar Social i Família	S'han incrementat les iniciatives d'acompanyament i de suport, i se n'ha variat la tipologia (per exemple, cicle de xerrades formatives).	COMPLIMENT PARCIAL

Infants refugiats o sol·licitants d'asil i menors estrangers no acompanyats (art. 22)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Revisar el protocol d'atenció a infants estrangers no acompanyats perquè aquells sobre els quals no hi hagi dubtes de minoria d'edat no siguin posats a disposició de la Fiscalia per determinar-ne l'edat. 	Benestar Social i Família, coordinat amb Interior i Fiscalia	La DGAIA aplica les directrius de la Fiscalia per garantir una actuació conjunta, directrius amb data del 21 de novembre de 2012.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Regular en què consisteix l'atenció immediata mentre dura el procés de determinació de l'edat i vetllar per garantir l'acompanyament de l'infant durant el procés. 	Benestar Social i Família, amb Interior i Fiscalia	Ho estableixen les directrius de la Fiscalia.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Garantir l'assistència lletrada d'ofici als menors en un procés de determinació de l'edat i donar garanties jurídiques als joves a qui s'ha determinat la majoria d'edat per a la revisió del resultat. 	Justícia, coordinat amb Fiscalia	Des de l'1 de juliol de 2012 hi ha operatiu un torn d'ofici específic a l'ICAB per atendre menors estrangers no acompanyats i s'han establert protocols d'actuació i coordinació en aquesta matèria entre la DGAIA, la Fiscalia i l'ICAB.	COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Modificar els protocols per a la determinació de l'edat dels joves estrangers no acompanyats, de manera que els metges forenses determinin en primera instància les proves que s'han de dur a terme. 	Justícia, coordinat amb Fiscalia	L'Institut de Medicina Legal de Catalunya i la Fiscalia han establert que els metges forenses seran els qui determinin en primera instància les proves que se'ls hagin de fer.	COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Incorporar els marges d'error en els informes mèdics/forenses de determinació de l'edat dels menors no acompanyats. 	Justícia, coordinat amb Fiscalia	No es poden incorporar, ja que no es disposen d'estudis poblacionals de referència per a aquests col·lectius per saber els marges d'error existents	PENDENT DE COMPLIMENT

Infants amb discapacitats (art. 23)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Avançar en l'assignació dels suports en recursos humans necessaris per a l'adequada atenció dels alumnes amb necessitats educatives especials a les escoles ordinàries, d'acord amb les valoracions, per assegurar-ne una educació inclusiva. 	Ensenyament	El Departament d'Ensenyament va anunciar a l'inici de curs 2013/2014 que ampliava la dotació de vetlladors als centres, que inicialment havia reduït.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Implantar les USEE segons l'estudi de necessitats del territori per garantir l'atenció dels alumnes per als quals l'EAP hagi indicat aquest tipus d'escolarització. 	Ensenyament	El nombre d'unitats de suport a l'educació especial (USEE) augmenta any rere any i se situa ja en 359 per al curs 2013/2014 (segons dades del Departament d'Ensenyament).	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Mantenir la previsió de reconvertir els CEE en centres de referència per a les escoles ordinàries com a mecanisme que ajudi a assegurar una escolarització inclusiva. 	Ensenyament	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Adoptar mesures per assegurar l'atenció dels infants als CDIAP (0-6 anys) mentre ho necessitin. 	Benestar Social i Família	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT

Dret a la salut i als serveis sanitaris (art. 24)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Prendre mesures per escurçar els terminis per a les visites d'especialistes, un cop derivats pel metge de capçalera, especialment en els casos qualificats de prioritaris. 	Salut	El Pla de salut 2011-2015 inclou un projecte que té per objectiu augmentar la capacitat de resolució de l'atenció primària i la millora de l'accessibilitat a l'especialitzada en els processos més complexos. S'espera una reducció del temps d'espera de la meitat o més (s'aplica a àmbits de més demanda).	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Estudiar les necessitats de places en unitats hospitalàries i residencials per a adolescents amb problemes greus de salut mental i adaptar l'oferta a les necessitats resultants. 	Salut	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT

Dret a un nivell de vida adequat (art. 27)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Desplegar normativament el dret dels infants a un nivell de vida adequat i establir criteris per assegurar-lo. 	Benestar Social i Família	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Determinar la renda de suficiència econòmica per garantir l'accés de qualsevol infant als mínims establerts i crear una prestació específica condicionada a la renda per garantir ingressos mínims, d'acord amb l'Estatut d'autonomia. 	Benestar Social i Família	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Prioritzar la despesa social en polítiques d'infància i garantir que les restriccions pressupostàries no afectin aquest àmbit. 	Administracions públiques	Benestar Social i Família ha mantingut les subvencions a entitats socials i als ajuntaments de menys de 20.000 habitants, el finançament del contracte programa per a programes en matèria d'infància i adolescència, i el finançament dels EAIA.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Dissenyar un pla integral contra la pobresa infantil. 	Benestar Social i Família	El Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència 2010-2013 i el Pla d'atenció integral 2013-2014 orienten les polítiques en matèria d'infància i adopten la igualtat d'oportunitats com a principi.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Configurar un sistema integrat de prestacions econòmiques per combatre la pobresa infantil, tot identificant les prestacions existents i les possibles millores. 	Ensenyament / Benestar Social i Família / Ajuntaments	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Evitar els retards en la concessió d'ajuts de lluita contra la pobresa infantil. 	Ensenyament / Benestar Social i Família	Establiment, el gener de 2012, d'un sistema de gestió dels pagaments de les beques de menjador que garanteix que aquests es fan de manera mensual, amb la reducció dels mesos de retard en les transferències.	PENDENT DE COMPLIMENT

Dret a l'educació (art. 28 i 29)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupar un nou decret d'admissió d'alumnat amb nous instruments per combatre la segregació. 	Ensenyament	El Decret d'admissió d'alumnat està en procés d'elaboració.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Suprimir, en el nou decret, el criteri complementari de malaltia crònica del sistema digestiu, endocrí o metabòlic i el criteri que discrimina positivament l'alumnat que hagi tingut progenitors o germans escolaritzats al centre. 	Ensenyament	El Decret d'admissió d'alumnat està en procés d'elaboració.	PENDENT DE COMPLIMENT

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Afegir al nou decret un nou criteri per garantir el dret preferent d'escolarització d'infants en situació de desemparament o acolliment, i també un criteri de renda més ampli, no restringit només als perceptors de la renda mínima d'inserció. 	Ensenyament	El Decret d'admissió d'alumnat està en procés d'elaboració.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Reforçar les funcions de les comissions de garanties d'admissió i les oficines municipals d'escolarització, amb l'objectiu que emprin tots els instruments per a una distribució equitativa de l'alumnat als centres. 	Ensenyament	El Decret d'admissió d'alumnat està en procés d'elaboració.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Estudiar l'efecte que poden tenir els nous models de zonificació en la lluita contra la segregació. 	Ensenyament/ Ens locals	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Regular específicament el procés d'admissió d'alumnat a l'educació infantil de primer cicle, també per a les admissions fora de termini. 	Ensenyament	El Decret d'admissió d'alumnat està en procés d'elaboració.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Desplegar la LEC per assegurar l'equitat i l'efectiva gratuïtat dels ensenyaments, garantir el caràcter no lucratiu i la voluntarietat de les activitats complementàries, i regular les ajudes per accedir-hi. 	Ensenyament	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Desenvolupar actuacions específiques per evitar que alumnes en centres concertats sol·licitin un canvi de centre per raons econòmiques. 	Ensenyament	En la tramitació de queixes, Ensenyament exposa actuacions puntuals positives per facilitar els pagaments en casos particulars.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Incrementar la inversió en ajuts de menjador escolar, segons les necessitats socials i econòmiques. 	Ensenyament	Ensenyament ha anunciat l'ampliació de la partida pressupostària per a ajuts de menjador escolar en 1,8 milions d'euros per al curs 2013/2014.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Analitzar sistemàticament els efectes de les decisions adoptades en la gestió del personal sobre l'atenció educativa i adoptar mesures correctores. 	Ensenyament	Incorporació de millores en les substitucions de professorat, per sobre del que preveu el Reial decret llei 14/2012, de 20 d'abril, de mesures urgents de racionalització de la despesa pública en l'àmbit educatiu, de caràcter estatal.	COMPLIMENT PARCIAL
<ul style="list-style-type: none"> Assegurar l'escolarització immediata dels alumnes expulsats d'un centre. 	Ensenyament	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Prendre les mesures perquè les cartes de compromís dels centres no contravinquin el principi de gratuïtat. 	Ensenyament	En la tramitació de les queixes, s'han detectat actuacions puntuals positives.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Evitar generalitzar ampliacions de ràtio en el procés ordinari d'admissió, a fi de preservar el marge de què disposa l'Administració educativa en l'ús de les ampliacions com a instrument per fomentar l'escolarització equilibrada. 	Ensenyament	En la gestió de les queixes, s'han detectat actuacions puntuals positives en casos determinats.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Planificar, encara que sigui amb retard afegit, els processos constructius dels centres pendents de construcció/ reforma, prestant una atenció especial als centres amb més concentració de necessitats. 	Ensenyament	Sense disponibilitat pressupostària	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Mantenir l'increment de places públiques d'escola bressol als municipis on la demanda supera l'oferta. 	Ens locals / Ensenyament	En molts municipis amb més demanda que oferta s'han mantingut les places.	COMPLIMENT PARCIAL

Dret al joc, al descans i a les activitats recreatives i culturals (art. 31)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Desplegar la regulació del lleure educatiu, amb una atenció especial als aspectes que n'assegurin l'equitat i la qualitat. 	Ensenyament / Benestar Social i Família	Sense resposta	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Mantenir i incrementar l'esforç en subvencions, programes i ajuts per assegurar al màxim la igualtat d'oportunitats dels infants en l'accés i l'aprofitament del lleure educatiu. 	Ensenyament/ Benestar Social/ Ens locals	Benestar Social i Família manté la inversió en centres oberts i continua subvencionant entitats de lleure educatiu. Ensenyament ha reduït el finançament dels plans educatius d'entorn.	COMPLIMENT PARCIAL

Tortures, tractes degradants, privació de llibertat i justícia de menors (art. 37 i 40)

Recomanació	Responsable	Posicionament de l'administració	Grau de compliment
<ul style="list-style-type: none"> Preveure sancions amb contingut educatiu alternatives a la sanció pecuniària. 	Administracions públiques	Justícia manifesta que la normativa autonòmica no ho preveu (més enllà del que disposa la Llei 27/2001, sobre interns en centres de justícia juvenil).	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Habilitar a la Ciutat de la Justícia un nou espai d'espera per a menors de protecció, diferenciat de l'espai de detenció. 	Justícia / Interior	Justícia exposa que l'espai està separat i només cal prendre algunes mesures organitzatives per garantir que no es produeixin contactes. Qualsevol canvi pot comportar problemes, però es buscaran solucions. Interior assenjala que l'espai no és adequat, però no es pot assumir cap canvi.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Habilitar un espai adequat per atendre infants i adolescents a les comissaries. 	Interior / Justícia	Interior informa que les sales de detenció estan degudament equipades per atendre la presència d'infants i adolescents.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Suspendre la decisió de tancar el centre Els Til·lers i de reduir places al centre Montilivi i reconsiderar la decisió d'ampliar la capacitat dels centres Can Llupià, El Segre i L'Alzina i mantenir la seva capacitat actual. 	Justícia	Justícia no pot suspendre ni modificar una decisió presa pel Govern. L'ocupació actual és inferior a les noves capacitats assignades.	PENDENT DE COMPLIMENT
<ul style="list-style-type: none"> Mantenir l'impuls als programes de medi obert i de mediació per prevenir la reincidència. 	Justícia	Justícia informa que s'ha augmentat la plantilla dels equips de medi obert i dels equips tècnics i de mediació, i s'ha incrementat el nombre de professionals als centres per mantenir caràcter individualitzat de la sanció.	COMPLIMENT

V. ALTRES ACTIVITATS EN DEFENSA DELS DRETS DELS INFANTS I ADOLESCENTS

V. ALTRES ACTIVITATS EN DEFENSA DELS DRETS DELS INFANTS I ADOLESCENTS

1. CONSELL ASSESSOR JOVE	95
2. SEGUIMENT DEL PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS EN CASOS D'ABUSOS SEXUALS I ALTRES MALTRACTAMENTS GREUS A MENORS	97
3. ENOC	98

1. CONSELL ASSESSOR JOVE

El Consell Assessor Jove del Síndic es va crear el curs 2007/2008 amb la finalitat de debatre i copsar l'opinió dels joves sobre qüestions diverses que afecten els drets dels infants i els adolescents. Amb aquesta iniciativa, el Síndic es proposava incorporar la perspectiva dels adolescents en l'orientació de les actuacions que duu a terme la institució.

Durant el curs 2012/2013, els centres educatius que han participat en la sisena edició del Consell Assessor Jove han estat:

- Institut Escola Industrial (Sabadell)
- Secció d'Institut Salvador Sunyer i Aymerich (Salt)
- Institut Baix Camp (Reus)
- Institut Bisbe Berenguer (l'Hospitalet de Llobregat)
- Institut Sant Andreu (Barcelona)
- Institut Goya (Barcelona)
- Institut Miquel Tarradell (Barcelona)
- Escola Sant Ignasi – Sarrià (Barcelona)
- UEC Casal dels Infants (Barcelona)

La temàtica i la metodologia de cada sessió, les ha definit l'Àrea d'Infància comptant amb les aportacions dels mateixos joves.

Els temes tractats durant les sessions del Consell Assessor Jove han estat:

1. La participació dels infants i els joves en les decisions que els afecten directament.
2. Drets en el marc de la convivència i l'aplicació de la disciplina escolar.
3. Drets dels infants i adolescents en el context de la crisi econòmica actual i les polítiques d'austeritat de les administracions públiques.

A continuació, es detallen alguns aspectes del desenvolupament de les sessions i del treball dut a terme.

1. La participació dels infants i els joves en les decisions que els afecten directament

Mancances:

1. Escola

- Compra d'ordinadors que després no s'han utilitzat.
- Manca de participació i escolta en l'organització de les sortides escolars.
- Manca de participació i escolta en l'organització de les festes escolars.
- Manca d'elecció de les optatives.
- Manca d'elecció dels horaris.
- Manca de comunicació suficient entre professorat-alumnat.
- Poca informació i orientació per part d'Ensenyament sobre els camins i sortides d'uns i altres estudis.

2. Barri

- Pocs llocs on fer els deures, com ara casals. Alguns són privats i als públics hi ha poques places.

Propostes

- Més canals de comunicació professors-alumnes i més punts d'informació al barri o municipi.
- Possibilitat de manifestar la seva opinió sobre què els agradaria potenciar al barri.
- Possibilitat d'elegir les optatives.
- Possibilitat d'exercir el dret de vaga.
- Possibilitat de manifestar l'opinió en l'àmbit polític.
- Retorn dels ordinadors i dels diners.
- Possibilitat de participar en esdeveniments de l'escola.
- Més informació sobre estudis i noves carreres.

2. Drets en el marc de la convivència i l'aplicació de la disciplina escolar

Mancances:

- Arbitrarietat en la imposició de sancions.
- Diferències entre alumnes a l'hora de ser sancionats. Favoritismes.
- Aplicació del Reglament de règim intern segons el professor.
- Desconeixement de la instància on poder recórrer contra les decisions.
- Manca de proporcionalitat del càstig.
- Inexistència de mediadors.
- Desconeixement, per part de professors i alumnes, dels càstigs segons el Reglament de règim intern.
- Càstigs inadequats, inapropiats, no educatius.
- Pagament de la sortida encara que no hi puguem participar per un càstig.

Propostes

- Que el mediador sigui escollit lliurement per l'alumne castigat.
- Que el tutor supervisi si el càstig imposat és just i apropiat.
- Que els professors coneguin el Reglament de règim interior.
- Que hi hagi més flexibilitat a l'hora de posar càstigs.
- Abans de suspendre l'assistència d'un alumne a una excursió, que es parli amb els pares i amb l'alumne a veure quina pot ser la millor solució.

3. Drets dels infants i adolescents en el context de la crisi econòmica actual i les polítiques d'austeritat de les administracions públiques

Mancances:

1. Ensenyament

- Reducció beques
- Pujada del preu de les activitats
- Desperfectes a les instal·lacions dels centres: goteres, gimnàs, pati, etc.
- Reducció de sortides i excursions
- Calefaccions tancades
- Manca de paper al WC o WC tancats
- Manca de llibres perquè no els arriben els ajuts
- Tardança a cobrir les substitucions de mestres
- Manca d'infermeres als instituts
- Desmotivació dels professors

2. Salut

- Llistes d'espera
- Lentitud urgències

3. Lleure

- Manca d'espais per jugar a futbol
- Manca de biblioteques
- Manca de manteniment dels espais

Propostes

- Que es destinin més recursos per a sanitat i ensenyament.
- Que s'informi respecte de les retallades.
- Que hi hagi escoles públiques per a discapacitats físics i mentals.
- Que es facin adaptacions per a discapacitats als centres ordinaris.
- Que es destinin més fons per a beques.
- Que es retalli en cotxes oficials, armament o en publicitat política i que no es retalli en sanitat i ensenyament.
- Que es trigui menys temps a cobrir les substitucions de mestres.
- Que es fomenti la motivació del professorat.

Les conclusions i les propostes elaborades pels membres del Consell Assessor Jove del Síndic de Greuges es van discutir en la sessió que va tenir lloc el dia 29 de maig de 2013 amb la Comissió d'Infància del Parlament de Catalunya.

2. SEGUIMENT DEL PROTOCOL MARC D'ACTUACIONS EN CASOS D'ABUSOS SEXUALS I ALTRES MALTRACTAMENTS GREUS A MENORS

Amb l'objectiu de revisar i d'avaluar l'aplicació i el grau d'efectivitat del Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors, signat el 13 de setembre de 2006, el Protocol estableix que s'ha de constituir una comissió de seguiment, coordinada pel Síndic de Greuges i formada pels representants dels diversos departaments i institucions signants, la qual s'ha de reunir com a mínim un cop l'any.

Després de les reunions del 4 de maig i del 15 de juny de 2012, enguany la Comissió Tècnica de Seguiment es va convocar el dia 13 de setembre de 2013. En aquesta reunió, hi van assistir representants de totes les administracions signants.

Seguidament, cal fer referència als temes rellevants que es van tractar a la Comissió Tècnica de Seguiment en relació amb:

1. El desplegament de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència

Està en fase de desplegament la llista d'indicadors i de factors de risc que ajudarà els serveis socials a millorar la detecció del maltractament, la qual donarà compliment a l'article 79 de la Llei 14/2010.

En aquest sentit, pel que fa a les taules sectorials que estableix la Llei 14/2010, se n'han anat constituint gradualment, però encara en manquen en alguns territoris (per exemple, a Lleida).

També estan en una fase avançada els treballs de desplegament de la Llei 14/2010 respecte dels decrets de: a) taules territorials, b) règim sancionador, i c) protecció (en fase més inicial d'elaboració interna).

2. La revisió del Protocol clínicoassistencial

El Protocol d'actuació clínicoassistencial de maltractaments aguts a la infància, signat el 13 d'octubre de 2006 entre l'Aleshores Departament d'Acció Social i Ciutadania i el Departament de Salut, estableix clarament el procediment que cal seguir en cas de sospita fonamentada o de certesa de maltractament, i va significar un avenç en el sistema de notificació d'un maltractament infantil a la DGAIA mitjançant el Registre unificat de maltractaments infantils (RUMI).

Amb tot, als departaments de Benestar Social i Família i Salut s'està revisant el Protocol clínicoassistencial (el tercer), perquè es considera que no només cal un treball interdepartamental, sinó implicar-hi més els col·legis professionals.

3. La sensibilització dels professionals sanitaris

En aquest sentit, enguany l'Agència de Salut Pública del Departament de Salut ha dut a terme un treball de sensibilització dels professionals sanitaris, i també de formació i difusió del protocol i l'ús del RUMI.

Tot i que s'ha incrementat el nombre de casos enregistrats, el gran repte del RUMI és arribar al 100% dels casos comunicats, i millorar els temps i les coordinacions, la qual cosa implica continuar treballant de manera conjunta DGAIA i Salut. L'Agència de Salut Pública del Departament de Salut es reuneix dos o tres cops l'any amb la DGAIA per revisar els casos amb l'objectiu d'assegurar que tots consten en el RUMI i evitar reincidències en el maltractament.

4. L'aplicació del Protocol bilateral d'actuació entre els departaments de Benestar Social i Família i d'Ensenyament

El 4 de juny de 2012 es va signar el Protocol bilateral d'actuació entre els departaments de Benestar Social i Família i d'Ensenyament, de detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu.

Aquest any 2013 s'han trobat en una segona fase que consisteix a afegir els recursos que fan falta als centres per a la prevenció i la detecció dels maltractaments infantils.

Grups de treball de la Comissió

En el marc de la comissió s'ha decidit formar dos grups de treball:

- Per analitzar i estudiar aspectes referits a la prevenció, la detecció dels abusos sexuals, la millora en la identificació del maltractament en el diagnòstic mèdic en els casos greus, la victimització secundària derivada de la intervenció de tots els serveis i del sistema judicial (coordinació entre ells), i la victimització derivada de l'aplicació de la separació de l'infant del nucli familiar quan hi ha la possibilitat que marxi l'agressor.

- Amb relació a la situació d'infants en casos de separacions conflictives de parella, amb la finalitat d'impulsar un protocol d'actuació específic o un instrument similar, a fi que les actuacions i les intervencions dels diferents serveis i instàncies implicats es facin de manera coordinada.

3. ENOC

L'ENOC (Xarxa Europea de Defensors dels Infants) és una associació formada per institucions independents de defensa dels infants. Va ser fundada el 1997 i actualment en són membres trenta-set institucions de vint-i-nou estats.

La seva tasca és facilitar la promoció i la protecció dels drets dels infants establerts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, donar suport als col·lectius de defensa dels drets dels infants, compartir informacions i estratègies entre els estats membres i promoure el desenvolupament d'oficines d'ombudsman per a infants, siguin independents o integrades en institucions de defensa dels drets humans.

Seminari de l'ENOC a Barcelona

El 30 i 31 de maig de 2013 es va organitzar a la seu de la institució del Síndic, un seminari d'ENOC amb títol "Children on the move" (infants en trànsit).

El propòsit del seminari era oferir un fòrum de participació durant dos dies a les institucions membres de l'ENOC per intercanviar experiències i visions sobre les problemàtiques que afecten la situació dels infants en trànsit en els seus països respectius.

Els participants del Seminari, assistits pel Sr. Yves Pascouau –expert en temes de migració a l'European Policy Centre (EPC)– van poder debatre sobre els diferents aspectes que havia d'incloure la declaració que l'ENOC volia emetre sobre aquest tema. La llista dels temes tractats va incloure l'estatus legal dels infants de persones migrades en situació irregular, les proves d'edat, les condicions d'acollida per a joves que estan a prop de la majoria d'edat o per

a famílies i infants que emigren a/entre països europeus, serveis d'atenció i guarda per a menors no acompanyats, entre d'altres.

Fruit del treball d'aquesta trobada a Barcelona, a la 17a Assemblea Anual de l'ENOC, que va tenir lloc els dies 25 a 27 de setembre de 2013 a Brussel·les (Bèlgica) amb el títol "Children on the move: children first!", es va aprovar una declaració sobre aquesta matèria (ENOC position statement on "Children on the move: children first!"), la qual recull una sèrie de mesures i recomanacions que s'haurien d'implantar a escala europea, nacional i local per assegurar la protecció dels infants i adolescents que estan immersos en aquests processos migratoris, d'acord amb la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant del 20 de novembre de 1989.

Assemblea Anual de l'ENOC

A la 17a Assemblea Anual de l'ENOC (25 a 27 de setembre, Brussel·les), hi van assistir l'adjunta al Síndic per a la defensa dels drets dels infants i els adolescents, Maria Jesús Larios, i l'assessora de l'Àrea d'Infància, Anna Piferrer.

Tal com s'ha assenyalat en l'epígraf anterior, es va tractar la situació d'infants i adolescents en processos migratoris. Entre d'altres, hi va intervenir Bernard Gastaud, membre del Comitè de Drets de l'Infant de les Nacions Unides, amb la ponència "The rights of all children in the context of International Migration"¹, i Françoise Tulkens, exjutgessa i vicepresidenta del Tribunal Europeu de Drets Humans, amb la ponència "The European Convention on Human Rights and the rights of children on the move"².

Durant el decurs de la reunió es van poder analitzar els continguts sobre aquesta matèria presentats pels representants de les institucions dels diversos països assistents, i també intercanviar informacions i experiències respecte de qüestions i problemàtiques diverses que apareixen en processos migratoris d'infants i adolescents

(sols, acompanyats de la seva família o d'altres persones) del seu país d'origen a un altre país europeu o entre diferents països europeus per supervivència, seguretat, millors condicions de vida, educació, oportunitats econòmiques, protecció de l'explotació i abús, reunificació familiar o per una combinació d'aquests factors.

Finalment, va ser escollit un nou president de la Junta de l'ENOC, Tam Baille, comissari per a la infància d'Escòcia.

Projecte ENYA (European Network of Youth Advisors)

El projecte ENYA va ser una iniciativa de l'ENOC que es va definir l'any 2010.

L'objectiu principal del projecte ENYA fins enguany ha estat vincular els infants i els joves a la feina de l'ENOC i demanar als joves membres dels consells assessors joves (youth pannels) dels països membres de l'ENOC que expressessin les seves opinions i les seves propostes o recomanacions en els diversos temes de debat.

Tenint en compte que l'Assemblea Anual de l'Enoc d'enguany tractava el tema dels infants i adolescents migrants, el projecte ENYA s'ha volgut materialitzar a través de la realització d'un documental de 52 minuts que va permetre a diversos infants i joves residents en diferents països europeus i que han viscut un procés migratori que participessin i tinguessin l'oportunitat de ser escoltats com a veu europea.

Els protagonistes d'aquest documental han explicat les raons i els motius del seu procés migratori, i també les dificultats amb què es troben a l'hora d'exercir al país d'acollida els drets que els són reconeguts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant de 20 de novembre de 1989.

El documental "Children on the move: children first!" es pot trobar al següent lloc web de l'ENOC: <http://crin.org/enoc/resources/infoDetail.asp?ID=31870&flag=news>

¹Els drets dels infants en un context de migració internacional.

² La convenció europea sobre els drets humans i sobre els drets dels infants migrants.

SÍNDIC

EL DEFENSOR
DE LES
PERSONES

Síndic de Greuges de Catalunya
Passeig Lluís Companys, 7
08003 Barcelona
Tel 933 018 075 Fax 933 013 187
sindic@sindic.cat
www.sindic.cat

